Paule Constant

atvirumas už atvirumą

romanas

VAGA

PAULE CONSTANT

ATVIRUMAS UŽ ATVIRUMĄ

Romanas

Iš prancūzų kalbos vertė
JŪRATĖ KARAZIJAITĖ

UDK 840-3
Co-156

Paule Constant
CONFIDENCE POUR CONFIDENCE
Paris, Editions Gallimard, 1998

Cet ouvrage, publié dans le cadre du Programme de participation à la publication Oscar Milosz, bénéficie du soutien du Ministère français chargé de la culture, Centre national du livre, du Ministère français des Affaires Etrangères, de l'Ambassade de France en Lituanie et du Centre Culturel Français

Knygos leidimą parėmė Prancūzijos kultūros ministerija, Nacionalinis knygos centras, Prancūzijos užsienio reikalų ministerija, Prancūzijos ambasada Lietuvoje ir Prancūzų kultūros centras (Oskaro Milašiaus programa knygų leidimui remti)

ISBN 5-415-01726-7

Gustavui

Gyvena manyje mergaitė, kuri niekaip nenori mirti.

Tole Ditlevsen

Nuostabu Kanzase pavasarį. Ankstyvi rytai čia vaiskūs, švytintys ir gaivūs. Alyviniu dangumi ritasi rausvi debesys, juos vėjas apžeria auksuotais mirguliais, žalsvomis dulkelėmis, kurios leisdamosi melsvėja, tviskančiais krisleliais, kuriuos išsklaido šviesa, ir nuo viso to pasijunti laimingas kaip vaikystėje, ir širdy pasidaro lengva. Visai kaip dykumoje, kai teka saulė, pamanė Orora, stovėdama prie uždaro lango savo kambaryje. Kaip savanoje, kai ji po lietaus garuoja: visa tviska ir žėri, visa liepsnoja ir naikina save. Tikra Afrika, tarė sau Orora, o juk čia Amerika! Ir suvirpėjo iš džiaugsmo.

Amerikos širdis plakė už medinio namo, ketvirtainės vejos viduryje, medyje, kurio pavadinimas išlėkė jai iš galvos ir kuris linko po plastančia rausvų žiedų kupeta, – ten šokavo stambi voverė. Sodrų dangaus violetą perskrodė didžiuliai purpuriniai sparnai, ir kardinolo mantijos raudonumo paukštis nutūpė medžio viršūnėje. Ororos širdį užliejo džiaugsmas – toks intensyvus, toks tikras ir toks begalinis, kokį bebuvo patyrusi labai seniai, dar vaikystėje. Amerika, Amerika, kartojo ji lyg burtažodį, lyg viltingą naujo gyvenimo užkeikimą, nenuleisdama akių nuo medžio, kurio pavadinimo vis dar negalėjo prisiminti, nuo nar-

dančios po šakas voverės ir nuo didžiulio paukščio, kurio ilgą raudoną uodegą sūpavo vėjas.

Niekaip neįstengė atidaryti lango. Buvo įkalinta dvigubų stiklų, pasmerkta elektroninės sistemos nelaisvei – elektroninė sistema valdė Glorijos, namo savininkės, ir oro kondicionierių, ir kavamalę, ir skalbyklę, ir pagaliau kompiuterį. Ororai toptelėjo, kad galėtų išeiti pro virtuvės duris apatiniame aukšte – paprastą medžio plokštę su tinkleliu nuo moskitų. Tačiau elektroninės smegenys blokavo ir duris. Pro virtuvės langą buvo matyti kitas priekinės pievutės dalies plotelis. Anapus kelio, tarsi atspindys veidrodyje, stovėjo lygiai toks pat namas, ten buvo įrengta koplyčia, o šalia – pagaliau atsiminė pavadinimą – toks pat Judo medis, papuręs, apsunkęs nuo gausių žiedynų naštos. Voverė straksėjo po veją, o paukštis kardinolas tupėjo pačioje medžio viršūnėje, vis panerdamas į svaiginamą žiedų bangą. Kiekvienam namui po Judo medį ir paukštį kardinolą, kuris apgirtęs nuo syvų, kvapų, nektaro, pasiklydęs tarp dangaus ir žemės, neria aukštyn ir dingsta debesyse – rausvuose ir puriuose tarsi žydintys vaismedžiai. Orora grįžo į savo kambarį.

Kad ir kur svečiuotųsi, jai vis atitekdavo vaikų kambarys, nieku gyvu ne svečių kambarys, ne svetainės kanapa; ne, tik vaikų kambarys! Nuvažiavusi pas draugus, Orora jau žinodavo, kad jos laukia viena iš tų siaurų lovelių su tolimos vaikystės kvapais, kurie palieka ant čiužinių įkyrų savo pėdsaką. Nuo Kristalės, Glorijos dukters, lovos nemaloniai trenkė, ir pats kambarys buvo bjaurus, kėlė netvarkos ir laikinumo įspūdį, sakytum, jame prieglobsčio ieškojo nenutrūkstama virtinė priešų, ir kiekvienas naujas atvykėlis norėjo iš ten išvaryti ankstesnį gyventoją. Ant smulkiomis gėlytėmis išmargintų apmušalų pradžioje buvo

smaigstomi Volto Disnėjaus veikėjai, paskui atėjo eilė arkliams: visa siena prie lovos apklijuota viduriniaisiais iliustruotų žurnalų lapais; o galiausiai susižavėta juodais ir baltais plakatais su Džeimsu Dynu ir Merilina.

Džeimsas Dynas, aplipintas spalvotais lipdukais, niūrojo virš balto medžio rašomojo stalo. SO CUTE!* Posakis apibūdinti daugybei malonių ar dėl jaunystės jausmingumo perdėtai vertinamų dalykų; jis tiko kalbant apie kūdikius, gyvūnėlius, nailoninius niekučius, kabaliuojančius prie lango, ir Džeimsą Dyną, pribaigtą narkotikų. Ant Džeimso Dyno nepatenkintos grimasos prilipintas lipdukas SO CUTE reiškė, kad Kristalė jau domėjosi vyrais, tai buvo sentimentalus lytinės brandos ženklas. O Merilina, prilaikydama sijoną virš ventiliacijos angos, įkūnijo moters idealą.

Paauglystėje Orora irgi buvo susidomėjusi viena anuomet visų dievinama aktore. Kartą klasės draugės jai į pensioną atnešė *Paris-Match* numerį. Viršelyje buvo Lolos Dol nuotrauka. „Čia tu? – kvotė ją mergaitės. – Na, nesimaivyk, prisipažink, juk čia tu!“ Ir vienu mirksniu, be jokio išankstinio ženklo, šypsenos ar žvilgsnio, iš ko būtų galėjusi nuspėti, ji suvokė esanti labai graži. „Na, sakyk, kad čia tu... bent kiek aptvarkyta!“ O bent kiek aptvarkyta – tai Lamperero, merginų drabužių modeliuotojo, stiliaus panelė: stačiakampė iškirptė, baltas organzinas, smulkius dantukus apnuoginanti šypsena.

Tos aplinkos žmonių nuomone, vaidinti filme buvo nepadoru. Buvo pakenčiamos tik šokėjos, nes jos be galo sunkiai dirbo ir laikėsi GELEŽINĖS DRAUSMĖS, ir dar klasikinio tipo

* Kaip gražu, kaip dieviška! *(Angl.)*

aktorės, skaitančios atmintinai ilgus sudėtingus tekstus, o kino aktorės ir manekenės, kurios nieko neveikia, tik staiposi, vargšės kvaišelės, buvo taip niekinamos, jog turėdavo atsisakyti tikrųjų pavardžių ir rinktis slapyvardžius.

Kaip rašytojai, pamanė Orora, kaip aš. Kai ji leido savo pirmąjį romaną, teta Mimi nenorėjo, kad dukterėčia pasirašytų savo pavarde. Orora čia vienų, čia kitų, – bet visai svetimų žmonių, – ėmė prašinėti išrinkti jai slapyvardį. Vienas žymus rašytojas pasiūlė savo vasarnamio pavadinimą. Ji pasiūlymą atmetė įvertinusi tai kaip aktyvią globą.

Vienu gaistu ji pakeitė viską – vardą, pavardę, kilmę, kartą dienos kronikos skiltyje tarp mirusiųjų radusi vargšės aštuoniasdešimt aštuonerių metų seniukės Ororos Amer – pasmerktos atgulti į brolišką kapą – pavardę. Apsiprasti su naująja pavarde, ypač su vardu buvo sunku; pašaukta kaskart sumišdavo dvejodama atsiliepti; o parašyti šie du žodžiai jai išvis nieko nereiškė, atrodė netikri kaip ir tos pavardės, kurias romanistai be jokios nuovokos dalija savo personažams. Ji netikusiai pasielgė, svetimu vardu ir pavarde pati nustumdama save į nebūtį.

Jos bičiulės buvo linkusios tikėti, kad ji Lola Dol, kad tikroji Lolos pavardė – Lola buvo viena iš pirmųjų aktorių, nekeitusių pavardės, – tėra slapyvardis, saugantis Ororos gyvenimo slaptumą, o ji tada ir nebuvo Orora, tik, kaip draugės ją pravardžiuodavo, – Žiužiu. Jų auklėjimui taip trūko romantikos, kad visas pensionas į šitą istoriją pasinėrė su didžiausiu įkarščiu. Eksternės prinešdavo daugybę kino žurnalų. Ir beveik galima neabejoti, kad dabar jau senstančios buvusios pensiono auklėtinės savo atžaloms mieliau pasakoja, kad mokėsi vienoje klasėje su Lola

Dol, skandalinga ir nuostabia aktore, negu kad su Orora Amer, rašytoja, kurią skaitė nepasitikėdamos.

Orora nuoširdžiausiai įsijautė į žaidimą, ir jis jai žadino tikrą jaudulį. Rizikuodama būti demaskuota, prisistatė laikyti bakalauro egzamino žodžiu kaip Lola Dol, kurstoma visos pensiono publikos, kuri turėjo būti to renginio liudytoja. Kai egzaminuotojas, jaunas vyras trumpais, ežiuku kirptais plaukais, uolus *Cahiers du cinéma* skaitytojas, jos paklausė: „Atleiskite, bet... ar tik nebūsite ta pati Lola Dol“, – ji pažvelgė tiesiai į akis ir išsišiepė tokia šypsena, kokią dabar visos mėgdžioja, paryškindamos rausvu perlamutru. Mintyse jis sumetė, kad ji kur kas jaunesnė nei nuotraukose, bet kas nežino, kaip grimas sendina, o be to, kaip norvegė, ji kalbėjo beveik be akcento. Ji jam būtų labiau patikusi kiek šviesesniais plaukais, bet plaukai – kaip ir grimas. Jis išėjo įsimylėjęs ir nepaprastai susijaudinęs: „O žinote, toji Lola Dol, kai sėdi priešais tave plisuotu sijonėliu, atrodo skaisti kaip kokia pensiono mokinukė!“

Kai teta Mimi jos paklausė, kuo ketinanti būti, Orora nedrįso atsakyti, kad norėtų tapti kino aktore. Penkeriais ar šešeriais metais už ją vyresnė Lola Dol daugmaž jau buvo nutiesusi jos ateities kelią ir įkūnijo neblėstantį idealą. Lola darėsi vis garsesnė, visi tai žinojo, žinojo tai ir teta Mimi, kuri negalėjo atsidžiaugti, kad panašumas, – o jį pripažino ir jinai, – tik išorinis ir kad jos dukterėčia bent jau nedaro jai gėdos garsindamasi skandalais. Lola gyveno su varjetė dainininku, bemaž neišnykstančiu iš nespalvotų televizorių ekranų. Kai šis užkimusia kosere ir padavėjo švarku skėtriojosi scenoje linguodamas mambas, toji beprotė, tikra PAGEDĖLĖ, tėškėsi automobiliu nuo Esterelio skardžio. Tik pamanykit, vairavo įsitvėrusi butelį viskio!

Orora apdairiai laikėsi Lolos šešėlyje, ne per daug pabrėždama panašumą: norėjo veikiau jį priminti, o ne paryškinti. Žinojo nesanti Lola, bet Lola buvo jos slapyvardis, su kuriuo puikiai susigyveno, ko niekada nepavyko su Orora Amer. Jei aktorė nebūtų taip išgarsėjusi, Orora pirmuosius savo kūrinius būtų galėjusi ramiai pasirašyti Lola Dol. Lola Dol gyveno joje ir su ja daugiau nei ji pati, sakytum, Lolą būtų ji pati sukūrusi ir Lola Dol būtų buvusi svarbiausias personažas.

Baltas Merilinos sijonas buvo užklojęs kambario duris per visą plotį. Ororai Merilina niekada neatrodė žavi, net šlovės metais; prisiminė, kad ją laikė senstančia ir nebemadinga moterimi, nepalyginti gražesnės buvo Žana Seberg, Ana Karina ir visos kitos jos kartos jaunos aktorės. Pergnybtu liemeniu, apvaliu pilvu, pabrinkusiais keliais ir per didele krūtine Merilina buvo tūkstantį kartų prastesnė už Lolą Dol nuogomis, be liemenėlės krūtimis po aptempta jūrinuke, kurią puolė dėvėti visa Prancūzija.

Bet Kristalė labiau vertino jos senelės amžiaus Meriliną nei Lolą, nors šios rengimosi stilių ir šukuoseną vėl pamėgo jaunos merginos. Kristalė pažinojo Lolą Dol. Kasmet ši sena GIRTUOKLĖ išstatydavo save Midlvėjaus feminisčių simpoziume, o Meriliną mirtis sustingdė jos amžinos jaunystės trapume.

Kurį laiką ji gulėjo nugrimzdusi į nebūtį. Paskui skausmai pažadino kūną. Skaudėjo kaklą, kojas smilksėjo, lyg po jas bėgiotų skruzdėlės, pūtė vidurius. Pykino. Kai tik atsimerkdavo, visa prieš akis imdavo suktis, sakytum, kas būtų ją pagriebęs už plaukų ir purtęs iki klyksmo. Jautė stiprias slaugės rankas, mygiančias ją prie čiužinio, girdėjo žmonių balsus, kurie kalbėjo apie ją trečiuoju asmeniu įprastais tokioje vietoje žodžiais: moteriškosios lyties, alkoholikė, *delirium**ir numeris tarsi morge. Daugiau niekada negirdėjo savo vardo. O Dieve! Su kokiu malonumu jį tardavo turčių gydytojai, kurie ją, kaip prancūzų bendrijos atstovę, vadino madmuazele Dol. Kviečiami naktimis teikti skubios medicinos pagalbos, būdavo pakerėti, kad amatas pakylėja juos iki jos legendos, ir be menkiausios dvejonės recepto viršuje rašydavo Lola Dol. Ponia Lola Dol, tardavo gailestingoji sesuo, atidarydama jai skirtos palatos duris. Lola, Lola, kartodavo slaugė ir nebežinodama, ką daryti, nes būdavo baisu žiūrėti į Lolą, tik ramindavo glostydama jai plaukus.

* Kliedesys su regėjimo haliucinacijomis *(lot.)*.

Vienas bioenergetikas, lydėjęs ją filmuotis paskutiniuose kino filmuose, kartą pamokė, kaip dezintoksikuotis rėkiant. Iš pradžių ji dejuodavo, įsiklausydama į visas savo kūno ląsteles ir ieškodama sukalkėjusios kančios židinių, kurie, ten palikti, sukeltų vėžį. Paskui, sutelkusi kančią saulės rezginyje, turėdavo iš visų jėgų surikti ir vienu moju ją išstumti. Sugniužusi, bejėgė, būdavo pasiruošusi vėl dirbti.

Tais laikais, kai dar mylėdavosi, sykį pabudo šalia atsitiktinio meilužio ir keletą kartų kvėptelėjusi baisiai suriko. Išsigandęs jis pamanė, kad ji miršta. Man GĖDA, jam paaiškino ji, kai tik atgavo kvapą, gėda, kad tu čia. Jis vienu šuoliu strykteléjo iš lovos ir ją palikęs nėrė lauk. Ir kai stovėjo prie lifto ir kaip beprotis vis spaudžiojo mygtuką, ji neužsičiaupdama klykė. Tas klyksmas buvo toks veriantis, kiaurai ėjo per visas duris ir sienas, kad jis nebelaukė lifto, o bėgte pasileido laiptais žemyn. Gatvėje įprastas judrus Niujorko eismas, policijos ir Greitosios pagalbos automobilių sirenos lyg aidas atkartojo šauksmą, kuris privertė jį bėgti.

Ji paprato klykti bet kuria dingstimi: dėl prastai užkimšto butelio, išslydusio iš rankų, dėl nuleistų vyninės grotų, dėl to, kad pardavėja negalėjo rasti norimos spalvos jos dydžio liemenėlės, dėl to, kad įpešė kirpėjas. Klykė dėl nieko, tarsi tai būtų savaime suprantamas dalykas, panašiai kaip sutemus uždegamos šviesos.

Čia ji klyks, amžinai klyks. Ji nekentė Midlvėjaus, šito bažnytkaimio, pasimetusio javų laukų platybėse, dunksančio tokiame miglų apsiaustame peizaže, tokioje nykioje plynėje, kad pirmą kartą nusileidusi lėktuvu stadiono tribūnas palaikė kalnu, GOLGOTA! Tarp Los Andželo ir Niujorko Midlvėjus atstova-

vo *no man's land**kultūrai ir kaip iššūkį sukūrė apjuoktiną prasčiokišką antikultūrą. Vienas televizijos režisierius čia filmavo juoko vertą savo filmą, nes, anot jo, „tokios neromantiškos vietos nerasi visame pasaulyje!" Ir dabar kiekvienoje serijoje gali matyti kokį mulkį, kuris, kad būtų žiūrovui juokingiau, būtinai yra iš Midlvėjaus. Atokiausių Ohajaus ar Viskonsino apylinkių žmonės, vien išgirdę Kanzaso Midlvėjaus pavadinimą, jau leipsta juokais. Prašviesėjus protui Lola norėdavo, kad visi manytų ją važiuojant į Midlvėjų todėl, kad „tokios neromantiškos vietos nerasi visame pasaulyje". Ji nujautė, kad ją įtaria uždarbiaujant antros kategorijos filmuose statiste.

„Tik neįkišk manęs į viešbutį, – meldė ji telefonu, – neįkišk į Hiltoną, tik ne ten, kur kiek akys užmato nieko daugiau, vien slėnio platybių nebūtis". Glorija ją nuramino pažadėjusi duoti kambarį savo namuose. Kraustydama lagaminą, Lola pradėjo klykti, nes buvo viena, nes norėjo pati sau įrodyti, kad tikrai viena ir kad visiems į ją nusispjaut. Į baptistų koplyčią priešais traukią tikintieji regimai sunerimo. Jiems rūpėjo sužinoti, ar tik feministės namuose nekankinama moteris.

Glorija paprašė daugiau jos namuose taip neklykti, nes išsigąstanti Kristalė. Lola valandėlę derino vardą prie lėliško trylikametės metisės veiduko. Kristalė tų naktinių Lolos stūgsmų dingstimi simpoziumo dienomis iš motinos namų išnyko, prieš tai, žinoma, nepamiršusi motinos draugių perspėti, jog ji, kaip ir Merilina, sulaukusi trisdešimt šešerių metų, nusižudys: leido suprasti, kad jos visos jau persirito per tą amžių – tarsi buvo būtina tai priminti! – ir kad jos visos jai atrodo APGAILĖTINOS, kam šitaip LAIKOSI ĮSIKIBUSIOS.

* Niekieno žemė *(angl.)*.

– Įsikibusios, įsikibusios, paaiškink, ką nori tuo pasakyti, – pareikalavo Babetė Koen, Glorijos *alter ego*, *Misingo H. universitete* dvidešimt metų atidavusi *feminine studies*: ypatingas bendravimas su jaunimu ir asmeninis įsitikinimas, kad visus nutylėjimus privalu tiksliai įvardyti.

– Noriu pasakyti, kad jūs senos ir bjaurios šliundros, – išpyškino apsipylusi ašaromis Kristalė.

Ir tos moterys, kurios jau buvo beketinančios mergytę integruoti į savo sistemą ir su ja bendravo kaip su suaugusia, dabar lengviau atsikvėpė sužinojusios, kad Kristalė „išsidangino" pas savo tėvą Mechaniką, gyvenantį pietinėje miesto dalyje. Apie jos mokslo reikalus bus teiraujamasi tik iš mandagumo.

– Tai dabar aš galiu rėkti? – paklausė Lola.

– Ne, – atšovė Glorija.

– Dėl ko?

– Dėl Ororos.

Horror virbino Lolos galvoje didelę skylę.

– Žinai, rašytoja, – patikslino Glorija, – rašytoja, kurią skaitysi.

– Kanadietė? – paklausė Lola. Ji taip ir liko prie žodžio *horror*.

– Ne, prancūzė.

– Ak, – tarė Lola, – tai ta panelė iš ano kambario? Kas jai atsitiks, jei ir parėksiu? O jai nesinori rėkti nuo tų savo rašymų?

– Ne, ji nerėkia.

Šito jau per daug, pamanė Lola, už durų *Horror*, o aš net negaliu rėkti!

– Tada imsiu vemti, – pagrasino ji.

– Vemk, – atsakė Glorija, – aš išvalysiu.

Tą rytą Lola sutelkė į vieną visus skausmus; privertė juos kilti kojomis, rankomis aukštyn, ir kai tik jie pasiekė skrandį, ją supurtė baisus šleikštulys, ir ji ėmė vemti. O paskui iš pravertos burnos išsiveržė klyksmas. Jis prižadino iš snaudulio pastorių, ir šis susimąstė apie Velykų sekmadienį, apie naujakrikščių riksmus, kurie turės išvaryti Šėtoną, išsklaidyti jo puikybę ir sugriauti jo darbus. Aleliuja.

Informatikos kalėjimo vartai verdavosi pusę aštuonių. Glorijos kompiuterio ekranas nušvisdavo ir pasigirsdavo sniaukrojanti muzika – pirmieji *Laiško Elizai* taktai, kurie skambėjo taip pat banaliai kaip ir įkyri telefono atsakiklio melodija. Didžiulis užrašas jai linkėjo geros dienos, visaip darkydamas jos vardą – nelygu, ar ji geidavo jį suprancūzinti, ar net kaip kadaise feminizuoti „i" į „y", žodžiu, galiausiai padaryti į nieką nepanašų. Taigi Gloriją sveikino užrašas su pluoštu ekraną užliejančių širdžių, kurios sproginėjo į burbulus rašydamos SPLASH*.

Tuo pat metu rūsyje skalbyklė prisipildė vandens. Be abejonės, jei Glorijai būtų pavykę rasti muilą, vietoje putų taškantį širdis, skalbyklė būtų spjaudžiusis rausvomis euforinėmis širdimis – tokias piešia jaunos panelės pirmaisiais mokslo metais universitete, entuziastingai išmargindamos savo užrašus vaikiškomis puošmenomis: net menkiausią mažąją „i" apgražina gėle, širdele ar riebiu ratuku nelyginat raguoliu, kokius merkia į savo kavą. Garažo durys atsidarė, tinkleliai nuo moskitų pasikėlė, kavavirė suūžė, o oro kondicionierius visus tuos garsus sujungė į

* Garsas čiukšt, šliukšt, pliumpt *(angl.)*.

vieningą, tarsi namų pulsas, gausmą. Tai organizacijos dalykas, kalbėjo Glorija, bet plaukų tiesinimo žnyplės, kaitusios ant praustuvo krašto, – operacijų laiko planavimo klaida, – sukėlė namuose gaisrą.

Šį rytą Glorija, miegojusi savo darbo kabinete ant kanapos ir patingėjusi ją išskleisti, atsibudo nepailsėjusi, bet laiminga. Kaip po kiekvieno simpoziumo, taip ir dabar ji mintyse permetė visus incidentus, nutikimus ir nusprendė, kad viskas praėjo daugmaž sklandžiai. Geras organizavimas, kuklus biudžetas, simpoziumo dalyvių ištikimybė; nors jos vis dažniau prašomos vykti kitur, bet jų skaičius vis vien išaugo. Ji rankose laikė kozirinę kortą: programinių autorių tekstus skaitė Lola Dol.

Nė vienas nepajėgė atsispirti Lolos balsui. Glorija prisiminė, kokį įspūdį jai padarė pirmasis susitikimas prieš keletą metų Niujorko universiteto prancūzų kalbos katedroje per vieną kokteilių vakarėlį. Ji suko link bufeto ir staiga sustojo it įbesta, išgirdusi balsą, įstabų, dievišką balsą kaip kadaise, kai ateidavo į kiną įpusėjus seansui ir laukdavo durininkės koridoriaus ar laiptų kamputyje jau užburta tokio mielo savo mylimos aktorės balso. Balsas dėstė, kad jautieną reikia valgyti su figomis, o ne su melionu, tuo labiau žaliu saldžiu melionu, ir Glorijai pasidingojo, kad prieš ją visa šiuolaikinė literatūra ir visas Europos kinas. To buvo PER DAUG.

Jei kas nors, be literatūros, o gal dar labiau nei literatūra, ją vertė jaustis prancūze, – ji norėjo sakyti LAIKYTI SAVE PRANCŪZE, – tai buvo šešiasdešimtųjų metų kinas. Ir jei kas nors ir galėjo atstovauti šiam kinui, tai tik norvegė Lola Dol. Ji buvo Gloriją užbūrusi. Vos jai prakalbus, akcentas neišdildoma žyme pažymėdavo pačius skirtingiausius dialogus ir atrodydavo, tarsi

ji pati yra jų autorė. Lola atsigręžė, ir jei jos balsas nebūtų virpėjęs lūpose, Glorija nebūtų patikėjusi savo akimis.

Lolos Dol veidas buvo baisiai sudarkytas alkoholio, mirtinai blyškus su violetiniu atspalviu, tarytum apdegęs ugnyje, o negyva oda išvagota pilkšvomis raukšlėmis. Ji buvo priėjusi tokią intoksikacijos stadiją, kai iš stambios, putnios moters virstama pasibaisėtinai išdžiūvusia, kaip lavonas išblyškusia paliegėle. Nuo jos nusigręžė plastinės chirurgijos meistrai, apleido gydytojai. Ir štai, nelyginant fenikso galios prikelta, ji atgimsta, tiesa, be vieno inksto, tulžies pūslės, dalies skrandžio, bet tokia gležna ir tokia šviesi, kad tie, kurie surizikavo ateiti jos pasiklausyti, ir toliau ja žavėjosi, nepaisydami sklandančių gandų apie jos šlykščius girtuokliavimo nuotykius.

Lolai Dol pirmiausia užkliuvo Glorijos žvilgsnis. Ji atpažino tą sąmyšį ir švelnumą, tą ašaringą jaudulį, šypseną, kuri reiškia susižavėjimą ir dėkingumą ir kurią ji kadaise matydavo moterų veiduose, kai šios taip pagarbiai laukdavo jos, jog ji kaskart nedvejodama žengdavo jų link ir sutrikdydama jų rimtį prisipažindavo jas mylinti. Paskui ji pamatė nenusakomo amžiaus moterį, apsirengusią nelyginant kambarinė ir nederančią prie aplinkos. Ir tik vėliau pastebėjo, kad Glorija – negrė. Lola buvo išgyvenusi savo *black power** laikotarpį, kitaip tariant, išnaudojamų tautinių mažumų palaikymo laikotarpį. Glorijos asmenyje ji įžiūrėjo vyrų ir Amerikos auką. Ir priėjusi pabučiavo ją kaip seną pažįstamą.

Tačiau priešingai nei galėjai pamanyti, per tą kokteilių vakarėlį Niujorke ne Lola gelbėjo Gloriją, o Glorija suteikė Lolai

* Juodoji jėga *(angl.)*.

paskutinį šansą išsikapstyti. Nes toji moteris, tąkart atrodanti taip ne vietoj šalia kleganėių intelektualų, toji keturiasdešimtmetė jau pilnėjanti moterėlė, kuri taip išsiskyrė iš sudžiūvusių, plokščių it lentos viešnių griežtomis juodomis suknelėmis, buvo galinga moteris. Glorija Pater, Kanzaso Midlvėjaus universiteto užsienio kalbų katedros dekanė, keleto frankofoninių asociacijų prezidentė, finansavo Niujorke rengiamą šeštojo dešimtmečio prancūzų kino šventę. Visi – nuo Los Andželo iki Niujorko – sukosi apie Gloriją Pater ir jai pataikavo. O aguonų raudonumo švarką, darkantį jos figūrą, tiulinę rožę, kuri prilaikė jau žylančius plaukus, ir ilgus pigius auskarus buvo parinkusi jos patarėja ryšių su visuomene klausimams.

Nuo to laiko Lola dalyvavo visuose feminisčių renginiuose, kuriuos organizuodavo Glorija, ir nepraleido nė vieno Midlvėjaus simpoziumo. Čia ji buvo įžymybė. Bemaž galutinai įsikūrusi Jungtinėse Valstijose, ji keliavo iš universiteto į universitetą skaitydama moterų rašytojų kūrinius ir šį tą iš Didžiojo Orakulo kūrybos: tai buvo vienintelis vyras rašytojas, kurio auditorija sutikdavo klausyti, nes jis rėmė jų judėjimą. Ji skaitydavo visus tuo pačiu tonu, tuo pačiu balsu. Skaitydavo nesuprasdama: kadaise buvo įvedusi madą skaityti būtent šitaip. Skaityti nesistengiant suprasti, ką skaitai, skaityti kaip skaitomas pratimas, neturintis nieko bendra su tekstu.

Taip ir gyveno tokioje idilėje, kol Glorija susipažino su Orora. Ji pirmiausia ją perskaitė, nes Orora buvo prancūzė, paskui labai pamilo, nes ji rašė apie Afriką. Glorija, nugalėjusi Ameriką, svajojo apie pirmapradę Afriką, kurios nepažinojo ir kur nedrį-

so kelti kojos. Viršų joje paėmė amerikietė. Ji jautėsi bejėgė prieš tą juodąją didybę, dirginančią jos vaizduotę. O Ororai Afrika buvo gimtoji šalis, visam gyvenimui apibrėžusi jos spalvų paletę, jos kvapų gamą.

Kai per vieną kelionę po daugybės įkyrių atakų Glorijai pavyko užspeisti Ororą jos studijoje Paryžiuje, ji išsižiojo apstulbusi, neįstengdama įžengti pro duris, prie kurių taip veržėsi. Jai nė akimirką nebuvo toptelėjusi mintis, kad Orora – ne negrė. Orora buvo baltaodė, iš tų blondinių, kurios metams bėgant vis labiau blykšta ir pasidaro stačiai permatomos. Glorija *feminine studies* centre buvo subūrusi Afrikos literatūros tyrinėtojų būrelį. Ji pakvietė Ororą kaip Afrikos rašytoją, o kadangi ši buvo įsitikinusi, kad Amerika turi tapti savotiška Afrika, jų svajonės susipynė. Ir studentams neliko dėl ko prieštarauti.

Midlvėjuje Glorija vėl susižavėjo Orora lyg jauna mergaitė. Likimas jai sugrąžino tą pirmykštę visų gerbiamą Lolą Dol, ir dar knygas, kurias ji galiausiai ėmė vertinti aukščiau nei kiną, ir dar Afriką, kur Orora kadaise gyveno. Rašytoja atrodė pažymėta savotiško bekūniškumo, nesvarumo ir laikinumo žyme, buvo lyg tie balionai, laikomi už virvelės: jie tempia tave į viršų, ir vos juos paleidi, bemat dingsta. „Šitą man reikės pririšti!“ – tie žodžiai tiksliai apibūdino ką tik Glorijos užmegztą vienpusį ryšį.

Kambarys romanistei buvo užsakytas Hiltone, bet meilės jausmų protrūkyje Glorija jai pareiškė: TU gyvensi pas mane, aš TAU palikau savo dukters kambarį. Bet kai pamatė, kad nuo tos žinios Orora toli gražu nešokinėja iš laimės iki dangaus, o ramiai krausto lagaminą Paryžius–Čikaga, paskui imasi kito Čikaga–Midlvėjus, Glorija jai pasakė, kad apie jos knygas bus daug pranešimų, ir pačių geriausių. Pati Babetė Koen pasilikusi sau

jos kūrybos tarptekstinę interpretaciją. Kadangi Orora vis dar laikėsi santūriai, Glorija pridūrė, kad ištraukas iš jos paskutinės knygos skaitys Lola Dol. Ir pribaigė ją stulbinančia naujiena: „Aš pradėjau jas versti!“ Rašytojos akyse ūmai sušvito vilties kibirkštėlė. „Na, – kalbėjo toliau Glorija, – tai ne taip paprasta, veikiau tai bus adaptacija. Turėsime apie tai pakalbėti“.

Orora atrodė sutrikusi. Ir, galutinai ją užkariaudama, Glorija pridūrė, kad jos pageidavimu jau susitarusi su zooparko Direktoriumi dėl susitikimo, ir čia jos tikriausiai lauks malonus siurprizas. Ji pirmoji iš Glorijos pažįstamų rašytojų dalyvaudama *feminine studies* dar norėjo aplankyti zooparką.

Tuo tarpu kompiuteris, baigęs visas savo išdaigas, paklausė: „Didelės laimės ar mažų džiaugsmų?“ Glorija pasirinko didelę laimę. Po daugybės sudėtingų manipuliacijų – surinkus kodo vardus, savo gimimo datą, pirmąsias tris dukters vardo ir dvi paskutiniąsias vyro vardo raides – monitoriuje pasirodė priešlapis. Jis vaizdavo romano viršelį, mėgdžiojantį garsaus Niujorko knygų leidėjo stilių. Sulaikiusi kvapą, Glorija perskaitė:

Glorija Pater

African Woman

Skalbyklė, tyliai šilusi, perėjo į skalbimo eigą. Trumpais atsiriaugėjimais rinko skalbinius į bako dugną, prieš nusviesdama tarp didžiulių menčių, kurios juos kratys, gręš, spaudys ir tampys. Babetė Koen nusisuko į rūsio, iškilmingai pavadinto BAZUOTE, sieną ir bergždžiai mėgino dar prisnūsti, nors nuovargis merkė akis ir laužė galūnes. Užsitraukė ant skruosto audinių kailinius, kuriuos klojėjo vietoj antklodės. Nuo švelnaus prisilietimo skausmas pervėrė jai širdį kaip kasryt nuo tos dienos, kai ją paliko Lakūnas.

Skalbyklė trumpam išsijungė, ir Babetė pasijuto it kybanti tylos tuštymėje, kuri darė tokio vienišumo įspūdį, lyg būtų palaidota gyva. Ji ėmė blaškytis, puolė ieškoti akinių, kuriuos nuo pat vaikystės dėdavo po lova, kad ant jų neužliptų, radusi užsidėjo sugriebdama pluoštą žalzganos šviesos, sklindančios pro viršulangį. Ji pamanė, kad vis dėlto ŠLYKŠTU apgyvendinti žmogų rūsyje, šlykštu ir niekinga, tarp krūvos išmestų rakandų, prieštvaninių buities prietaisų, po ištempta skersai viela skalbiniams džiauti, grasinančia tau perrėžti kaklą. Teisybė, Glorija nedidelė ir viską įsitaisė pagal savo ūgį. Skalbyklė pradėjo gręžti, aštuoni

šimtai apsisukimų per minutę, be garso izoliacijos: buvo girdėti, kaip į bako šonus trankosi skalbinių gniužulai, kaip barba perlamutrinės ar plastmasinės sagos, džerška metalinės sagtys, ką jau kalbėti apie skambančias monetas, kurias Glorija, – toli gražu ne rūpestinga, – palikdavo kišenėse.

Kai ji po dvidešimt penkerių santuokinio gyvenimo metų, po tiekos pamirštų metinių užsimanė atsigriebti ir suruošti nuostabias sidabrines vestuves su visais jų didelės ir nesugriaunamos laimės liudytojais, Lakūnas išnyko kaip dūmas ir ją paliko tokią sutrikusią, jog štai jau aštuonios lemtingos dienos, kai ji tegali atlikti labiausiai neatidėliotinus įsipareigojimus. Po poros valandų jam užtrenkus duris ji ir pati išvažiavo į simpoziumą Midlvėjuje, tik prieš tai apdairiai paskambino Glorijai, pranešė apie savo nelaimę ir paprašė, kad šįkart neapgyvendintų jos kaip paprastai viešbutyje: „Šiemet nenoriu Hiltono. Visai nežinau, kas manęs laukia“. Ir Glorija, kuri niekuomet nemėgo Lakūno, ypač todėl, kad jis buvo dalyvavęs kare, išreiškė nuoširdžiausią užuojautą: „Visi vyrai tokie“. Ji jai pažadėjo „bazuotę“: „Pamatysi, ten labai miela, Kristalė kaip tik ją dabar tvarko, nes nori būti nepriklausoma!“

Babetė pažinojo Gloriją nuo mokslo Vašingtono universitete laikų. Jos abi ten buvo įstojusios studijuoti ir gavo stipendiją, kurią užsienio studentėms skirdavo garsi pomidorų pastos gamybos firma. Praėjus pirmam džiaugsmui, kad gali mokytis be vieno santimo kišenėje, jas ėmė varginti visur esantis pomidorų padažo vaizdas: raudonu, iš koncentrato tūbelės varvančios ma-

sės ženklu buvo dosniai žymimas menkiausias tos firmos įkurto fondo objektas. Tuo metu Jungtinėse Valstijose skurdas protui neteikė pridėtinės vertės, ir jos vengdavo savo *boy's friends** skirti pasimatymus prie paviljono, virš kurio raudonų plytų fasado puikavosi garsiojo sponsoriaus pavardė, tarsi tas nedidelis pastatas būtų buvęs padažo gamykla, o studentės – darbininkės. Bet reikėjo rinktis: imti ar atsisakyti, ir Glorija, kaip ir Babetė, griebė, kas siūloma, su alkstančiųjų godumu.

Vašingtonas Babetei buvo pažadėtoji žemė. Repatrijavusi iš Alžyro šešiasdešimtaisiais, ji su ištikta šoko šeima atsidūrė Bordo. Senelė nesusigaudė kur esanti, motina rijo ašaras vis prikąsdama apatinę lūpą. Vienintelis žmogus, kada nors peržengęs jų dviejų kambarių buto slenkstį Pesako gatvėje, toli nuo centro, einant link užkardos, buvo Daktaras. Jis jiems prirašydavo raminamųjų. Raminamieji tėvui, raminamieji motinai, raminamieji senelei, raminamieji abiem broliams – dviejų skirtingų rūšių, – raminamieji seseriai, kuriai pradingo mėnesinės, raminamieji Babetei. Šiai – valiumas.

Ji turėjo šešiolika metų, invalidumu gresiančią trumparegystę, tiesmuką protą ir neapykantą širdyje, it galiniame laivo variklyje. Kartą vieną vakarą, kai jie visi, išgėrę savo raminamųjų dozę, melsvų *gauloises* – viena pridegant kitą – dūmų prisotintame ore žiūrėjo *Intervilles,* Babetė tarė sau, kad jai laikas rinktis: arba vienu moju praryti visus šeimos vaistus, arba išmesti savo valiumą į šiukšlių dėžę. Ji išmetė savo valiumą. Mažoji sesuo, širdyje apsvarsčiusi tą pat, pasirinko kelią viską baigti.

---

* Draugeliai (*angl.*).

Pasibalnojusi akinius, už kuriuos sumokėjo socialinis draudimas ir su kuriais ji atrodė lyg akla, apsivilkusi brolio pamirštu grąžinti armijai chaki spalvos paltu, apsiavusi senelės batus – ši jų nenešiojo, nes nebesikėlė iš patalo, – ji lankė universitetą, jos supratimu, įkurtą kaip aukštuomenės klubą, kur šilko kaklaskarėmis pasidabinę pižonai buvo pristatomi panelėms lakuotų moliūgų galvomis. Jie Pergalės aikštės kavinaitėse lošdavo bridžą, o šventadieniais sėsdavo prie savo mopedų ar paslankių *Ami-6* vairo ir lėkdavo ieškoti kokios simpatiškos vietelės gerame restorane. Bordo miestas merginoms reiškia ne tik mediciną ar anglų kalbą, bet, šiaip ar taip, ir santuoką. Kai kuri nors iš panelių po trijų ar keturių šturmų nepaimdavo jūrų medicinos tvirtovės, ji radikaliai keisdavo kursą ir pasukdavo į Angliją, kad visi užmirštų, jog viešoji nuomonė ją priskiria JŪRŲ aristokratijai. Grįžus ambicijos jau būdavo kiek mažesnės ir jai daugmaž sėkmingai pavykdavo nugriebti anglų kalbos licenciatą arba teisininką vyrą.

Babetė ėmėsi anglų kalbos tiesiog todėl, kad nemėgo prancūzų. Tą dieną, kai tapo pilnametė, jai buvo suteiktas mokslų kandidatės laipsnis. Prieš tai ji nieko daugiau nematė, negirdėjo, nė karto nepraleido paskaitos, nepaskolino nė vieno savo užrašų lapelio, neapsikeitė su niekuo adresais. Vienas dėstytojas jai pasakė, kad jeigu ji bent kiek susitvarkytų, visai neblogai atrodytų! Jis net leido suprasti, – tai tikrai nuo šito priklausė, – kad jis ją mielai pasiimtų asistente. Tokio tipo žmogėnai kėlė jai šleikštulį, nes seksualinė frustracija jų nevertė atsisakyti nei autoriteto, nei valdžios. Jie sutvarkydavo savo reikaliuką universiteto teritorijoje, greitosiomis, savo kabinetuose išėjus sekretorėms, palikdavo pažemintas studentes tysoti ant grin-

dų, o paskui atsiteisdavo smulkiomis pareigomis universitete, kurios nieko jiems nekainuodavo. Ji ryžosi pasinaudoti nemalonaus vyriškio žadama pagalba, – toks vyrų tipas labai paplitęs, – ir netruko nustatyti, kad jiems iš prigimties lemta turėti šviečiančias plikes ir išpampusias paausines seilių liaukas. Ji paprašė stipendijos, ją gavo ir išvažiavo į Ameriką su vieninteliu tikslu – tapti amerikiete.

Kai retsykiais ją žmonės palaikydavo prancūze, jai būdavo savotiškai nemalonu ir ji priimdavo tai kaip įžeidimą. Kokią kalbos ar elgsenos klaidą bus padariusi? O kai ramindavo aiškindami, kad čia komplimentas, pelnytas jos žavesio, gyvumo, o gal paprasčiausiai jos gražios figūros, ji prasimanydavo kilusi iš Kanados ir tikindavo, – tam tikra prasme tai buvo tiesa, – nepažįstanti Prancūzijos. Ji neturėjo ko daugiau prisiminti, išskyrus tuos du kambarius Pesako gatvėje, kur dabar trūnyti teliko keturi, ir didžiules Šv. Jono kapines: ten stačiakampis lopinėlis prie dviejų alėjų sankryžos buvo mažosios sesers amžinojo poilsio vieta.

Babetė suprato, kodėl ji visada taip blogai sutarė su Glorija, kuri su didžiausiu įkarščiu, panašiu, beje, į jos pačios, neigė savo kilmę, be perstojo išgalvodama ką nors nauja, ir dabar, kai jos didesniąją gyvenimo dalį buvo praleidusios kartu, galutinai baigė sumaišyti visas kortas. Glorija teigė esanti prancūzė, mielai kalbėdavo apie afrikietiškąją savo kilmę, juodaodę motiną, nuskriaustą Kongo ar Dramblio Kaulo valdytojo prancūzo, senelį senegalietį, keturioliktaisiais metais atseit nušalusį kojas. Nušalusios kojos jai atrodė prancūziškumo viršūnė. Nelygu pašnekovai, ji buvo gimusi tai Strasbūre, tai Šerbūre; Babetė kartą net išgirdo ją vienam bearniečiui sakant, jog ji kilusi iš Po miesto,

kur jos senelė, Anglijos konsulo žmona, gydėsi nuo tuberkuliozės! Glorija visada tikindavo kilusi nuo tų vietų, kur būdavo gimęs pašnekovas, kaskart pergalingai išlaikydama savo kilmės egzaminą. Ji žinojo miestų planus, žymiausių prekybininkų pavardes, vietinius valgius. Kai kalba užeidavo apie bendras pažintis, ji pasinaudodavo užkrečiamųjų ligų alibi: jos neva atskyrusios ją nuo viso pasaulio ir jai tekę slaugyti izoliacijai pasmerktus giminaičius. O kai susipažino su Orora, Glorija save tik ir tevadino Por-Banano – išgalvoto miesto – piliete, ir tą miestą pažinojo geriau negu bet kuris Ororos romano personažas.

Jos teisė, manydavo Babetė, jos teisė būti kilusiai iš tik nori, turėti tiek metų, kiek nori, pavardę ir vardą, kokius nori. Juk šiaip, be niekur nieko, nepateksi Pomidorų padažo globon, iš tiesų reikėjo būti niekuo ir todėl labai stipriai trokšti, kad labdaringa institucija atvertų savo duris ir padarytų iš užsienietės, kokia buvote, gryną Amerikos produktą. Babetė prisiminė begalinį Glorijos norą prancūziškai skaityti, žiūrėti prancūziškus filmus. Tuo metu ji buvo vienintelė universiteto studentė, važinėjanti mopedu, kai aplink visi važinėjo automobiliais. Apgaubta melsvų dūmų, – variklis čiaudėjo negaudamas tinkamo degalų mišinio, – lėkdavo uždraustomis važinėti alėjomis. Kojų ant pedalų nedėdavo, o sukryžiuodavo jas ant rėmo, kaip buvo mačiusi darant Lolą Dol viename filme, kurį rodė filmotekoje. Beje, mopedas priklausė vietiniam mechanikui, asocialiam gauruotam vyrukui iš Kanzaso; jis protestavo prieš karą Vietname ir laiką, likusį nuo filmų restauravimo, skirdavo savo mašinos, nors ir primityvios, variklio taisymui. Lyg išriedėjęs iš nespalvotos kino juostos, nenorinčios nusileisti didžiajam plačiaekraniam kinui,

mopedas jiems tarsi simbolizavo tipišką antiamerikinę kultūrą, ir po tuo simboliu buvo susikūrusi jų šeima. Bet šitai Babetės per daug nejaudino, ji įtarė, jog Glorija nori dėtis prancūze todėl, kad jai būtų atleista už ŠLYKŠČIĄ anglų kalbą, nors ji ir prancūziškai kalbėjo – ir tą puikiai žinojo – gana prastai.

Namuose dirbti neparanku todėl, kad materialūs, o ypač buities rūpesčiai, kurių išvengia savo darbo kabinete universitete, čia užgriūva išstumdami visus konceptualius, asmeninius ir nemotyvuotus veiksmus. Sėdėdama prieš kompiuterio ekraną, Glorija mąstė, kad bus laiko, kol kitos atsikels, padirbėti šiek tiek prie romano, bet išgirdo skalbyklės bilstelėjimą ir suprato, kad įsijungė gręžtuvas. Pasinėrusi į darbą, būtų galėjusi – jai tai nutikdavo daugybę kartų – pamiršti skalbinius bake ir palikti juos ragėti, bet šįsyk tekstas niekaip nepasidavė. Buvo sulipdytas iš nevienodo dydžio paragrafų, kuriuos dažnai čia nurėždama, ten pridėdama mėgino sujungti pagal tematiką. Puslapis mirgėjo klaustukais, šauktukais ir daugtaškiais – jos sekretoriaus vertimo kodas, žymintis sudėtingas pastraipas, žodžius, kurių reikia paieškoti, praleistus sakinius – ir tai darė įspūdį, kad ji netyčia bus nuspaudusi kokį nors klaviatūros klavišą. Ji atsistojo ir nuėjo į rūsį išjungti skalbyklės.

Susirietusi į kamuoliuką, įsivyniojusi į audinių kailinius, užsidėjusi didžiulius Dioro firmos akinius paauksuoto metalo rė-

meliais, nuslinkusius ant pat nosies galo, nemirksėdama tarytum pelėda spoksojo į ją Babetė.

– Ar galiu uždegti šviesą? – paklausė Glorija.

– Tu gali daryti viską, ką tik nori, – atsiliepė Babetė tokiu sielvartingu balsu, jog Glorija pasidomėjo, ar tik ji neverkusi. Ir sulig šia prielaida Babetė prapliupo raudoti. Ir Glorijai nieko daugiau neliko, kaip tik prieiti prie jos, apkabinti, nors jai buvo bjauru prisiliesti prie tų plačių kailinių, atlaikyti baisų žvilgsnį, spindintį pro didžiulius akinius, paglostyti ranką raudonais tarsi plėšraus paukščio nagais ir papuoštą žiedu – stambiu deimantu, įtvertu į platinos šakelę. Iš tikrųjų, pamanė Glorija bučiuodama Babetę, ji surinkusi absoliučiai visa, ko aš nemėgstu. Ir dar kartą bučiuodama – nuo to Babetės ašaros dar smarkiau pabiro – tarė sau: „Ši moteris įkūnija visa, ko aš nekenčiu!"

Ji pradėjo blogai kalbėti apie Lakūną. Kiek jį pažinojusi, jis niekuomet nekėlęs jai pasitikėjimo. Visuomet dvokęs, nuo jo trenkę Rytų buržua. Siūbuodamas pečiais, žiūrėdamas į pasaulį iš metro devyniasdešimties centimetrų ūgio aukštumų, visa, kas neamerikietiška, nušluodavęs savo abejingumu, įskiepytu nuo pat lopšio drauge su vadinamuoju humoru, kad užslėptų panieką, kurią ji jautusi šimtąkart stipriau, negu kad būtų spyręs koja jai į užpakalį ir apšaukęs suskretusia negre. Tai tipas, mokėjęs taip vikriai apeiti įstatymus, jog jūs patys savotiškai likdavote kalti. Jis tik ir telaukdavęs, kad jūs suklystumėte. Ir kiek kartų taip yra buvę?

– Judu sutarėte kaip šuo su kate, – pertraukė ją Babetė, išsivaduodama iš Glorijos glėbio.

– Veikiau kaip baltasis su negre. Šiaip ar taip, jis vienintelis, išdrįsęs užsiminti apie mano spalvą. Pasakė tai aiškiai, ne-

skubėdamas, tokia išraiška, kurios niekad nepamiršiu: „Problema kyla ne dėl manęs, ne dėl kitų, o tik dėl jūsų pačios, Glorija. Jūs NEVIRŠKINATE savo spalvos“. Nelaimingas rasistpalaikis, moterų galabytojas, vaikų žudikas... – rėkė Glorija. – Ką jis nutuokia, šitas nacis, apie juodą spalvą? Ką jis supranta apie kasdienį pažeminimą? Ką jis žino apie pavergtų tautų išsivadavimą?

Babetė nepakęsdavo, kad Glorija vis grįžta prie Vietnamo.

– Argi aš tau kalbu apie Alžyrą? – tarė keldama balsą iki tokio pat garsinio lygio. – Argi aš tau pasakoju, ką daro pavergtos tautos, kai jų rankose peiliai ir skustuvai? Gal tu nori išgirsti smulkmenų iš išsivadavimo karų? Gal nori sužinoti, kaip žuvo mano jaunylė sesutė?

– Bet tavo sesuo juk nusižudė, – netikėtai nurimusi tarė Glorija.

– Taip, – atsakė Babetė, – JIE JĄ NUŽUDĖ. – Ir vėl paplūdo ašaromis. O Glorija nebesusigaudė, ar ji verkia prisiminusi mažąją savo seserį – sesuo jai buvo tarsi kūdikis, kurio laukėsi ir negalėjo pagimdyti, – ar paprasčiausiai mintimis vėl grįžo prie vis dar gyvos savo meilės Lakūnui. O gal protestavo prieš neteisybę, kurią jautė savo atžvilgiu. Kadangi nors ir koks jis buvo rasistas, vis vien vedė Babetę Koen, pasigailėtiną prancūzę ir kartu Alžyro žydę, o Gloriją paprašė būti liudytoja ir ją, tokią juodą, pakvietė į *Belmont House*.

Keistos vestuvės, kai dedama tiek geros valios tam, kad TAI sklandžiai eitųsi. Žavi uošvė, visų vadinama Sviti, nieko kita nedarė, tik pristatinėjo svečiams Babetę, tą dieną Elizabetę, savo prancūzaitę marčią, kurią ji beprotiškai mylinti, ir jos drau-

gę, tokią NUOSTABIĄ mažytę Gloriją, atlydėjusią marčią, nes tėvai iš taip toli negalėję atvažiuoti, o atsakomuosius komplimentus menkino tvirtindama, kad viskas labai paprasta, – kaip visada, be jokių tra lia lia. Žavingas namas, sodyba ant jūros kranto, terasą puošia apelsinmedžiai, tai progai atgabenti iš Kalifornijos, kad gausiai žydėtų ir skleistų malonų, gaivų aromatą. Sviti spaudė Babetės ranką, norėdama kaip švelni bendrininkė jai priminti, kad nepamirštų savo šeimos: „Jūsų mamai patiktų, ar ne, Elizabete, jūsų mama BŪTŲ SUŽAVĖTA! Įstabiai suorganizuota, nevaržoma šventė leido jiems iki galo likti pliaže, tarsi baigiantis bobų vasarai vieną atostogų dieną čia būtų susirinkę ir iškylavę artimi draugai. Tris valandas akinamai plieskė saulė, todėl religinės apeigos vyko pievelėje. Žiūrėk tu man. Ji, pasirodo, protestantė, konstatavo Glorija, girdėdama, kaip Babetė taria ištikimybės priesaiką Lakūnui krikščionių Dievo vardu.

Buvo taip nuostabu, taip ramu, anot Sviti, tiek *peace and love** palyginti su to meto Amerika, kad Glorija pamanė būsiant miela prisidėti prie to viso dienos gražumo ir santuokų registravimo knygoje pasirašyti Babetės mėgstamiausio rašytojo Stivensono pavarde. Niekas neatkreipė dėmesio, ir Glorijai tai buvo dar vienas įrodymas, kokie abejingi jai žmonės, jiems nesvarbu, ar ji vadinasi Stivenson, ar Džeferson, ar kokia kita vergės pavarde. Tačiau Babetė tai pastebėjo ir suradusi ją padėkojo – turbūt vienintelė akimirka, kai jos tikrai buvo draugės, – prisipažindama, kad ji būtų kaip niekad pamaloninta,

---

* Taika ir meilė *(angl.)*.

jei iš savo paskutinės kelionės būtų grįžęs Stivensonas jai parodyti dėmesio, o dar, jeigu jau taip, būtų mielai pakvietusi ir Folknerį.

– Tu jau turi daktarą Džekilą ir misterį Haidą, – burbtelėjo staiga nepatenkinta Glorija, – o aš negaliu pakęsti šito Pietų Rasisto!

Į vakarą ėmė artintis audra. Babetė prisiminė, kad, priešingai meteorologų prognozėms, gražus oras taip ir neišsilaikė. Lietingos vestuvės – laimingos vestuvės, kaip sako prancūzai, tarstelėjo Sviti, mėgindama – tai buvo paskutinė graži pastanga sukviesti svečius į *Belmont House* svetainę. Ir drąsa, kurią rodė ši moteris, vienintelio ir todėl dar labiau brangintino ir godotino sūnaus motina, – o jis buvo visos giminės vyrų ir iki tobulumo padorių moterų viltis – susvyravo, paskui ir visai kapituliavo, pakirsta jaudulio, kurį sukėlė ne kas kita, tik laimė. Viena šampano taurė viršaus priartino nusivylimo akimirką, o tai nieku gyvu šiai progai netiko ir galėjo iškreipti jos vertinimus, – šito vargšė moteris bijojo labiau už viską, kaip bijojo atverti duris visokiai šios barbarų epochos netvarkai. Pirmiausia Elizabetė, kunigaikštiškas atlasas ir princesės kirpimo suknelė, vėl atvirto Babete, pasibalnojusia didžiulius, dirbtiniais brangakmeniais puoštus akinius, kuriuos užsidėdavo tik per šventes ir kurie nuotaką, visą dieną dūlinėjusią paūkavusiu žvilgsniu, netikėtai pasendino. Kiek vėliau Sviti kilo klausimas, ar tik marčios trumparegystė nepersiduos palikuonims, ar gal geros Lakūno akys pergalės šitą trūkumą; iš tikrųjų ji kėlė kur kas metafiziškesnį klausimą, ji klausė savęs, ar gėris nugalės blogį.

Prie jiems paruošto kambario, kur patekti troško visą amžinybę, Babetė įgudusios rūkytojos gestu užsidegė cigaretę. Rijo

dūmus ir lėtai, pasimėgaudama leido juos pro nosį. Sviti, maigydama ketureilį savo perlų vėrinį, kuriuo, beje, ketino pasidalyti su ELIZABETE, kai ta pagimdys pirmąjį vaikaitį, jau pamanė, ar tik jai nederėtų perspėti marčią, kad tabakas kenksmingas moterims, kurios nori susilaukti gražių sveikų kūdikių, tik staiga išgirdo sūnų savo palydos draugams skelbiant, jog žmonai jis padovanojęs pačią gražiausią vestuvių dovaną pasaulyje, – taip ir pasakė pažodžiui: JIS JUOS NUSIPJOVĘS. Tuo metu, kai gaivinamai Sviti su didžiausiu atsargumu buvo aiškinama, kad spermos kanalų perrišimas, deja, esąs chirurginis, taigi negrąžinamas veiksmas, vestuvės pasiekė didžiausią įkarštį ir jaunasis, atsikratęs gimdytojo pareigų, improvizavo sijų genties indėnų šokį su savo eskadrilės draugais, o jo jaunoji žmona sekė jį įsimylėjusiu žvilgsniu, švelniu iš dėkingumo ir dėl trumparegystės.

– Šiaip ar taip, neblogai tada pasilinksminome, – nusijuokė Glorija, prisiminusi tą sceną.

– Koks pašėlęs, – tarė Babetė, mąstydama apie Lakūną ir priežastis, dėl kurių jinai jį mylėjo. Jis taip greitai suprato tą jos karštą troškimą negimdyti, kad vienu moju išlaisvino ją nuo kontraceptinių suvaržymų, kuriems ji iki tol buvo beveik fanatiškai dėmesinga. – Su tavuoju nepalyginsi. Tavo vyras, kad ir koks pažangus buvo, kad ir dideliu feministu save laikė, nebūtų išdrįsęs!

– Na tai kas, bet užtat aš turiu Kristalę! – atkirto Glorija. – Ir amžinai jam būsiu dėkinga.

– Turi Kristalę, teisybė, – tarė Babetė, – ir nors nekenti Amerikos, tavo rankos ir kojos surištos visa šita sistema.

– Paaiškink, nesuprantu.

– Noriu pasakyti, kad Kristalė – tai Amerika, arba, kad geriau suprastum, pasakysiu: tu savo mažytės Skarletės motušė mamzelė Skarlet! Mamzelė Skarlet! Tavyje tūno sena juodaodė vergė, keliaklupsčiaujanti prieš baltąją šeimininkę.

– Tu puikiai žinai, kad Kristalė ne baltoji.

– Tai gal drįsi teigti, kad ji negrė?

Glorija, netarusi nė žodžio, išjungė skalbyklę.

Ororą trikdė elektrinė kavavirė, taip stebuklingai pribėgusi karštos kavos. Spoksojo į ją nesuprasdama, kaip atitraukti indą, kuris rodės suaugęs su varikliu. Kiekvienas nematytas aparatas ją glumino, ir dabar, žiūrėdama į kavavirę, kurios modelis mažai kuo skyrėsi nuo įprastai jos naudojamo, virpėjo iš baimės, o širdies gilumoje kaupėsi verksmas kaip kassyk, kai atsidurdavo palikta likimo valiai kokioje nežinomoje vietoje su daiktais, kuriuos būtų turėjusi prisijaukinti, kol niekas nesuprato, kad ji nežino, kaip jie veikia, nors tai visiškai nesudėtinga. Kai Orora atvažiavo į Prancūziją, teta Mimi pamatė, kad septynmetė Žiužiu nemoka atsukti čiaupo. Kai ją siųsdavo nusiplauti rankų, ji stovėdavo kaip įbesta priešais praustuvę, įsmeigusi akis į chromuotą įrangą, iš kurios sumanesni už ją mokėjo išgauti vandenį.

Ieškoti kavavirės užsukamųjų briaunelių ir vagelių bei tūrio padalų jai reiškė būti šiuolaikinės hermetizacijos belaisve ir patirti siaubą. Ji sunkiai pripažino panašios į raidę A figūros išskėstomis kojomis, žyminčios moterų tualetą, paskirtį, jai turėjo būti diskretiškai angliškomis raidėmis išvedžiota *ladies*. Kompiute-

rių laikais ji ir toliau teberašė ranka, tačiau slėpė, kad vis dar naudojasi plunksnakočiu. Viešose vietose ji buvo ta stabtelėjusi susimąsčiusi būtybė, kuri kliudo veržliai nenutrūkstamai minios tėkmei, įmagnetintai krypties rodyklių. Ir kai vieną kartą Ruasi oro uosto projekto autoriui prisipažino, – o tai nebuvo pernelyg diplomatiška, – kad jo projektuotame pastate blogai gaudosi, jis jai šiurkščiai atšovė, jog nesą ko suprasti, reikią tik eiti, kaip daro visi žmonės, apskritiminio judėjimo kryptimi! Keista, bet nuo to jai palengvėjo, vadinasi, jos nesugebėjimas orientuotis buvo protingumo ženklas, na, sakykim, KITOKIO protingumo. Ji atsuko nugarą architektui, – jie buvo kokteilių vakarėlyje, ir ten toks elgesys panašioje situacijoje buvo leistinas, jei nesate artimi: „Ir eik sau! Eik ieškoti savo rodyklių girioje, suk ir toliau ratus dykumoje neklausdamas, kur šiaurė ir kur pietūs, ir neieškodamas žvaigždžių!“

Ji priėjo prie lango ir pažvelgė į sodrų ir švelnų tekančios saulės raudonį, kuris dabar jau gulė ant žolės ir slinko paskui voverę, o ši, nužerta šito švytėjimo, atrodė dar puresnė ir rudesnė. Jos širdį užliejo vaikiška iškilni laimė, ir akys pritvinko ašarų. Kaip vieną rytą Kolombe, kai stovėjo priešais vyrą, kuris rytmečio žaroje sėmė rieškučiomis vandenį ir taškėsi prausdamas savo nuogą kūną, visomis vaivorykštės spalvomis tviskantį saulėje; arba Kaire, kai plastelėjus blakstienoms akys netikėtai užgriebė baltą feliugą, lengvai slystančią dar tamsvais Nilo vandenimis. Abidžano lagūna budo iš nakties miego ir tvarsėsi žydruose šilkuose, kurie kilsavo kartu su auksu ir žaluma, paskui į savo klostes įsisegė nuvytusio bijūno raudonį, hortenzijos žiedynų rausvumą, ir jau sunku buvo suvokti, ką matai. Žiūrėti, visada

žiūrėti. Kad ir kur ji būtų atsidūrusi, nenugalima jėga ją stumdavo prie lango pasitikrinti ir ji, žvelgdama pro primerktas blakstienas, įsitikindavo, ar pasaulis atgimsta ir čia ir ar jos gyvenimas su naktimi nepasibaigė.

Įeidama Glorija pamatė, kad Orora neužsidegusi šviesos.

– Lauke tiek rausvumo, – tarė ji, neatsisukdama nuo lango, – tiek švelnumo, kad bijojau visa tai sugadinti.

Paskui pasisakė nemokėjusi naudotis kavavire.

– Labai paprasta, – atsiliepė Glorija, ir jos judesiai aplink aparatą Ororai pasirodė tokie aiškūs ir paprasti kaip ir visa, ką darydavo Glorija. Ji pasveikino ją mikliai susitvarkius.

Tačiau nenuginčijamas Glorijos meistriškumas valdant pačią sudėtingiausią techniką ir pačius gudriausius išradimus, kuriais jos vyras Mechanikas, ištobulinęs iki tikrų technikos šedevrų, buvo prikimšęs namus, susidūrė su pirmapradžiu daiktų ir gamtos pasipriešinimu juos pavergti. Nes jei dar galima suprasti, kodėl namas užsidega nuo plaukų žnyplių, kurios dėl savo primityvumo blogai sureaguoja į duotą informacinę komandą, kaip paaiškinti, kad į Glorijos namus, nepaisant elektroninio žaibolaidžio, vieną vasaros vakarą trenkė perkūnas, ir trenkė būtent tą dieną, kai vandens atsargos, pasisemtos iš Arkanzaso, buvo išsekusios? Prie tuščių gaisrinių žarnų grandine sustojo kaimynai su kibirais ir vonelėmis, prileistomis iš virtuvių čiaupų lėtai bėgančio vandens; kaip paaiškinti, kad pereitą žiemą gausiai iškritęs sniegas, – užtat koks dabar nuostabus pavasaris, – nuvertė Glorijos sodo ribas žymėjusį medinį aptvarą, tuo tarpu už kelių metrų jos kaimynai savo tvorą rado tebestovinčią? Jie jau ją perdažo, o Glorija tebelaukia darbininkų iš miesto: jie su savo griozdiškais mechanizmais išmurdys jos žemę ir nuniokos augmeniją, kurios sunkus aptvaras buvo pasigailėjęs.

Prieš metus ji tapo potvynio auka. Midlvėjaus, Arkanzaso intako, vandenys pagaliau buvo sutramdyti, juos nukreipus požeminiu keliu, o jie per pavasario potvynį prasigraužė į jos namo rūsį ir it geizeris ištryško iki antrojo aukšto. Kilimą darbo kambaryje upė apkrovė storu derliu sluoksniu sąnašų, kokiomis nuo pat upės palaidojimo mieste nebuvo tręšiami nei javų laukai, dabar jau dirbtinai laistomi, nei indėnų žemės, kur sausų žolių gniutulus gainioja vėjas.

Glorija rekonstravo namą. Stogą naujai perdengė didžiulėmis sunkiomis stiklo pluošto plokštėmis, raudonų čerpių imitacija. Medinius nuleidžiamus langus pakeitė trigubos konstrukcijos aliuminio langais su langinėmis ir tinkleliu nuo moskitų. Su pionieriška drąsa ir kantrybe ji viena susėmė vandenį ir išgramdė purvą. Keturpėsčia, atkišusi užpakalį, nosim ardama žemę darbavosi apskritais per tūkstantmečius moterų ištobulintais judesiais, trindama pašukiniu skuduru ir gręždama jį plikomis rankomis.

Nuvalė visus baldus, visus namų rakandus, kiekvieną jų atsukinėjo, gramdė purvą ir vėl dėjo atgal. Jos bibliotekos knygos visą karštą vasarą džiūvo pievelėje ant pageltusios žolės, per visas savo atostogas ji atskyrinėjo sulipusius lapus, vartė, patikėdama juos skaityti vėjui ir Kanzaso debesims. O rudenį sukietėję viršeliai ir išbrinkę lapai vėl rado vietą beviltiškai persimetusiose bibliotekos lentynose. Namuose tebetvyrojo dumblo dvokas, ir užsimerkęs galėjai įsivaizduoti, kad gyveni pelkėje. O atsimerkęs pasinerdavai į žalzganą pasaulį, panašų į blogai prižiūrimą akvariumą. Palubėje ant makramė virvelių vyniojosi žaliuojantys augalai, kurie siūbavo nelyginant dumbliai.

– Tai man primena Afriką, – pasakė Orora. Jos namai Kamerūne supleškėjo persimetus ugniai nuo brūzgynų, kuriuos padegė medžiotojai. Laukdama medžioklės pradžios, ji įsitaisė su savo šimpanze Delise miško laukymėje. Žiūrėjo į išnyrančius žvėris, kuriuos vijosi ugnis; iš pradžių po keletą sustodavo ties pat jos nosimi, o paskui jau ištisos kaimenės lėkė jos nepastebėdamos. Netikėtai priešais ją sulig namu iškilo ugnies siena, kurią sulaikė plūkta teniso aikštelės žemė. Ugnis sustingo priešais, beveik prie pat jos kojų, nors buvo sunaikinusi tiek medžių, surijusi tiek bambukų ir žolės, – ją sutramdė paprastas plikas raudonžemis. Bet ugnies banga pakluso vėjui, atsitraukė ir vėl ūžtelėjo tarytum jūros potvynio vilnis, užliejo parką ir sodus, ir nespėjus suaugusiesiems užkirsti jai kelio iškilo už namo, toje vietoje, kur stovėjo sukrauti bidonai su benzinu. Sprogimas juos išsviedė į orą. Namas paskendo ugnies krušoje. Pintų kokoso lapų stogas užsiliepsnojo kraupiai ūždamas – taip stūgauja vėtra, kol dar neprasidėjusi liūtis.

Orora kartu su tėvais ir visais namiškiais atsidūrė dingusiųjų sąraše. Ją rado negreitai, daug žemiau kalvos šlaite upės link, nusvilusiais plaukais, su visai plika, nebegyva Delise, kuri kadaravo jos glėby kaip didelė skudurinė lėlė. Po storu riebių pelenų sluoksniu atrodė tokia pilka, tarsi būtų buvusi panardinta į statinę, kur raganos ruošė dažalus, paverčiančius karius nepažeidžiamais, o medžiotojus – nematomais. Ji ir buvo nematoma, kol atmerkė savo žydras akis. Prisiminė vien tai, jog užuodė miško kvapą ir nežinodama kur eiti, be galo rūpestingai statė kojas, kad paliktų pėdsakus storame minkštų pelenų apklote; tie pelenai buvo tokie pat vertingi kaip smėlis, kurį

jūra rytais sugrąžina paplūdimiui ir ant kurio patyrę laivo sudužimą nelaimėliai rašo nevilties laiškus.

Per tą gaisrą Midlvėjuje Mechanikas ir išsinešė gausybę sudėtingų ir trapių instrumentų pas savo tėvus į kitą miesto galą, smulkių buržua kvartalą, kuris gyveno garbindamas tikrumą ir saugumą. Tuo laiku, kai buvo taisomas ir valomas namas, ten nuvedė ir Kristalę. Bet mergiūkštė visur naršė ieškodama menkiausio gaisro ženklo, tarsi jos būtų nesaugoję, o priešingai, nuo jos slėpę be galo jai svarbų įvykį. Pagaliau parketo plyšyje ji aptiko suskilinėjusią nuo karščio pliušinio žaisliuko akį. Tu matai, tu matai, raudojo kaišiodama motinai savo nelaimės įrodymą. Ji ją įtarinėjo esant didžiausia kaltininke, tačiau sunku buvo suprasti, – tiek ji rodė įkarščio, – ar ji kaltina motiną padegus namą, ar tuo, kad iš jos paprasčiausiai atėmė reginį. Glorija, kurios rankų raukšleles, nors ir kaip jas plovė, ryškino į odą įsiėdę suodžiai, tą audrą sutiko ramiai, suversdama kaltę baimei, sukeltai praeities prisiminimo. Ji nenorėjo suprasti, jog Kristalės širdgėla – tai veikiau apgailestavimas, kad nesusidūrė su išskirtiniu įvykiu, kuris jos pačios akyse būtų ją pavertęs SO SPECIAL*, taip vadinasi net kvepalai, kuriais šiemet kvėpinasi paaugliai: SO SPECIAL.

Kareiviams, pamena Orora, šiaip ne taip pavyko atimti iš jos Delisę, kuri jau dvokė. Jie atgniaužė vieną po kito jos pirštus, atitraukė alkūnę, pakėlė dilbį ir laikė plaštaką, kuri norėjo vėl viską pasičiupti. Atplėšė prilipusius prie jos odos geltonus suknelės skivytus. Suvyniojo į paklodę, pasirodė, ji neturi batų. Jos

* Tokia ypatinga *(angl.)*.

pėdos dar jautė plėnių šilumą. Gramdėsi nuo rankų ir kojų pilką, ploną it voratinklis plėvelę. Išgelbėtiesiems prisiglausti kareiviai surentė žalių rąstų trobelę, kuri naktimis pokšėjo, atiduodama žvaigždėms saulės šilumą. Mediena baltavo nuo pieniškų syvų, kuriuos gėrė permatomi driežai. Apsunkę jie krisdavo ant žemės, o ten skruzdėlės įnirtingai čiulpdavo jų kraują, kad joms net sprogdavo pilvai.

Reikėjo dviejų savaičių nusigauti iki Jaundos, kur jų būrio laukė neregėtos užuojautos atmosfera. Orora ėjo iš rankų į rankas, spaudžiama prie moterų krūtinių ir kilnojama vyrų rankų, visi ją norėjo apgyvendinti savo vaikų kambaryje, paguldyti į savo vaikų loveles. Ji dar keletą dienų prabuvo šioje tragedijos sujaudintų žmonių aplinkoje nežinodama, ką darys su daiktais, kuriuos jie krovė jai į glėbį, su maistu, kurį jie kišo jai į burną, užmerkdama akis, kad nebematytų visų tų, kas į ją žiūrėjo ir pirštų galais glostė švelnų kiek ataugusių šviesių plaukų šepetėlį.

Paskui atėjo išvykimo į Dualą diena, bet prieš tai dar turėjo jai nupirkti batelius. Ji labai jų norėjo, jie būtų buvęs vienintelis daiktas, priklausąs tik jai, nes čia viskas jai buvo suskolinta, juk ji visko buvo netekusi, ir baiminosi, kad žmonės, kurie jai pažadėjo, gali pažado ir netesėti. Todėl ji be perstojo kartojo: „Kada eisime pirkti man batų?“ taip primygtinai ir atkakliai, kad jokie užtikrinimai nepadėjo, kol jos nenuvedė į krautuvę. Čia vėl nauja aikštis: ji nieku gyvu nenorėjo eiti į vaikų skyrių. Įsitaisė vyrų avalynės pusėje, nurodė keturiasdešimto dydžio suvarstomus batus ir atkakliai laikėsi savo. Jai leido tą vyriškų batų porą išsinešti, ir ji toliau vaikščiojo basa.

Nuo molo jie suspausta širdimi žvelgė į ją, tokią mažytę su balsvais pūkeliais ant galvos, narsiai lipančią į valtį, kuri turėjo nuplukdyti keleivius į jūrą, kur jie būdavo keliami tinklais į laivą. Ją apsiėmė kelionėje pagloboti pora, keliaujanti į Viši gydytis. Vyriškis Ororą paėmė ant rankų, o moteris ketino išvaduoti ją nuo kartoninės dėžutės.

Glorija klausė savęs, kokią nematomą dėžutę šįryt nešėsi po pažasčia Orora. Jautė ją esant taip arti klyksmo kaip tada, kai ji suklykė tai gerajai moteriai pamėginus ištraukti iš jos batų dėžę, taip arti baisaus skausmo, kurį jai staiga sukėlė netektis, amžina tėvų netektis. Jos kumštelis galutinai atsigniaužė nuo motinos sijono, už kurio taip norėjosi laikytis.

Kai ji atsisuko su sportiniais marškinėliais, kuriuos vilkėjo vietoj naktinių, nuogomis kojomis, basa, pasirodė tokia panaši į pamestą vaiką, pasilikusį ten, Afrikoje, kad Glorija panoro ją suspausti glėbyje ir pabučiuoti viršugalvį, kur plaukai jau seniai buvo ataugę.

– Aš tokia vargšė, – prisipažino Orora, – atsikeliu per anksti ir bergždžiai eikvoju energiją kaip koks senas prakiuręs puodas. Man jos telieka ant paties dugno, koks lašas, ir tenka ją taupyti, kad kelias valandas išsilaikyčiau. Juk jei kviečia zoo, reikės gerai atrodyti, reikės juos įtikinti, kad sugebėsiu pasirūpinti šimpanzytėmis. Žmonės apie jus sprendžia vien iš jūsų entuziazmo, įkarščio ir... energijos!

– Tai dėl laiko skirtumo, – tarė Glorija, mėgindama palaisvinti ant stalo vietos. Ji surinko aplankus, geltonas lipdes su už-

rašytais telefono pranešimais ir savo ilgus skirtingų porų auskarus. – Nuolat keliaujančios visos taip jaučiasi. Tu neįsivaizduoji, kaip aš kartais jaučiuosi išsekusi. Aną savaitę Hiustono lėktuve buvau nualpusi.

– Bet tai ne tik laiko skirtumas, – atsiliepė Orora sėsdama prie virtuvės stalo, – tai nesutapimas ir su laiku, ir su kitais, su vyrais, su moterimis... – jos žvilgsnis stabtelėjo ties didele plastmasine dėžute, kurią Glorija stumtelėjo arčiau stalo krašto, kad galėtų padengti pusryčiams stalą. Viduje kažkas sukrutėjo.

– Čia žiurkėnas, – pasakė Glorija. – Kristalė norėjo šuns ar katės, o aš jai nupirkau šitą. Žinoma, nepraėjo nė trys dienos, ir jis jai spėjo įgristi. Juo turiu rūpintis aš, – pridūrė ji, atidarė dangtelį ir įmetė gabaliuką morkos. Pateisindama Kristalę paaiškino, kad gyvūnėlis gyvena naktį, o dieną miega.

– Bet jis nemiega, – tarė Orora. Žiurkėnas šokinėjo į viršų, norėdamas galva pasiekti ventiliacijos plyšelį, išpjautą dangtyje. Šokinėjo įnirtingai, ir nuo to virtuvės ir viso namo tyla atrodė dar gūdesnė.

– Raminkis, – tarė Glorija, kreipdamasi į žiurkėną, – na, raminkis!

Tačiau šis daužėsi šokinėdamas aukštyn žemyn, žemyn aukštyn pragarišku tempu, tarsi būtų atradęs amžinojo judėjimo principą. Glorija pliaukštelėjo delnu per dėžutės viršų norėdama sustabdyti tą patrakusį mechaninį šokčiojimą ir priversti sugraužti morką ar susirasti savo ratą; žaidimas pasibjaurėtinas, bet nekelia triukšmo.

– O koks tavo gyvūnas? – paklausė ji Ororos, kuri nesuprato, kur ši suka. Vaikystėje Orora turėjo tiek keistų gyvūnų, išties unikalių pavyzdžių, eksperimentinių vaisingos ir išmoningos

gamtos kūrinių, plunksnų ir plaukų, letenų ir rankų, spenelių ir lyties organų, uodegų ir ausų, dantų ir žvynų, odos ir pūlinukų, dėmių ir dryžių įdomiausių derinių. Tos dėmės, iš pradžių įvairiaspalvės, palietus išnykdavo palengva nublankdamos. Bergždžias darbas buvo ieškoti jiems pavadinimo, ir bergždžias darbas buvo jiems rasti tinkamo maisto.

– Ne šituos turiu galvoje, – tarė Glorija, tarsi Orora jai būtų moksline kalba nusakiusi tas rūšis, kurios veisiasi tropikų miškuose, – o TAVO GYVŪNĄ, knygos gyvūną!

Ji turėjo įprotį painioti literatūrą ir Ororos gyvenimą, juos sukeisti vietomis, vieno raktų ieškoti kitame, sakytum, romanas – tik į literatūrą perkeltos tikrovės gabalėlis, tarsi rašyti tebūtų labiau užslėpta, lyriškesne, ryškesne ar primityvesne forma kalbėti apie gyvenime pasitaikančias abejones, išsiskyrimus ir atsitiktinumus.

„Kaip jūs galėsite aprašyti meilę, jei jos nepatyrėte?“ – paklausė Ororos vienas vyras, kurį ji atstūmė. Įsitikinęs, kad jis ir yra meilė ir kad Orora iki tolei neturėjo progos jos patirti, jis turbūt manė, jog bučiuodamas ją padovanos jai knygą. Jis, be abejo, įsivaizdavo, kad romanistai lygiai taip pat godžiai viską išmėgina gyvenime, kaip kad tyrinėtojai ieško nespausdintų dokumentų ir registruoja visa, ką tik galima užrašyti.

Užtat kad daug keliaujate, kartą pasakė viena dama, tuo paaiškindama jos profesiją. Iš to, ką aš gyvenime patyriau, išeitų ištisas romanas, prisipažindavo skaitytojai, pirkdami jos knygas, kaip perkami šaldyti produktai, kai neturi laiko pats kuistis virtuvėje.

– Tai toks mažas sterblinių veislės gyvūnėlis, – atsakė Orora, – bet aš tą tik neseniai sužinojau iš literatūros. Jų ten buvo šimtai, akys apvalios kaip rutuliukai, o mažytės letenėlės su na-

gučiais – ne, ne kaip paukščių, o tokiais permatomais. Kaip mūsų, – tarė ištiesdama pirštus trumpai apkirptais nagais, o paskui pridūrė, jog Europoje ją labiausiai nustebino tai, kad ten viskas standartizuota, sunorminta: karvės, šunys, vištos; ir ne tik giminės, bet ir atskiros jų veislės. Visa turi vardus, nuo auslindos iki Dievo karvytės; keblumų kėlė tik žvaigždės ir mikrobai, knibždantys nepažintose, be galo didelėse platybėse ar be galo mažose erdvėse. Tačiau žmonės baltais chalatais, atsitiesę nuo savo mikroskopų, spaudos konferencijose vis praneša apie naujų virusų atradimą, o astronomai, pakėlę akis į dangų, sveikina tolimos žvaigždės gimimą. Nepažinti dalykai atsiduria storame pažintų dalykų kataloge, kurį skubama užversti ir pamiršti, nes negali juk nei visko žinoti, nei visko atsiminti.

Teta Mimi laikėsi nuomonės, kad kiekvienas daiktas pasaulyje turi turėti savo vardą ir savo vietą. Pradėdavo nuo stalo padengimo tvarkos, šakutė kairėje, peilis dešinėje, ir tęsdavo Bomono parko alėjose vardydama visų augalų rūšis: „Kartok“; paskui kelionė po Pirėnus – visų viršūnių ir kalnų vardai: „Kartok“, – liepdavo ji Žiužiu. Pagaliau kokios tik pakliūdavo mieste gatvės ir aikštės, tekdavo sustoti prie lentelių su jų pavadinimais: „Skaityk skiemenimis“. O gyvūnėlis liko be vardo.

Glorija, nelyginant teta Mimi, reikalavo, kad Ororos literatūriniame pasaulyje neliktų nė menkiausio šešėlio, nes kaip tuomet išversi, kas neišverčiama, kaip pasisavinsi, kas nežinoma? Jai atrodė, kad rašytojas yra savo kūrybos tyrinėtojas ir bent jau jis tikrai privalėtų turėti apie ją aiškų vaizdą. Ji buvo laiminga sužinojusi, kad tas gyvūnas – sterblinių veislės ir kad savo romane *African Woman* ji galės tą apytikrę sąvoką papildyti žodeliu „sterblinis“: „smulkusis sterblinis“.

– Aš manau, – tarė Orora, – kad gyvūnėlis geriau. – Ir ji oda pajuto to mažo padarėlio švelnaus gelsvo kailiuko prisilietimą, tarsi išvydo apvalią jo galvutę, vizgią purią uodegą, užuodė jo gailų kvapą, pajuto jaudinamą jo kūnelio šilumą ir jo nelyginant kaučiukinių letenėlių barbenimą į galvą, kai jis kedendavo jos plaukus, ketindamas ten suktis gūžtą. – Tikrai, – prisipažino Orora, – man labiau patinka gyvūnėlis.

Nuslydęs nuo jos peties, jis bumptelėjo žemėn, ir ji užmynė jį ir sutraiškė, o norėdami ją paguosti, namiškiai pasakė: „Bet juk tai tik PLĖVINĖ ŽIURKĖ, tokių tūkstančiai“. Kai teko jį pribaigti teškiant kelis kartus į sieną, kad liautųsi visą kūną tampantys traukuliai, gyvūnėlis jau tebuvo ŽIURKĖ, ŠLYKŠTI ŽIURKĖ.

– Man šalta, – tarė Orora, ir Glorija suėmė jos pėdas, užsidėjo ant savo šiltų kelių ir ėmė trinti. Žinau, pamanė Glorija, prisiminusi, ką jai sakė Babetė, žinau, elgiuosi tarsi sena motušė su baltąja princese, aš esu ir Lolos, ir Kristalės, ir Ororos vergė, bet juk jos tokios pažeidžiamos, o aš tokia stipri. Ir ji toliau trynė Ororos kojas, tokia neįtikėtinai stipri. Orora atsidavė Glorijai kaip vaikas, patikėtas žindyvei. Jautė neapsakomą palaimą užsikeldama kojas ant Glorijos kelių, paskui sukišdama jas tarp rusvų aukso spalvos jos šlaunų, mėsingų ir minkštų, švelnių ir svetingų, ir kol po truputį grįžo šiluma, kol sausos rankos ją įnirtingai trynė, ji mąstė, kad jai patinka Glorijos kūnas dėl elastingos odos, dėl tamsios medaus spalvos, nors gyvenime ji nemėgo įpročio sveikinantis trintis žandais, sumaišant dažus.

Tuo, kaip Glorija nirtulingai kabinosi į gyvenimą, lyg būtų reikėję ne gyventi, o kas sekundę žūtbūtinai kautis, ji labai panėšėjo į Leilą. Paryžiuje Leila buvo vienintelė Ororos draugė. Jiedvi prieš gerą dešimtį metų susipažino Sevastopolio bulvare, prie *Monoprix*. Leila gulėjo sukniubusi ant šaligatvio tarsi moteris, kuriai staiga nulūžo batelio kulniukas. Ji verkė, o minia traukėsi nuo jos į šalį. Orora pasisiūlė jai padėti, bet Leila atsisakė. Kulniuko ji nebuvo nusilaužusi ir tenorėjo, kad ją paliktų vieną su jos skausmu, su jos sielvartu, paliktų Sevastopolio bulvare ramiai išsiverkti. Ororai pavyko ją pervesti per gatvę. Jos įsitaisė kavinėje Reomiūro gatvės kampe. Vos atsisėdusi, Leila pasikeitė, jos elgsena įgavo savotiško nugalėtojos orumo, o kai užsakinėjo stipraus alaus, pasidarė kone provokuojanti. Orora atpažino smarkiai geriančią moterį. Aš vaišinu, pareiškė Leila, šitaip nurodydama tai, kuri ką tik jai pagelbėjo, kad čia jos pranašumas ir dominavimas baigiasi ir kad atsipeikėjusi likimo vadžias ji vėl ima į savo rankas.

Tuštindama antrą alaus bokalą, ji atidarė savo krepšį, iš jo ištraukė mažytį persigandusį šunelį, suvyniotą į megztinį, patupdė ant Ororos kelių ir tarė: „Štai, aš jį jums dovanoju!“

Buvau ten, paaiškino Leila, mostelėjusi į Senos pusę. Aš jų paprašiau: „Noriu švelnaus, mielo ir kad neaugtų, jo reikia ligoniui“. Už jį suplojau visą savo kapitalą! Ir pro nykštį ir smilių praleido įsivaizduojamus banknotus, kuriuos jai tekę pakloti už šuniūkštį, o dar granulės, antkaklis ir pavadėlis. Jis MIŠRŪNAS, išdidžiai pareiškė.

Tą mažą kalytę ji pirko savo tėvui, senam prancūzų kariuomenės Šiaurės Afrikoje pagalbinio dalinio kariškiui, baigiančiam savo dienas kareivinių palėpėje. Ji norėjo, kad šunelis būtų susitaikymo dovana, nes ji nebuvo tokia duktė, kokios jis buvo vertas. O dar ir todėl, kad sužinojusi jį sunkiai sergant panoro jam įteikti savo pačios pakaitalą, visos savo meilės, kurios jam negalėjo duoti, sankaupą. Kaip ir visi nemylimi, ji atkakliai tikėjo, kad meilė, kurios tu negavai, kažkur yra ir kiekvieną akimirką gali tave užklupti.

Duris jai atidarė tėvas – išdžiūvęs, žemės spalvos veidu, dvilinkai sulinkęs, skendintis pragaištingų cigaretės dūmų debesyje. Ji jo nepažino.

– Kas čia dabar? – suirzęs paklausė jis, lyg jos nematydamas. Leila jam padavė kalytę:

– Čia tau.

Jis išblyško, paskui jį ištiko pykčio priepuolis kaip kadaise, kai žerdamas prakeiksmus ir grasinimus imdavo mikčioti. O dabar jis ėmė krenkšti, užsikosėjo smarkiu, draskančiu krūtinę kosuliu, kad net susvirduliavo.

– Kalė, – kriokė jis, Leilai stumiant jį prie krėslo, – šita šliundra man dar kiša kalę. Lauk iš čia, šiukšle.

Jai pasisekę, prašvokštė tėvas, kad jis silpnai laikosi ant kojų, antraip nesusilaikytų nepritvatinęs, sumaltų jai nosį, nurautų

plaukus, o galiausiai perrėžtų peiliu gerklę kaip kokiai penimei, o ji tokia ir yra, tokia kaip jos motina, kaip jos seserys ir kaip pati Prancūzija, kuri jį visai nustekeno.

Iš esmės jis teisus, pripažino Leila, ji juk prostitutė, kalė ir yra kalė, o Prancūzija jį pamiršo, skyrusi atsargos kariškio pensiją ir neribotą kreditą mėlynosioms *gauloises*, kurias jis rūkė nepaleisdamas iš burnos. Bet jam nevertėjo taip jos įžeidinėti. Šliundra – nei šis, nei tas, jai mieliau kaip pažymėta mokesčių lape: laisvai samdoma darbuotoja, ką ji iš moralinių paskatų išversdavo į „Humanitarinė darbuotoja“. O be to, penimė – net ne mūsų žodis.

– Mūsų, – atsakė Orora, – tik senesnis.

– Bet jis norėjo pasakyti „kiaulė“. O ką tu manai apie humanitarinę darbuotoją? – paklausė Leila.

– Gerai pasakyta, – įvertino Orora.

– Ir gerai išreiškia tai, kas norima pasakyti. Jei tu žinotum, kiek kančių pasilengvinu va šitaip, paprastai, pati...

Liko išspręsti klausimą dėl kalytės. Nors ir labai norėtų ją laikyti, bet, paaiškino Orora Leilai, po kelių dienų išvykstanti į Afriką.

– Darbo reikalai? – paklausė Leila.

– Suku filmus gamtoje.

– Meninius? – paklausė Leila, ūmai labai susijaudinusi.

– Dokumentinius, – atsakė Orora ir norėdama atšaldyti jos įkarštį pridūrė: – dokumentinius apie gyvūniją.

O Leila nieko taip nemėgo žiūrėti per televizorių kaip amerikiečių serialus ir dokumentinius filmus apie nykstančius didžiuosius gyvūnus. Ji gyveno pasaulyje, kur didelis praryja mažą, kur vyrai spendžia spąstus moterims, kur moterys atsiduria

kraugerių vorų valioje, kur hienos sudrasko ką tik gimusią antilopę gnu, nespėjusią išsivaduoti iš motinos įsčių gleivių. Serialų blondinės veikia ne kitaip kaip kojotai, kurie vagia vieni iš kitų mažylius.

Grobuonys, visi grobuonys! Krokodilai, rykliai, tigrai puola savo grobį, o serija iš serijos tos pačios aktorės ėdasi tarpusavy. Fenu sušukuota ir laku supurkšta būtybė lėkščių didumo auskarais iš eilės teka už visų tos pačios šeimos vyrų, ir jau nebežinai, ar jos paskutinis vyras yra senelis ar tėvas vaiko, kuris iš serialo užuominų apie genealogijos medį turėtų būti kartu ir brolis, ir dėdė ar prodėdė jos senelei, nes ši gulėjo su kitos serijos veikėjais ir tos serijos istorija rutuliojosi lygiai pagal tą patį scenarijų. Apnikta minčių apie šią žvėrių ir žmonių giminę, kuri be atvangos atsinaujina, kad paskui susinaikintų, Leila atsiduso:

– O tu irgi viena, nieko nebeturi?

– Nieko, – atsakė Orora ir nemelavo. Leila paprašė atnešti dar vieną alaus ir išgėrė už jų bendrą vienatvę, už Ororos, savo ir už pačią naujausią – kalytės vienatvę. Vargšė mažylė, kur tu matęs pradėti gyvenimą šitaip!

Pirmasis pažeminimas nepraėjo kalytei be pėdsakų. Gyvenimas prasidėjo sunkiai, ji nieku gyvu nenorėjo lipti ir leistis laiptais, likti viena namuose. Padėjusi snukutį ant letenėlių, liūdėjo ir taip mažai tereagavo į daugybę Leilos jai siūlomų pagundų, kad ši jau manė ją esant kurčią. Tik ūmai nukrypstantis į šalį žvilgsnis rodė, kad jai nieko nereikia. Bet netrukus kalytė jau ėdė viską, ką tik norėjo, o tai, ko ji norėjo, rasdavo Leilos lėkštėje, ir tokio šiltumo, koks būdavo Leilai sukramčius maistą. Miegojo ant Leilos pagalvės, po jos antklode. Kalytės nepakanta šeimininkės verslui kelioms minutėms sutrumpindavo šios

suvaikščiojimus su klientu, ir dar tie suvaikščiojimai negalėjo vykti be pertrūkio. Užtat jai pačiai patiko šliundrinėti, kitaip tariant, risnoti pirmyn atgal, užrietus uodegą ir snukutį nudūrus į vandens nutekamąjį griovelį, centimetro tikslumu pažymint Leilos teritoriją ant šaligatvio: „Vargšė, tai šitaip ją veda pasivaikščioti!“

Jau seniai Orora nebuvo jų aplankiusi manydama, kad nei vienos, nei kitos neras, bet Leila stovėjo savo poste ties *Monoprix* ir už raudono pavadėlio laikė Bobinetę, kuri iš to sukryžminimo buvo labiau pasirinkusi baseto išvaizdą: ilgakojo baseto su Pomeranijos špico uodega. Jos Ororai suruošė tikrą šventę, ir Orora, kai tik parvažiavo į Paryžių, vieną ar porą kartų per savaitę būtinai eidavo pas jas. Kai Leila būdavo užsiėmusi, ji atsistodavo jos vietoje ir atsišliejusi į sieną stebeilydavo į tuštumą lyg sakydama, kad ji čia niekuo dėta. Kartą, kai Leila dirbo, o ji vaikštinėjo su Bobinete, ją sustabdė vienas vyras, palaikęs ją Leila, DĖL ŠUNS, paaiškino jis atsiprašinėdamas, mat jo žvilgsnis iki veido nepakilo.

Leila nekalbėjo apie savo amatą, ir Orora tik atsitiktinai sužinojo, kad Reomiūro ir Sevastopolio gatvių kampas – strategiškai tinkama vieta medžioti jaunus energingus kadrus, kurie atlydi savo žmonas į *Monoprix* apsipirkti. Kalbėdama apie seksą, ji taikydavo gyvulines metaforas toli gražu ne vyrų naudai, kaip: kurmis, kuris rausiasi po savo kupstą. O kiti kaip drambliai – ir Leila ant šaligatvio gestais pademonstravo kovą su turkiškais kardais. Jų aparatas maskatuoja siūbuodamas iki pat dangaus. Tikras jataganas Paukščių take. „Ateitis, – atvėrė jai širdį Leila, – priklauso gyvuliškumui“.

Jos užėjo išgerti pas Achmedą, ir Leila išreiškė susirūpinimą dėl Ororos sveikatos. Juk tampytis po visus pasaulio zooparkus neką sveikiau negu be perstogės laipioti aukštyn žemyn laiptais. Jos sušneko, kad reikėtų keisti gyvenimą. Gal bendrai įsigijus šunų grožio saloną: O! Aš jau pasistengčiau juos padaryti violetinius! Gal pasakoti mokyklose mokiniams apie žymiausius gyvūnus? Skaityti akliesiems? Bet čia atsargiai, Leila perspėjo Ororą, tik ne romaną! Jiems nusispjauti į ilgas istorijas, jie nuo jų pavargsta. Ką nors konkretaus, kaip kataloguose, buities prietaisų, užuolaidų ir interjero puošybos skyriuose: pora žalvario padėklų, vario imitacija su dviem liūto galvomis... Žavinga saldaininė, Limožo porcelianas su ranka pieštomis kaimiečių figūromis, paryškintomis auksu... Skaitymą pertraukti ir papasakoti, kas yra nuotraukoje: piemenaitė žydra suknele rankoje laiko puokštelę gėlių. Supranti, jiems tai patinka. Orora iki ašarų susigraudindavo nuo minties, kad Leila, kaip ir Glorija, siedama savo likimą su jų likimu, trokšta IŠSIKAPANOTI.

Leila turėjo slaptos informacijos, kaip tapti inspektore Brižitos Bardo fonde. Ta moteris, kalbėjo Leila, apie gyvenimą nemažai žino. Inspektoriams nebūtina kokia ypatinga kompetencija, užtenka turėti širdį, bet širdį be juoko didelę. Ir kadangi Orora pasidomėjo, ką tie inspektoriai inspektuoja, Leila jai karštai paaiškino, kad jie padeda visiems skriaudžiamiems gyvūnams Peru, Andalūzijoje ir net pačioje Prancūzijoje, laboratorijose, fermose, skerdyklose: pririštiems šunims su išpjautais liežuviais, katėms su išbadytomis akimis, veršiukams su nulaužtomis kojomis, drebančioms iš šalčio beždžionėms... Apie tai ji nenorinti daugiau kalbėti, tik meldė Ororą apmąstyti tas naujas aplinkybes, kurios iš esmės pakeistų jų gyvenimą. Su trisdešimčia milijonų draugų ir šešiasdešimčia milijonų lankytojų duonos visada turėsi.

Grįždama atgal į Odeoną su plūstančia vakaro minia, Orora metro vagone stebėjo nuvargusius veidus ir tarė sau, kad Leila teisingai daro svajodama apie humanitarinį darbą, kuriam tereikia širdies. Šitas paprastas gyvenimas tapo toks sunkus, kad prašosi pagalbos. Nenusigręžti nuo žmogaus, kuris laukia tavo žvilgsnio, sugriebti krentančią pirštinę, palaikyti duris, pastumti turniketą, panešti ryšulį – tai pagal jos jėgas. Tik kas labai konkretu, kaip kataloguose. Ji įniks skaityti vartotojų laikraščius, kurie taip puikiai moka lyginamaisiais testais suardyti paspęstus spąstus ir iš išsukto varžto ar iš gendančios elektros sistemos sukurpti straipsnių, nė maž ne nuobodesnių negu teleserialai. Ji skaitys savo neregiams: „Ar jums IŠ TIESŲ reikia skalbinių džiovyklos?“ Ir žmonės pamanys išgirsią naują versiją apie metalinius, elektroninius grobuonis!

– O jeigu, – Glorijai staiga nušvito mintis, – o jeigu vietoj mažojo sterblinio parašytume visai paprastai: plėvinė žiurkė? Dėl egzotikos.

Orora atitraukė koją.

Tarpdury netikėtai išniro Babetė nailoniniais jūros spalvos naktiniais marškiniais. Ji juos vadino marškiniais, bet iš tiesų tai buvo toks nepadorus drabužėlis, trumpi permatomi naktinukai, kuriuos Glorija, apskritai neišmetanti nieko, ištraukė iš vieno stalčiaus, iš savo gyvenimo gilumos, nusprendusi juos pataisyti. Babetė avėjo meksikietiškus krokodilo odos aulinukus su sidabro inkrustacijomis ant aulų ir ant noselių, o ant pečių vietoj chalato buvo užsimetusi nepaprastai plačius audinių kailinius, užsidėjusi savo Dioro akinius. „Negaliu prisitaikyti kontaktinių lęšių, kai tokios akys!“ Ir surietusi delną parodė vietoj akių turinti ištinusius rutulius.

Glorija jai patarė dėti arbatos kompresus. Babetė mostelėjo ranka, girdi, beviltiška, viską jau išbandžiusi, rugiagėlių, rožių, apelsinų žiedų nuovirus... Glorija ją patikino, kad arbata pasižymi SUPER priešuždegiminiu poveikiu. Orora įmetė porą arbatos pakelių į arbatinuką, ir Babetė, pakėlusi akinius, jais užsilipino akis. Arbata žliaukė jos veidu tarsi nešvarios ašaros.

– Senstu, – tarė Babetė ir prapliupo verkti. – Štai ką jis man padarė. Palikdamas vienu gaistu pasendino.

Ir kadangi pro permatomus marškinius, prigludusius prie krūtų ir šlaunų, ryškėjo nuostabus kūnas, Ororai su Glorija nepasirodė, kad jis būtų bent kiek pasenęs, priešingai, buvo netgi labai gundantis. Bet kuris vyras, dabar paskambinęs į duris, – paštininkas, faras, ugniagesys ar net pats pastorius iš anapus gatvės – nesvarbu, kam jos dabar atidarytų duris, bet kuris pultų prie Babetės. Ir išsineštų – jų įsitikinimu – šį karališką grobį savo vyriškame glėbyje. Įsigeidusi tai įrodyti, Glorija pasiūlė pasikviesti ispanų kalbos dėstytoją, – jo žmona išvažiavusi atgal į savo kraštą, – ir įteikti jam dar šiltutėlę Babetę.

– Jis mane pasendino, – varė ji savo. – Nusiėmė akinius, atklijavo arbatos pakelius ir pakėlė veidą parodyti padarytos žalos. – Tikrai suniokotas: oda suglebusi, nosis raudona, lūpos plonytės, akys klydinėja, veido bruožai iškrikę.

IŠKRIKĘ, mintyse pakartojo Orora, šitą žodį visada vartojau tik materialiai netvarkai įvardyti, nors jis ne visai tą išreiškia. Jai patiko praktikoje išbandyti žodyną. Į galvą atėjo posakis „padaryti netvarką“, kuris klasikinėje literatūroje įkyriai kartojamas. XVII amžiuje vengta netvarkos, ir visai teisingai. Leidžiama sau būti sukrėstam, bet nesužlugdytam. Jei tik suklysi ir pavartosi ne tą žodį, jau rizikuosi supainioti dvasios būsenas ir elgsenas. Ir, mąstydama apie suniokotus Babetės veido bruožus, Orora pajuto pagiežą Glorijai, kuri lengva širdžia painiojo žodžius netyrinėdama, kuo skiriasi „būti iškrikusiam“ nuo „būti sužlugdytam“.

– Na, veidas, na taip, veidas, – tarė Glorija permirkusiai ašarose Babetei, – ko tu nori: nuovargis po simpoziumo, jei nekalbėsime apie vakar vakare išgertą alkoholį ir visus migdomuosius. Nuo šito veidas negali šviesti grožiu. Ir jei nori žinoti teisybę, varė ji toliau (tik ne tą teisybę, pamanė Orora, tik ne tą, kurią

padiktuoja priešiškumas), – tu baisiai negraži, jei nori žinoti, bet nepasenusi. Nė kiek ne senesnė kaip prieš Lakūną. Bet ir ne gražuolė, tokia, kokia buvai ir seniau, dar prieš Lakūną.

Ir verksmo purtomai Babetei ji priminė, kad ta tragedija visada kartojasi: dėl per storos nosies, plonų it skutimosi peiliukas lūpų ir trumparegystės, nuo kurios taip išsprogusios akys.

– Tu sau nepatikai, niekada nepatikai. Tragedija, kai buvai sumaniusi pasidaryti cheminį, tragedija, kai keitei akinius, tragedija, kai pirkdavai skystą pudrą... Šiandien atrodai nė kiek ne prasčiau negu vakar, ir aš tau nebekartosiu, ką kaip užsukta dariau, – ji suskaičiavo mintyse, – ... dvidešimt septynerius metus. Taip, bet Lakūnas ją privertė visai pamiršti savo veidą!

– Mano akimis, – pertraukė Glorija, – įrodymas – tavo veidas, jis čia, su tavimi, tavo gerai pažįstamas veidas, – ir pasilenkdama prie Babetės pabučiuoti, – tas pats, kurį mylime, tas pats mūsų brangiausios Babetės veidas, – ir ūmai apkabinusi Babetę, išbučiavo ją į abu skruostus, prispausdama jos galvą sau prie krūtinės tarsi kokį užsimetusį daiktą, kurį radai, o dabar ieškai, kur padėti.

Ororai pasirodė, kad Babetė ne per daug sutrikusi dėl to smurto, kurį jai pačiai būtų buvę sunku ištverti ir į kurį sunku buvo net žiūrėti. Lolos atžvilgiu Glorija buvo taktiškesnė, nors ir su ja elgėsi gana šiurkščiai, taikydama aktorei terapiją, reikalaujančią, kad toji, nors visą laiką taip gyvenusi, čia nesiaikštytų: „Tu man jokia žvaigždė!“

Universitete ji garsėjo kaip atšiauri moteris, vadinanti daiktus tikraisiais vardais. Įžeistos savigarbos žaizdos niekada taip ir neužsitraukė, ir nebyli slapta kančia ilgainiui virto amžinu priešiškumu, aklu ir nuožmiu. Ir neaišku, ar šypsena ir mandagumo

bei karštos draugystės ženklai ten, jos aplinkoje, nebuvo tik paprastas atperkamasis ritualas prieš tą kataklizminį smurtą, kurį galėjo sukelti mažiausiais neapdairumas.

Ororos atžvilgiu Glorija naudojo visus savo viliojimo kerus, bet dar nebuvo jos pakerėjusi ir dar turėjo įveikti didžiausią kliūtį: ta kliūtis – PLAGIATAS, į kurį ji karštai buvo pasinėrusi. Šiaip ar taip, dėl to galėjo jų santykiai nutrūkti, o šito Glorija, puoselėjanti tokius jausmus Ororai, neįstengė įsivaizduoti. Apgavystei išaiškėjus, mieliau būtų ją pagrobusi, kaip nors sulaikiusi, bet neleidusi visam laikui išvažiuoti. Dieve mano, pamanė Glorija, įsisvajojusi apie praktines Ororos įkalinimo priemones, šitai būtų kur kas paprasčiau sutvarkyti negu prisipažinti dėl plagiato, – sunku ir neišvengiama, Dieve mano, aš visai išsikrausčiau iš proto! O jeigu kaip nors užvilkinus jos išvažiavimą? Reikia pasistengti, kad ją pasamdytų zooparkas. Ką nors padaryti, kad ji liktų su šimpanzėmis. Aš čia, o ji – ten. Duosiu jai popieriaus, pieštuką. Ji rašys, aš spausdinsiu. Ji kurs, aš užrašinėsiu, ką sukūrė. Laiko ją paruošti turėsiu pakankamai, ir nė šuo nesulos.

Orora nenuleido akių nuo Babetės, nuo įstabaus jos kūno. Kodėl įstabaus? Dėl galvos, užtupdytos ant jo? Dėl amžiaus? O gal tiesiog todėl, kad jai niekuomet nebuvo kilusi mintis, jog gražus gali būti ne vien smulkus, bet ir stambus kūnas. Kaip toje vaikų skaičiuotėje, kur išvardijami visi veido bruožai, visas jos pačios kūnas: mažos krūtys, liekni klubai, plokščias pilvas, berniukiški sėdmenys buvo pažymėti vyro nebuvimo ženklu. Aš, pamanė Orora, aš neturiu kūno, neturiu ir veido, nes jį pasiėmiau iš kitos. O Babetė turėjo kūną ir turėjo snukį. Ji buvo

tokia pat nešvanki kaip tos goslios nešvankybės, penkiasdešimtaisiais kabinamos miegamuosiuose ant sienų. Ir kaip būna smalsu, kas tie žmonės, kurie gali tokią nuogybę kabinti virš sutuoktinių lovos, taip ir Ororai buvo smalsu, kas tas vyras, kuris išdrįso į savo lovą pasiguldyti Babetės kūną.

Ji žiūrėjo į Babetę ir negalėjo atsigėrėti: kiek sveikata trykštančių grožybių nuo jos slėpta, kokios stangrios ir stačios krūtys, koks apvalus pilvas ir tvirti sėdmenys, platūs klubai ir plonas, pergnybtas it skruzdėlės liemuo. Kaip man patinka šis kūnas, pamanė Orora ir pajuto Babetei dėkingumą, kad ji be jokio drovesio jį rodo. Ji norėjo paliesti jos krūtis, pasverti saujoje, ar sunkios, paliesti sėdmenis ir pažiūrėti, ar oda švelni. Norėjo jai tarsi kokiam dideliam gyvuliui, paglostyti delnu nugarą – Dieve mano, gyvena štai pasaulyje tokia būtybė, o ją nuo manęs slepia po žodžių bjauryste. Orora neskaičiuodama žarstė savo glamones katėms, šunims, paukščiams ir vyrams... Jai šmėstelėjo mintis, kad niekuomet nėra glamonėjusi jokio vyro iš malonumo. Išties šią akimirką ji tuo neabejojo, jai labai retai užeidavo noras myluoti vyriškį, glostyti jo veidą, lūpas, liemenį, sėdmenis, – ir vis vien tai darydavo su pavydėtinu uolumu, nors kiek nepatiklia ranka.

– O čia dabar kas? – susidomėjo Babetė, rodydama į plastikinę dėžutę, kur gyvūnėlis vėl pradėjo triukšmingus savo manevrus.

– Žiurkė, – iššaukiamai atsakė Glorija.

Babetė pasitaisė akinius ir priėjo arčiau:

– Kodėl sakai, kad žiurkė, jeigu čia šoklys, jie veisiasi Alžyre.

Žiurkė ar šoklys – Glorijai buvo tas pat.

– Taigi kad ne tas pat, – paprieštaravo Babetė, – jei sakai žiurkė, vadinasi, ja šlykštiesi, o jei sakai šoklys ir dar pripažįsti jo tapatybę, pasiskelbi turinti miniatiūrinę kengūrėlę.

Glorija pasipūtė. Ji pasakiusi žiurkė, nes žiurkė ir yra žiurkė. Kam jai reikią Babetės alžyrietiško šoklio ar peliūkščio, už tokį jai prekiautojas ją ir įkišo, atseit vaikai dabar nori turėti peliūkštį. Čia žiurkė, ir dar pasiutusiai bjauri, su pačia šlykščiausia uodega. Jai jau iki gyvo kaulo įgrisusi Babetė ir jos kibimas prie kiekvieno žodžio. Ji jau soti tų siaubingų laikų, kai buvo linčiuojama, žudoma, bet kruopščiai vengiama šiurkščių žodžių, ir kalba taip sterilizavosi, jog liko tik vadybos žodynas.

– Gana, gana, – suvaitojo Babetė.

– Gyvenime, – neatlyžo Glorija, – kiekvienam tenka po dešimt žiurkių. Greitai jų turėsime po šimtą, o ateityje, kai išnyks pats žodis, turėsime jau po tūkstantį, ir jos kiekvieną iš mūsų kontroliuos. Mes tapsime jų vergais ir vadinsime jas šeimininkėmis, užuot vadinę žiurkėmis.

– Gana, gana, – meldė Babetė.

– O ne! – suriko Glorija. – Baik tu man sakyti gana, kol kas čia dar mano namai, mano virtuvė, ar ne? Ir aš dar turiu teisę daryti, ką noriu, ir kalbėti, ką noriu.

Ir ji kaip niekur nieko toliau tauškė apie visuomenę, kuri reikšdama mintis neišsiverčia be kabučių, nes bijo atsakomybės dėl stipriai išsakytos nuomonės, tikslios idėjos, pernelyg konkrečių žodžių. Ji žirgliavo po kambarį išskėtusi rankas, iškėlusi abiejų rankų smilius, linguodama į šonus, tarytum didžiulė pilka žuvėdra.

– ...Jau nerasi nė vieno studento, kuris pradėdamas kalbėti iš anksto neatsiprašytų iškėlęs abu smilius, ir nerasi nė vieno

intelektualo, kuris sėdėdamas telestudijoje žiūrovams būtinai neparodytų magiško ženklo, atseit aš čia niekuo dėtas, – ir Glorija ore rankos mostais brūkštelėjo kabliukus. Orora apstulbusi atpažino, jog tai kabutės.

– Tau taip pat prireiks keletą jų padėti savo gyvenime ir darbuose, – šaltai atkirto Babetė ir pati brūkštelėjo ore kabliukus abipus ištinusios savo galvos, – jei supranti, ką noriu pasakyti... – Ir netikėtai nutilusiai Glorijai pasakė: – Tavo žiurkėnas nekaip jaučiasi. Ar jam davei gerti?

– Oi, – aiktelėjo Glorija, pamačiusi tuščią girdyklę.

Ji guviai pasuko prie kriauklės, netoli lango, iš kur Orora stebėjo gatvę. Priešais baptistų koplyčią gyvai zujo mašinos. Į pripučiamą baseiną vyrai pumpavo vandenį ir ant dirbtinės vejos klojo kilimą. Šviesoje jų judesiai žaižaravo, sakytum, jie šen ir ten sėjo saulės grūdus.

– Mišios... – paaiškino Glorija pildama vandenį į žiurkėno maudyklę.

Suskambus telefonui Orora krūptelėjo. Jai rodėsi, kad gyvenimas šitoje didžiulėje šalyje, šitame įstabiame universitete, ypač šitame uždarame name, tik viena akimi žvelgiančiame į gatvę, tik vienu langu, įsispraudusiu tarp raukto nailono užuolaidų, suglobtų mažais kaspinėliais, – tai gyvenimas uždarame inde. Kas čia mane galėtų rasti? Kokie neatidėliotini reikalai, kokia nelaimė galėtų prasiskverbti pro šiuos apsaugos sluoksnius, slopinančius visus pasaulio garsus, o ypač Prancūzijos, kuri, būnant čia, regis, išvis nebeegzistavo. Orora vėl prisiminė zooparką. „Pagaliau!“ – tarė sau.

– Horacijus, – šnibžtelėjo Glorija Babetei, bet ši taip ryžtingai atsisakė paimti ragelį, jog Orora akimirką pamanė, kad skambina Lakūnas, nors tuoj susigriebė, kad Horacijus – Babetės sekretorius. Toliau vyko netiesioginis pokalbis per Gloriją, ir iš skubrių bei nervingų Babetės ženklų buvo matyti, kad šįryt jai su sekretoriumi sunku kalbėti.

– Tu lygiai vienuoliktą turi būti prie namų, – vertė Glorija, akimis sekdama Babetę: – lėktuvas vidurdienį, vėliau negalima... Ne, bagažo ji neregistruos... nepamiršk, kad jos kompiuteris pas

tave... Taip, taip, pas tave kaip ir aplankai... Ne, negali būti nė kalbos atiduoti juos į bagažą, ji neturi kopijų... Gerai, gerai! Tu pats juos nutempsi. Ar ji sveika? Pats pamatysi. Ji tau nesiunčia linkėjimų! – ir ūmai gyvą ir nerūpestingą toną keisdama valdingu pareikalavo: – Duok man KITĄ!

– Ką tokį?

– Nagi, Babilu, tarytum nežinočiau, kad jis pas tave nakvojo!

– JIS MIEGA!

– Nieko, prikelk jį!

– Jis miega, – pranešė ji kitoms moterims virtuvėje, – jis miega, – kartojo, užpildydama tylą, kol Horacijus žadino ir įtikinėjo Babilu eiti pakalbėti su Globėja, aiškindamas, kad jeigu ji nori jį aprėkti, verčiau tegu tai daro telefonu, nes jis galėsiąs, jai per daug šaukiant, atitraukti ragelį ir tegu tada ji dėsto savo pretenzijas į orą.

– Po šimts, šita matrona man įgriso iki gyvo kaulo, – sudejavo Babilu, imdamas ragelį.

– Šitas niekšelis drybso sau lovoje tuo metu, kai turi lydėti kanadietes į oro uostą, – širdo Glorija. Dabar ji panėšėjo į kiaunę: tokia pat agresyvi, akys iš neapykantos susiaurėjusios, veidas perkreiptas, lūpos suspaustos. Savo stambų kūną perkėlinėdama nuo vienos kojos ant kitos, ji kartojo: – Koks jis šlykštus, koks jis man šlykštus.

– Linksmų švenčių, – suulbėjo ragelyje Babilu, nutaisydamas džiaugsmingą balso toną: – Linksmų švenčių, Kristus prisikėlė!

Glorijos oda nusidažė tamsiai violetine spalva.

Po kiekvieno simpoziumo Glorijos ir Babilu santykiams iškildavo grėsmė nutrūkti: tai vis dėl įtampos, kylančios iš dalies todėl, kad Babilu naudojosi Midlvėjaus simpoziumu atsiduodamas besaikėms sekso orgijoms ir visam tam, kas lydi tokius žmonių sambūrius, kur tiek prisirpusių kūningų moterų ir malonių jaunuolių. Didžiąsias feminisčių mišias jis paversdavo vyriškosios padermės švente, savo meilės pratyboms suteikdamas tiek pat malonumo, linksmybių ir sąmojo, kiek rimties, susikaupimo ir puritoniškumo būdavo feminisčių sambūriuose. Pagaliau simpoziumas juk dvipusis: Glorija veda *In* užsiėmimus, bet Babilu *Out* pratybos kur kas linksmesnės.

Pirmą kartą apie Babilu ji išgirdo iš savo ginekologės, gulėdama įspraustomis į laikiklius kojomis ir su chirurginiu veidrodžiu kūne. Ginekologė guodėsi, kad sūnus, pradėjęs kinų architektūros ir islandų muzikos studijas, dabar norįs pereiti į prancūzų. Iš gydytojos tono Glorija pajuto, kad prancūzų kalbos studijos, palyginti su tomis dviem paminėtomis disciplinomis, gal ir nevisiškas nuopuolis, bet, šiaip ar taip, tikra motinos sielvarto priežastis ir pagaliau pripažintas faktas, kad jos sūnus niekam tikęs. Gulėdama aukštielninka iškeltomis kojomis, Glorija taip karštai puolė ginti prancūzų kalbą, jog ginekologė sudvejojusi nukreipė akis nuo kolposkopo ir įsistebeilijo į Gloriją, užginčijusią jos argumentus.

– O kaip *feminine studies*? – paklausė Glorija, stengdamasi pakelti viršutinę savo kūno dalį.

– Na, gerai, – sutiko gydytoja, vėl palinkdama prie kolposkopo.

– O kaip frankofonija? – metė argumentą Glorija ir vėl

sunkiai sudribo ant apžiūros stalo. Negi ji galėtų užginčyti, kad prancūzų kalba – neperspektyvus dalykas!

– Jeigu jūs taip manote, – nusileido ginekologė.

– Gal laikas jį ištraukti? – paprašė Glorija, rodydama į chirurginį veidrodį.

– Kur mano galva! – atsiprašė gydytoja.

Tam tikra prasme tą dieną Glorija pagimdė Babilu.

Būtų perdėta sakyti, kad ji nudžiugo, kai į jos kabinetą įėjo ir prisistatė esąs atsiųstas ginekologės šviesbruvis neūžauga, kuris atsiliepdavo šaukiamas Babilu. Pasirodo, ne visi homoseksualai gražūs, kaip įprasta manyti ir kuo Glorija iki tol niekada neabejojo. Vyro grožį laikydama homoseksualumo žyme, ji nuo savo meilės kelio pašalino visus vyrus, kurie jai iš tikrųjų patiko, ir išmintingai apsistojo prie estetinės Mechaniko vidutinybės. Glorijos priešiškumas Babilu prasidėjo nusivylimu ir vis gilėjo supratus, kad dvasia ir širdis, pagal jos pirminę teoriją turinčios kompensuoti fizinius trūkumus, čia, priešingai, tuos trūkumus ryškino, ir tai atsispindėjo veide, kurį galėjai pavadinti besaikio žmogaus veidu. Babilu dvasine prasme rodėsi dar šlykštesnis negu fizine. Glorija įkurdino savo įstaigoje priešą, bet užuot juo atsikračiusi ir pamiršusi, naudojo jį kurstyti užslėptam savo pykčiui, kuris buvo jos veiklos variklis. Ji amžinai siuto ant Babilu, pavertė jį vergu, o šis, regis, taikstėsi su tokia būkle ir nelyginant rikošetu švelnino jos tironiją kitų bendradarbių atžvilgiu.

Babilu tapo labai neįprastu jos sekretoriumi, visų galų meistru. Tai jis davė pirmąsias vairavimo pamokas Kristalei, ir gine-

kologei teko pirkti naują sparną sūnaus kadilakui. Tai jis nešdavo į lyginimo punktą Globėjos skudurus, ieškodavo *fried chicken**, kai jai dietos dienomis užeidavo alkio priepuoliai, laistydavo jos skursnus augalus, maitindavo žiurkėną, kuriuo niekas daugiau nesirūpino, ir po kiekvieno krovinių pervežimo valė Mechaniko sunkvežimaitį.

Jau kelios savaitės, kai jis vertė, *ad hoc* apdorodamas tekstą, Ororos romano ištraukas, kurias Glorija buvo pabraukusi geltonu flomasteriu. Vaikinas nekentė tokio darbo, kai verti žodis žodin ir spausdini raidę po raidės baksnodamas smiliumi. Akys nuo šlykštaus ekrano ašarojo, ir jis tą nuobodų darbą atlikdavo naktį, o rytą jį pristatydavo Glorijai. Nubudusi ji rasdavo savo monitoriuje: *Splash! Have a good day.* **

Oficialiai tai vadinosi glaustai pateikti *feminine studies* grupės studentams Ororos Amer kūrybos apžvalgą. Tačiau panaudojęs slaptą Globėjos kompiuterio kodą, nes anksčiau buvo nukniauktu raktu atidaręs stalčiuką, Babilu pamatė, kad jo vertimas maitina būsimą Glorijos Pater romaną *African Woman. Splash!*

Kadangi jis vertė lėtai ir priešokiais, tai ir pats romanas teturėjo tik karkasą. Tačiau intriga jau ryškėjo: kilusi iš vieno tipiško Afrikos kaimo, jauna mergina pasakoja apie Renės Mab laikomo viešnamio gyventoją, susipažįsta su Por Banano gyvenimu.

Jis tuojau paskambino į *Misingo H. Universitetą* Horacijui ir pranešė apie vykstančias machinacijas.

– NEGALI BŪTI, – tarė Horacijus tokiu tonu, kuris paprastai skatina pasakyti dar daugiau.

---

* Kepta vištiena *(angl.)*.

** Geros jums dienos *(angl.)*.

– TAIGI KAD TAIP! – atšovė Babilu. – Mirtinas triukas!

Horacijus nuėjo ieškoti Babetės. Palaukė, kol visi lankytojai išėjo, uždarė duris, atsisėdo priešais ją ir paklausė, ar ji žinanti, kad Glorija rašo romaną.

– Romaną! – spygtelėjo Babetė, tarytum jai kas būtų dūręs peiliu į nugarą. Varžydamasi su Glorija, Babetė dėl vieno dalyko buvo tikra: toji niekada nerašys. Gali skambinti klavesinu, platinti per internetą po visą pasaulį pranešimus, siuntinėti dosjė, bet jos galva tuščia. Jei kas ir galėtų rašyti romaną, tai tik ji, Babetė, jos galvoje knibžda tiek minčių, kad nežino, ką su jomis daryti.

– Taip, – kalbėjo toliau Horacijus, – jis vadinsis *African Woman!*

– Ji juk nepažįsta Afrikos! – neiškentė Babetė.

– Argi svarbu?

Ir Horacijus jai atidengė kortas: Babilu gabalais verčia Ororą Amer, o Glorija šį tekstą pritaiko sau, gudrauja, dursto žodžius, vienur žodį nubraukia, kitur pakeičia vardą.

– Bet juk tai plagiatas! – pasipiktino Babetė.

– Tai tu taip sakai, ne aš, – tarė Horacijus, kratydamasis atsakomybės.

– Čiagi labai rimta, – kalbėjo toliau Babetė. – Mums reikia nuo to atsiriboti. Bus užkabintas visas simpoziumas, o aš nenoriu prarasti savo gero vardo...

Babetė dar paklausė, ar darbas toli pažengęs. Ne, atsakė Horacijus, beje, jei tikėti Babilu, tai dar nieko ten nėra, tik daugmaž gerai išverstų citatų kompiliacija.

– Na, aš su ja pasikalbėsiu, – tarė Babetė. – Aš būtinai turiu su ja pasikalbėti.

Babetė paskambino Glorijai, bet Glorija apsimetė nieko nesuprantanti. Buvo nelengva pasakyti, kad jos slaptas kodas išlaužtas, kad Babilu perspėjo Horacijų, tačiau nei vienas, nei kitas nenori į šį reikalą veltis.

– Ir kas čia tokio! – šiurkščiai atrėžė Glorija, – tai tik trumpas turinio išdėstymas amerikiečių kalba tiems studentams, kurie nenori skaityti.

Ji nesuprantanti, kas čia smerktina, jei plačioji publika susipažins su Ororos Amer kūryba. *African Woman* tik užrašas ant aplanko, ir tuo viskas baigiasi.

Babetei taip neatrodė, ir ji toliau tęsė diskusiją. Norėjo įsitikinti, kad Orora Amer yra aktyvioji šio reikalo šalis. Glorija nervinosi, kalbėjo čia apie ryšį tarp įvairių verstų tekstų, čia apie žodinę jų išraišką, paskui pareiškė, jog literatūra priklauso tik skaitytojui. Juk ir kalba priklauso tam, kas ja kalba, ir atseit jau laikas atplėšti užpakalį nuo autorinių teisių, ir jei Babetė norinti kalbėti apie plagiatą, tegul žino, kad visi visus plagijuoja!

Tonas buvo pakeltas taip aukštai, jog Babetė turėjo atitraukti ragelį, o Horacijus, žirgliojęs pirmyn atgal priešais ją, visai išėjo iš kabineto. Glorija užsiplieskė:

– Kas ką plagijuoja, kas ką plagijuoja? Juk tai baltieji apvaginėja mano Afriką, juk tai jie siaubia mano žemę, atiminėja mano medžius, mano dangų ir mane, pagrobtų vergų dukterį; surakintų grandinėmis, muštų, prievartautų, žemintų ir apkrikštytų vergų dukterį, kurią paliko be šaknų! Jiems negana mūsų šalį kolonizuoti, dabar jie apie ją dar ir knygas ėmė kurpti!

– Aš maniau, kad tu myli Ororą!

– Ką aš tikrai myliu – tai Afriką, – ir Babetė iš balso suprato ją verkiant.

Tada jos pasuko kalbą kita linkme, sušneko apie savo sekretorius, kuriuos laikė priešais ir kurie naktimis perdavinėjo telefonu viens kitam jų kompiuterių paslaptis.

— Aš jį išgrūsiu ir dar bylą iškelsiu, – grasino Glorija vėl įsipildama kavos. Pamanė, ar ne per daug jos geria.

– Na, tarkim, tu jį sudoroji, – pertraukė ją Babetė; jos širdį slėgė sunkulys, – bet paskui tau reikės samdytis kitą. Juk vis vien neimsi mergiščios... o bernai visi tokie! – Ji kalbėjo iš savo patirties.

Horacijus, pažiūrėti tobulas, kaskart jiems vykstant į simpoziumą, ją priverčia iškęsti tikrą pragarą. Prieš tris mėnesius iki pradžios ji ima jį drąsinti ir raminti dėl jo pranešimo turinio: parinktas vykusiai ir esąs tikrai įdomus. Ji skaito juodraštį, taiso jį, bet ne per daug, antraip Horacijų apniktų dvejonės, jis pradėtų panikuoti; vis dėlto ji šį tą pataisinėja rodydama, kad juo domisi. Lengvai brūkšteli pieštuku, TIK NE RAUDONU, kas antrame puslapyje, nepamiršdama palikti nemažus gabalus nepaliestus ir paskui sveikinti, kaip esą puikiai padaryta. Pagaliau jis jai duoda patikrinti mašinraštį, nes pats nespausdina: nori žiūrėti į savo tekstą per tam tikrą atstumą. Perrašydina departamento lėšomis ir tam mobilizuoja visas sekretores. Ištisas tris dienas jų ilgi raudoni nagučiai tarnauja brangiajam Horacijui.

Ji neskiria per daug reikšmės kelionei, o jis be galo nerimauja ir nesustodamas žiaumoja kramtomąją gumą nuo karieso, mat didžiai rūpinasi savo nuostabiais dantimis. Ji rūpinasi tik juo, bet vis dėlto ketina lėktuve parašyti ir savo pranešimą. Kol lėktuvas nusileidžia, ji nespėja nieko padaryti, nebent pakalbėti su Horacijumi apie Horacijų, apie Horacijaus pranešimą, apie Horacijaus karjerą. Jis veblena, kad viskas bus blogai, jis tai jaučiąs! Beje, dėl savo sėkmės jis turi dėkoti tik Babetei. Užtektų jai jį paleisti, ir jis žlugęs.

Ji vežėsi tik krepšį, bet teko laukti jo lagamino, ir jie užtruko. Jis jai aiškino, kokį siaubą jam kelia sumankyti drabužiai, ir ji tai suprato kaip priekaištą sau; Babetė nesijautė tvarkinga, laimei, jos susiglamžiusią palaidinę ir išduobtą sijoną slėpė kailiniai. Jis paėmė ją už parankės, glostė rankovę – dievino kailį.

Viešbutyje jis įsiveržė į jos kambarį, kur ji beviltiškai bandė palyginti dvi panašias mintis, kurių surašyti popieriuje jau nebebuvo laiko. Į jo pranešimo tekstą įsivėlusi paginacijos klaida. Jūs PRIVALOTE ką nors daryti! Ji turėjo skaityti pranešimą prie to paties apvalaus stalo, *room* 208, kur buvo įrašiusi ir jį. Jai teliko valanda baigti rutulioti savo mintį, kuri pateisintų dvi valandas skrydžio, perkeltas paskaitas ir viešbutį už du šimtus dolerių – simpoziumo kainą. Buvo aišku, kad jai nepavyks. Ji nutaisė malonią miną, bet jis verkšleno: „Jūs manęs nesiklausote!" Ji atsiprašė, girdi, pavargusi po kelionės. Apie savo pranešimą, vos bendrais bruožais apmestą, nė neprasižiojo.

Jis skaitė savo pranešimą, buvo pritrenkiantis, žavus ir toks elegantiškas. Traukė visų akis. Baigiantis posėdžiui jau turėjo du pasiūlymus dirbti, ir dar geriausiuose universitetuose. Kai

atėjo jos eilė, su savo glamžina palaidine ji pasijuto apgailėtinai. O likti su kailiniais nebegalėjo, nes lifte viena simpoziumo dalyvė jos kandžiai paklausė, kodėl ji palaikanti laukinių žvėrių žudynes.

O šiaip, jei kalbėsime apie svarbiausia, ji išsisuko senais, jos klausytojų jau naudotais triukais. Jie šaipėsi. O Horacijus stačiai pasipiktino. Ji jam atrodė šlykšti, dar šlykštesnė todėl, kad jis pats buvo įstabus. Ji įterpė anekdotą ir iš keleto išpešė nenuoširdų juoką. Horacijus nesijuokė, ir jai pasidarė gėda, gėda prieš jį. Kuklūs plojimai, bet Horacijus liko sustingęs, iki galo nepaperkamas, neparodęs nė lašelio gailestingumo.

Ji pasijuto tarsi medūza netikruose rūmuose tarp auksų ir aksomų. Atvažiuodama čia nieko nelaimėjo. Norėjo išvažiuoti, bent jau išeiti papietauti, pamatyti ką nors kita. Horacijus žinojo adresus, bet negalėjo jos lydėti, nes rodė miestą Didžiajam Šekspyro žinovui, priėjusiam jo pasveikinti po pranešimo ir pakvietusiam į Londoną. Horacijus kartu su ja negrįšiąs ir atsisveikindamas perspėjo verčiau nesirodyti šitame mieste kailiniuotai...

– Teisybę sakai! Teisybę... – kvatojo Glorija, dėdama tuščią savo puodelį ant stalo. – Babilu elgtųsi visai taip pat, jei nebūtų visiškas nulis. Įtikino Didįjį Orakulą, – ji pirštu parodė į kabančią ant sienos fotografiją, – esąs universiteto meno vadovas ir ketinąs statyti vieną jo pjesę. Vežiojo jį visur savo kadilaku ir sapaliojo visokiausius niekus. Didysis Orakulas susirgo jūros liga. Babilu ūmai sustabdė automobilį nuošalioje vietoje ir, neleisdamas tam išlipti, puolė pyškinti fotoaparatu tą seną žmogų iš taip arti, jog fotoblykstė, galima sakyti, visai jį apakino. Vėliau vargšas guodėsi, kad jam sudegino tinklainę.

Keletą mėnesių viešai pasirodydavo tik su juodais akiniais ir balta lazdele. O Midlvėjų įrašė į juodąjį sąrašą, kaltindamas universitetą, sutrukdžiusį jam tęsti savo kapitalinį darbą ir atėmusį iš jo Nobelio premiją. Kur tik tu, Babilu, ten lauk bėdų...

Homoseksualumas Ororai nebuvo paprastas, nešvankus ar drastiškas dalykas. Jis buvo palikęs jos širdyje giliai slepiamą žaizdą, kurios niekam neprisipažino nuo tos nakties Rytų Berlyne – ji ten buvo nuvažiavusi norėdama pamatyti nuostabų zooparką, – kai į viešbutį ją lydėjęs prancūzų diplomatas prisiminė jos vyrą, su kuriuo ji buvo jau seniai išsiskyrusi. Jiems ramiai šnekučiuojant apie pažįstamų gyvenimus, kalba visai netikėtai pakrypo prie jo: „Indonezijoje jis PASIDARĖ PEDU, – atskleidė paslaptį diplomatas, – prasidėjo su vietiniais; kad ir tas gražutis metrdotelis, kurį atsitempė į Prancūziją!" Diplomatas pasisuko į ją: „Jis pametė SAVO BOBĄ!"

Boba – tai ji. Buvo žiema, tamsi naktis; ir gerai, kad naktis ir kad Rytų Berlynas – dar už geležinės uždangos. Ji paliko šią tiesą gesti diplomato lūpose, kai tas beeinant pasiūlė jai užlipti į jo kambarį išgerti paskutinės taurelės...

Ji buvo ne tokia kaip Babetė ir Glorija. Jai nekėlė šypsenos nei Babilu, nei Horacijus. Jai nuo jų stingo širdis, kaip ir nuo visų kitų, kurie jos nemylėjo, nekentė ir paniekino. Jie draskė vyro atvertas žaizdas, kai šis jai atsiuntė, – prieš galutinai išeidamas, – visus jos rašytus jam laiškus. Buvo juos suplėšęs. Kai Orora atklijavo voką, iš jo it konfeti lietus pažiro laiškų skutai.

Horacijus grįžo iš Anglijos greičiau, negu Babetė tikėjosi. Laikydama jį dingusiu, ji į dar šiltą jo vietą buvo pasodinusi merginą, kurios jis negalėjo pakęsti. Babetė nebenorėjo prisirišti: tik darbas, ir daugiau nieko, taškas!

Horacijui Londone nepatikę, ir ji jo nepaklausė apie santykius su Didžiuoju Šekspyro žinovu, kurie nutrūko nepraėjus nė trims mėnesiams. Netaręs nė žodžio, jis nusileido iki asistentų rango, bet tais pačiais metais vėl atsirado Babetės katedroje, – niaurus, gražus ir piktas, tiek pat reikalingas jos intelektualiniam gyvenimui, kiek Lakūnas buvo reikalingas jos intymiajam gyvenimui.

Su juo ji iš tiesų kalbėdavo apie tai, kas ją domino, anksti rytais, prie kavos puodelio, akis į akį. Katedroje einasi kaip sviestu patepta. Jie kartu buvo suvedę literatūros ir Europos civilizacijos mokslo metų balansą: keturi studentai dar studijuoja Šekspyrą, penkiolika – *feminine studies* kursą, dvidešimt du – Provanso virtuvės terminologiją. „Viskas einasi kaip iš pypkės! – konstatuoja Babetė, – Šekspyrui tik į naudą". Jie, aišku, kalbėdavo apie Horacijų, bet taip pat ir apie jų abiejų mylimą Šekspyrą, kurį cituodavo nepriekaištinga anglų kalba, teatrališkai pabrėždami jos toninį grakštumą.

Ištikta nelaimės, ji dar turėjo Horacijų. Važiuojant į Midlvėjų, jis jai nelyginant ligonei padėjo užsivilkti kailinius. Oro uoste nuėjo pirkti akių lašų. Lipant iš lėktuvo ją paėmė už parankės, bet vakar vakare išėjo su Babilu. Babetė suprato, kodėl Didysis Šekspyro žinovas pudruotu veidu, dažytais plaukais, paraudusiomis nuo lempų akimis galėjo patraukti Horacijų, – ji pati neliko abejinga, – bet jai buvo nepakeliama, kad Horacijus

pasidavė Babilu vilionėms, juk tas vargšas žigolo intelekto prasme nė puspadžio jo nevertas, ir netgi negražus. Tačiau kas jai darosi? Tarsi būtų pamesta antrą kartą: pirma Lakūnas, dabar Horacijus, o kas paskui? Ir ko gi tiems vyrams reikia?

Babilu juos nusivežė atšvęsti simpoziumo pabaigos į *Blue Bar,* savotišką tvartą Vakarų kelyje: prie biliardo stalo, nelyginant prie ėdžių, garksojo keletas milžinų negrų ir vienas stambus rausvaplaukis žmogėnas. Gigantai, susirinkę čia išmaukti po paskutinį bokalą alaus prieš leisdamiesi vėl į kelią, panėšėjo į savo sunkvežimius monstrus, išrikiuotus didžiulėje stovėjimo aikštelėje. Glorija spragsėjo pirštais į populiarios melodijos taktą, ir Babilu ją išsitempė į šokių aikštelės gilumą pašokti. Jie lankstėsi ir rangėsi, – jis mažas ir judrus it skėrys, o ji dramblota ir apkūni. Babetė prisidėjo prie jų ir išskyrė, šoko čia su vienu, čia su kitu, kraipydama klubus lyg tuoktuvių šokyje, kad prisiviliotų skėrį, bet šiam mieliau buvo nustrakseti kitur. Lola liko stovėti aikštelėje kaip įbesta, sakytum, mėgindama atgauti pusiausvyrą. Horacijus apglėbė aktorę ir prisiglaudė skruostu prie jos veido.

– Eikš, – šaukė jie Ororai, kuri gynėsi ir gestais rodė nemokanti šokti.

– Na ir kas, – plyšavo Glorija, – daryk kaip mes, ir viskas, improvizuokim.

Orora nenoromis atsistojo. Sustingęs kūnas jos neklausė. Ji atsidūrė prieš nemalonią alternatyvą: reikėjo šokti, kad nepa-

trauktum dėmesio, bet nepajėgė nė pajudėti ir tuo labiau galėjo kristi į akis. Linksėjo galva ne į taktą: muzika griaudėjo taip garsiai, kad ji jos negirdėjo. Vienas tipas prie baro, manydamas, kad ji šitaip reiškia norą šokti, bet nedrįsta, prisistatė ją nuvesti į aikštelę. Orora atsisakė. Jis taip stipriai suspaudė jos pirštus, kad jie net pamėlynavo.

Ne, ji neis kaip kitos, kurios drebina ten savo mėsas, neis kaip jos kretenti savo žandų, pilvo ir krūtų, ne, neis. Norėdamas ją priversti, tipas įspraudė savo koją tarp jos kojų. Ji susvyravo, dar kiek, ir būtų nugriuvusi. Argi taip elgiasi žmogiškoji būtybė! Nevartojant žodžių, tenka grumtis kojomis. Ji iš paskutiniųjų laikėsi įsitvėrusi medinės stalo lentos, o jis, spjaudamas į jos pamėlusių lūpų artikuliacijas, stengėsi išmušti ją iš pusiausvyros.

Orora sykį matė merginą, dar lengviau išprievartautą Tokijo kavinėje, šokių aikštelėje, kur poros šoko pasodoblį. Tipas, su kuriuo mergina šoko, parmetė ją ant parketo. Dviejų taktų judesiai, ir gatava. Pritrėkšta prie grindų, pasimetusi plataus tiulio sijono raukiniuose, mergina gestikuliavo tarytum mirštanti musė. Dabar jau tikrai jis man trenks antausį, pamanė Orora, ir susirietė išsisukdama nuo savo priešininko kojų, jis dabar žiebs man tokį antausį, jog net galva persikreips. Ir ji ėmė rėkti: „Ne, ne, ne!“

Grįžo kitos, ir tipas ją šiurkščiai paleido. Įraudusios ir apsipylusios prakaitu, jos vos gaudė kvapą. Pamačiusios Ororos blyškumą, pasiūlė: „Išgerk!“ Ir padavė butelį alaus. Ji priglaudė butelio kaklelį prie lūpų, nors gerai žinojo, kad jau po pirmojo gurkšnio aitraus alaus jai pasidarys bloga, o smakru ims bliaukti putos. „Tau labiau patinka viskis?“ – paklausė Lola.

Orora užsivertė butelį ir ištuštino alų. Paprašė dar vieno. „Tai bent Orora, tik pažiūrėkit, tai bent DEDA! – piktdžiugiškai tarė Babetė matydama, kad toji, kurią manė esant kitokią, pasirodo, nudrėbta iš to paties molio kaip ir ji. Orora gėrė, o jos plojo. Čiauškėjo, kaip joms smagu matyti ją besilinksminančią. Besilinksminančią? Ji merdėjo. Aš skęstu, tarė ji sau. Alkoholis bent kiek pritildė muziką.

Jos visos keturios buvo užspeistos savo mediniame garde smalsių vyrų žvilgsnių. Rudis mostagavo biliardo lazda, rodydamas nešvankybes.

– Ko spoksai, veizolus išvertęs? – kaimiškai suspiegė Glorija šlykščiai tęsiamu balsu, su pačiu vulgariausiu akcentu. Orora tarė sau, kad čia geriausiu atveju bus išsiversta su „vargše vištele“ ir „išplerusiu kvailiu“, o blogiausiu – bus paleisti į apyvartą „šlykšti juodasnukė“ ir „baltaskūris patinas“. Nepataisomas šiurkštumas.

– Jūs tik pasižiūrėkite, ką aš matau! – šūktelėjo Glorija, spėjusi į skliaustelius įtupdyti savo niautynes su biliardo žaidėju. – Matote, kuo užsiima mūsų jaunimas?

Jos atsisuko. Babilu glėbyje spaudė gražųjį, neprieinamąjį Horacijų. Nieko nematydami, visiems abejingi, jie šoko lėtą, ilgesingą šokį, nepaprastai karštos meilės preliudą.

– Kas galėjo pamanyti! – nustėro Babetė. Jos smakras virpėjo.

Glorija triumfavo. Horacijus to paties kirpimo kaip ir Babilu.

– Bet jis kur kas gražesnis už Babilu, – gynė vaikiną Babetė.

– Matome, – atšovė Glorija, ir jos visos įbedė akis į Horacijų, kuris suėmė rankomis smulkų suglamžytą Babilu veidelį ir jį atlošė ilgam bučiniui.

– Žinote, ką aš manau? – tarė spėjusi susitvardyti Babetė. – Ar reikėjo padaryti tokias karjeras, kokias mes padarėme, pragy-

venti tokius gyvenimus, kokius pragyvenome, patirti tokias dramas, kokias patyrėme, kad vieną gražią dieną atsidurtume Kanzaso užkampyje ir smaksotume į du palaimingai besismaginančius šunsnukius? Šita šokių aikštelė verčia aukštyn kojom visas mano dorovės nuostatas, – pridūrė ji, – jaučiuosi, lyg stovėčiau prie didžiulės smėlio dėžės, kur šėlioja visi tie vaikai, kurių aš nenorėjau turėti ir kuriuos privalėsiu prižiūrėti iki pat pasaulio pabaigos. Pragaras!

Jos pakilo. Pamiršusios apie galimus Glorijos provokacijos padarinius. Storulis rudis nenorėjo jų praleisti. Užtvėrė duris ir pareikalavo, kaip Lola Dol nekaltai išvertė Ororai, „bučkio". Glorijos reakcija buvo audringa ir žaibiška: kaip ir reikėjo tikėtis, ji ėmė grasinti. Lola prunkščiojo, o Babetė pylė žodžius tokiu greičiu, tarsi būtų privalėjusi išsivalyti nuo šiukšlinų žodžių gausos, žodžių, kurių neturėjo progos išbandyti ir dabar norėjo įsitikinti, ar jie dar tinkami. Glorija iškėlusi kumščius puolė biliardo žaidėją.

Taip ir yra, jau pliekiasi, pamanė Orora ir susigūžė. „Babilu!" – šaukė Glorija į salės gilumą. „Horacijau!" – plyšojo Babetė, spėliodama, kiek jos burnojimas išsaugojo šiame Midlvėjaus bare pirmapradžio naujumo.

Bet Babilu ir Horacijus jų negirdėjo. Šoko užsimerkę, trindamiesi pilvų apačia. „Elvis Pelvis, – sumurmėjo Orora kaip nešvankybę, kurios negalėjo atsikratyti ir kuri šią akimirką buvo užvaldžiusi visą jos sielą, – Elvis Pelvis".

„Babilu, Horacijau", – įtempusi balsą rėkė Lola. Visas ketvertas šaukė juos, kvietė, maldavo įsikišti, o tuo tarpu Glorija plėšėsi iš sunkvežimio vairuotojo glėbio su tokia stipria neapykanta, kurią tą akimirką jautė Amerikai, vyrams, baltaodžiams

ir... ana tiems pedams... Pagalba netikėtai atėjo iš už baro: padavėją ir du lankytojus toks reginys paliovė linksminti. Jie suėmė milžiną į glėbį ir išvadavo Gloriją. Jos pabėgo, o jų gelbėtojai, stovėdami tarpdury, laikė garbe palydėti jas užgauliais žodžiais. „Šlykščios lesbietės!" O jos, jau įsiropštusios į automobilį, taip pat laikė garbe rankomis ir pirštais rodyti jiems nešvankius gestus.

– Šitas niekšelis Babilu klausė, ar mes sėkmingai grįžome, – tarė Glorija, į nieką nesikreipdama.

– O ar aš jo klausiu, – suniurnėjo Babetė, – ar jis į valias prisibučiavo?

– Pagaliau, – apsidžiaugė Babetė, išgirdusi, kad Glorija padėjo ragelį. – Gal kas nori pasinaudoti automobiliu ir važiuoti į oro uostą?

Orora buvo pamiršusi, kad netrukus jos laukia kelionė atgal, jai atrodė, kad dar ilgai galės gėrėtis bundančiu pavasariu. Net paklausė savęs, ar apskritai nori iš čia išvažiuoti. Kad ir kur apsistojusią, ją visuomet įkyriai persekiodavo mintis kaip nors ten pasilikti. Šito ji buvo įsigeidusi ir gyvendama Naujajame Delyje, tarptautiniame kūrybos darbuotojų bendrabutyje, kur bet kuriuo nakties ar dienos metu būdavo geriama nepaprastai juoda arbata, pasaldoma rožių želė. Jos kambario langas žvelgė į miesto sodą, kur be perstojo čieksėjo pulkas žaliųjų papūgų. Ji pamilo Indiją, nes važiuojant iš oro uosto ant asfalto gulėjo juoda karvė ir per kelią su nešuliniu balnu tarsi karūna ant galvos oriai ir didingai žingsniavo didžiulis kupranugaris. Atsisėdusi Viktorijos prospekto žolėje, ji stebėjo dresuotas beždžiones, kurios įsitvėrusios plastmasinius pistoletus ir brokato skudurus mechaniškai nelyginant marionetės vaidino *Miegančiąją gražuolę*.

Ji, kaip ir čia, ten gyveno tarp moterų, vakariečių, žurnalisčių, kultūros tarnautojų, – daugiau ar mažiau praradusių viltį:

jas visas nelaiminga meilė buvo ištrėmusi iš tėvynės. Jos be perstojo tarpusavy šnekučiavo apie vienatvę, žūtbūt trokšdamos ja nusikratyti, stengėsi įtikinti save, kad jos dar gana jaunos, kad dar sutiks meilę ir pradės gyventi iš naujo. Prislėgtos, sugniužusios ir nerangios, pasiruošusios tučtuojau pasinaudoti atgauta laisve, jos nežinojo, ką su ta laisve veikti. Ir klausė savęs, kurgi dingo vyrai.

Orora savotiškai žavėjosi šiomis moterimis: jos padarė puikias karjeras, o dabar neigia visa, ką įgijo savo jėgomis, ir pavydi sėkmės draugėms, kurias niekino, kai tos metė mokslus ir ištekėjo. Įsivaizdavo, kaip jos dabar karaliauja savo gausiose šeimose, bet nieko nežinojo apie jų nusivylimą, apie jų graužatį dėl prarastų ir neišsipildžiusių gyvenimų. „Ak, vaikai! Kokia laimė turėti vaikų", – kalbėjo jos. Vaikas – paskutinė tvirtovė kovoje su vienatve.

Vieną vakarą Ororą vežė namo pažįstama patarėja prekybos reikalams. Ji vairavo taip pat drąsiai kaip Paryžiuje ir į kažką įsirėžė – joms pasirodė, kad tai sunkvežimis su išjungtomis šviesomis. Tamsoje Orora pamatė stačiakampį didžiulio dramblio pasturgalį ir pajuto, kad norėtų atsidurti miesto pilve, pakliūti kaip žmogiškosios būtybės egzempliorius į tą milžinišką Nojaus laivą, kur žmonės jau nebetelpa ir kabarojasi ant langų, ant kopėčių, ropščiasi ant stogų ir ten dėl vietos varžosi su beždžionėmis.

Midlvėjus, tas mažas Amerikos Oksfordas, skendintis rausvoje prabangoje, Ororai atrodė kaip Nojaus laivas, tik patogesnis, į kurį ji taip būtų norėjusi įlipti. Vakar, vaikščiodama po zoologijos sodą, susigriebė pavydinti žvėrims jų narvų, vadinamų gyvenamaisiais plotais. Jie didžiuliai, erdvūs, apsaugoti storų stiklų, o ne grotų kaip Europoje. Jeigu jai būtų davę truputį

vietos, ji mielai būtų šmurkštelėjusi tarp orangutanų ir šimpanzių. Nuo pat vaikystės, kad ir kur patekusi, tarsi maniakė mintyse jau imdavo rinktis kampelį sau, o susidūrusi su suaugusiaisiais jau tikėdavosi, kad ją įvaikins. Teta Mimi manė perpratusi šią jos gudrybę. Ji čia įžvelgė šaltą, apdairų protą, kuris jos niekada neapvils, tačiau Ororos protas, suvokdamas žmones pernelyg tiesmukai, ją tik vedė iš vieno vaikų kambario į kitą: „Jums ten bus gera rašyti!“ Bet ar kas nors yra rašęs vaikų kambaryje? Ir koks kūrinys ten buvo sukurtas?

Ororos namai taip niekada ir nebuvo atstatyti. Ji vis ieškojo vietos, kur, jei turėtų energijos, juos statytų; rašyti, tučtuojau pridurdavo lyg garantiją! Artėdama prie nepažįstamos šalies, naujų pakrančių, leidžiantis lėktuvui, spėdavo akimis užgriebti sąsmauką, kur jau trokšdavo įsikurti, pasirinkusi patį tolimiausią kampelį, kad nesugadintų peizažo; arba vieną salą iš viso archipelago, pačią mažiausią, kur nė gyvos dvasios, nieko daugiau, tik vandens nugludinti akmenys; arba apleistą griūvančią fermą baskų žemėje gervuogienojais apsklėstu įdubusiu stogu ir sueižėjusiomis fasado sienomis; o gal namą parko gilumoje, kur anksčiau gyveno sargas, tikrą sargo namelį su siauromis durimis, vienu langu, ir dar rėžį sodo.

Prieš pat išvažiuodama į Midlvėjų, ji paprašė bičiulių parduoti jai nebenaudojamą sodo pašiūrę, plūkta asla lūšną, pastatytą grėbliams laikyti, bet labai gražiame parke, ir su gražia pavėne, kurioje vasarą galima įsirengti darbo kambarį. Orora pajuto, jog juos trikdo mintis, kad įsigijusi tokį namo embrioną, ji panorės plėstis. Susidūrę su šiuo išmėginimu, jie paskaičiavo, kad jų draugystė Ororai – tik malonumas triskart per metus ją pasikviesti pietų, ir nieko daugiau. O matyti ją pavasarį, vasarą, ru-

denį, o gal dar ir žiemą pasistačius malkų krosnelę – juk šita nupiepėlių rašytojų padermė kaip niekas gaji – ne, šito jie nepakeltų: „Ką jūs, Orora, jums reikia pilies!“ O jai reikėjo tik paskubomis padaryto narvo, kokiame gyvena beždžionės ar koks kitas Midlvėjaus zoologijos sodo padaras.

Paryžiuje ji gyveno žiurkių urve, kurį Gydytojas, atsitiktinis jos gyvenimo draugas, pompastiškai vadino studija. Tai tebuvo nedidelis vieno kambario butas – visas vyro jai paliktas turtas. Taip arti Senos, jog nuo drėgmės atsiklijuodavo kiliminė grindų danga, pūsliavosi tinkas, sustingdavo peties, alkūnės ir riešo sąnariai, kad net sunku būdavo rašyti, o popierius garankštijosi, lyg būtų jį laisčiusi savo ašaromis ar prakaitu. Vis dėlto ji ten norėjo gyventi, ir Gydytojas neginčijo šios teisės, nes gerbė jos laisvę. Ką gi, šioks toks menininko gyvenimo pripažinimas.

Nieko nereikalinga, tik tai, be ko neapsieisi: nuogos lemputės, baltos sienos, kiliminės dangos atraiža, ant jos stalas, kėdė, čiužinys ir vonia. VIENUOLĖS CELĖ, pareiškė Glorija, ištempdama ją iš ten ir puldama apžiūrėti visų banalybių bei atsibodusių vaizdų, kuriais gėrėjosi su dideliu malonumu tarsi užsienietė, godžiai mokiusis kalbos ir dabar geidžianti, kad tikrovė žūtbūt atitiktų jos susidarytą nuomonę. Pamačiusi lempos gaubtą, be abejonės, būtų prakalbusi apie BONBONJERĘ, pagalvojo Orora, o jei ant lango būtų stovėjęs vazonas su gėlėmis, tikriausiai būtų prisiminusi MIMI PINSON*.

---

* Alfredo de Musset (1810–1857) vienos pasakos veikėja.

Glorijai pavyko įsibrauti ten, kur Orora nieko nekviesdavo ir nieko neįsileisdavo, o kam nors paskambinus į laukujas duris, pati bėgdavo žemyn, nuo laiptų aikštelės šaukdama: „Einu!“ ir užstodama kelią įkyriems nepageidaujamiems svečiams. Kai nekeliaudavo, galėdavo valandų valandas tysoti ant čiužinio, akis įbedusi į lubų aureoles, arba gulėdama vonioje stebėti, kaip sklaidosi karšto vandens garai ir, pakibę smulkiais lašeliais ant apsilaupiusių sienų, srovena žemyn; galėdavo stovėti prie lango žvelgdama priešais, į stūksančią vos už poros metrų sieną, dešimtmečiais formuojamą balandžių išmatų: rūgštus mėšlas graužė akmenyje šiurpulingas figūras, o nešvarumų magma lipo prie menkiausio sienos nelygumo, ir tie netvirti težūs kaminai stiebėsi aukštyn.

Kai ji su savo buvusiu vyru pirko šią skylę, jie galėjo tame pačiame name rinktis arba butą pirmame aukšte, su langais į kiemą, priešais specializuotą bulvių traškučių bistro virtuvę: juos tiesiog ant žemės kepė tvirtas jaunuolis, arba šį trečiame aukšte, priešais negyvenamo namo sieną, kurią pardavėjas buvo padabinęs visokiomis skuboto restauravimo gražmenomis ir nuo kurios ant baltų kambario sienų turėjo dailiai atsispindėti saulė. Jie pasirinko šitą skylę tik dėl saulės, o ji taip niekada ir nepasiekė tos aklos sienos, galiausiai virtusios raupsuota. Tačiau Orora nė karto nepasigailėjo, kad nepirko buto pirmame aukšte, nes bistro vis plėtė savo gamybą ir rytais kiemas virsdavo bulvių sandėliu. O vakarais nuotėkų dangtis šlykščiai raugėdavo keptomis bulvėmis atsiduodantį aliejų.

Sulig nauja balandžių vada Orora puldavo į neviltį neišmanydama, kaip atsikratyti naujų okupantų. Leila, beje, laikėsi priešingos nuomonės – ji iš principo buvo už paukščius. Paprastai

Orora apie tai prabildavo svečiuodamasi aps Gydytoją: rinko patarimus, kurie jai galėtų praversti. Tema nė vieno nepalikdavo abejingo. Mokesčių inspektorius jai pasakojo darydavęs vandens bombas ir jas sprogdindavęs ant stogo priešais, kiek žemiau jo langų, kur būdavo įsitaisę balandžiai. Administracijos mokyklos absolventas pasigyrė, kad mokykloje jis gaudydavo balandžius, kišdavo į užpakalius degančias petardas ir siųsdavo atgal, pas jų gentainius. O ten petardos sprogdavo. Viena žurnalistė prisiminė, kad jos pirmasis vyras, tada dar jaunas advokatas, namo visada grįždavęs pro miesto sodą, ten pasmaugdavęs kokią porą balandžių ir parnešdavęs pietums. Nuo tų lavonėlių ją versdavę vemti, bet vis vien juos pešdavusi ir kepdavusi.

Toksikologas pareiškė, kad balandienos sultinys, jeigu jį valgysi trisdešimt dienų iš eilės, užnuodija kraują patikimiau negu bet koks arsenas ir įgrisusį vyrą išsiunčia *ad patres* nepalikdamas jokių ženklų. Žurnalistė susimąstė. Galėjai pamanyti, kad gailisi pražiopsojusi progą.

Istorija su petardomis iškėlė aikštėn ne tik prabudusį Ororos žiaurumą, bet ir maniakišką, šaltą smulkmeniškumą. Juk reikia drąsos šitaip kankinti gyvą padarą, jam įbrukti į paskuigalį petardą, kurių galima nusipirkti tik specializuotoje parduotuvėje. Iš vieno studentų medikų pobūvio Orora išsinešė paauksuoto kartono šaudymo vamzdelį ir saują mažų margaspalvių rutuliukų. Gydytojas, pamatęs, kaip ji kemša juos į kišenes, palaikė tai vaikiškumu! O ji įsigijo ginklą, prieš kurį jos priešai nebeatsispirs. Priėjo namuose prie lango ir papūtė iš visų jėgų. Balandžiai pakėlė galvas nustebę ir kiek suirzę; panašiai kaip Gydytojas, kai per šventę internas apipylė jį konfeti!

Balandžiams tas vamzdelis buvo nė motais, jie nebūtų išsigandę nė revolverio ar medžioklinio šautuvo, – jautėsi apsaugoti tos siauros erdvės, skiriančios juos nuo Ororos kambario. Dar gražiau, prieš porą ar trejetą metų jie ryžosi okupuoti ir langą, į kurį ji rašydama remdavosi dešiniu petimi. Bergždžiai mėgino jiems grasinti – apimti nepaliaujamo burkavimo šišo, jie nė nekrustelėdavo. Nereaguodavo ir į jos pastangas juos nuvyti rankos mostu, kuris dabar jau virto įpročiu: pakelia ranką, ginkluotą plunksnakočiu, ir dar neįmerkusi į rašalą stuksena juo į stiklą. Balandžiai sukrusdavo tik tada, kai ji pradėdavo atidarinėti langą, ir dėdamiesi išsigandę laukdavo, kol ji iš tikrųjų atsistos ir įniršusi atsuks lango skląstį.

Jie žinojo jos įpročius, bet ji to neįtarė. Suuosdavo anksčiau už ją pačią, kada ji išvyks, jų valioje kuriam laikui palikdama lango atbrailą. Tada imdavo marširuoti priešais langą išdidūs, triumfuojantys, pasipūtę labiau nei paprastai. Ir jei draugai vėluodavo atvažiuoti jos paimti, balandžiai rodydavo nekantrumą ir piktai kuisdavosi priešinėje sienoje išgraužtuose grioveliuose. Vos tik pasigirsdavo skambutis, perspėjantis, jog draugas pagaliau atvažiavo, ir ji skubiai bėgdavo žemyn, kad žūtbūt pastotų jam kelią ir neleistų eiti toliau, jie jau pakildavo; Orora dar nespėdavo pasiekti laiptų aikštelės, o balandžiai jau tupėdavo ant palangės. Ji stabtelėdavo tarpdury, draskoma dvejonių, ar grįžti jų nuvyti, ar užstoti kelią smalsiam svečiui, jau pradėjusiam kopti stačiais laiptais. Einu, šaukdavo ji, ir išvažiuodavo. O jie puldavo poruotis.

Jie spoksodavo į ją, kai ji maudydavosi, o ji tai darydavo du tris kartus kasdien, kai blogai jausdavosi; tos maudynės daugiausia ir buvo kaltos, kad atsiklijavo kiliminė danga. Rytą Orora nu-

busdavo stebima balandžių raudonų akių. Jie žinojo, kad ji nieku gyvu nelips jų gainioti nei iš lovos, nei iš vonios: ir tokią tingią, ištižusią bei suvargusią niekino. Kad jų nematytų, ji užsimerkdavo, kartais užsikimšdavo ausis, ir tada jų burkavimas kiek apslopdavo. Vildavosi, kad ateis atšiauri žiema ir tie pabaisos sušals, arba kaitri vasara ir jie nuo sausros nustips. O jų rasdavosi vis daugiau ir daugiau.

Jums su tuo nevertėtų juokauti, sakė jai Gydytojas, juk jau buvote susigriebusi ornitozę. Ji taip garsėjo savo meile gyvūnijai, jog jis net įtarė ją globojant paukščių lizdus, padedant išsiristi kiaušinėliams, maitinant likusius be tėvų mažylius ir nieku gyvu nenorėjo patikėti jos tvirtinimu, kad nekenčia balandžių ir kad jie trukdo jai ramiai gyventi. Kodėl jums nepersikrausčius pas mane, siūlė Gydytojas, turintis didžiulį saulėtą butą. Vaikų kambaryje galėtumėte įsirengti darbo kambarį.

Kai gydėsi ligoninėje, ji gulėjo jo tropinių ligų skyriuje. Iš pradžių jis įtarė psitakozę, nes buvo ką tik grįžusi iš Brazilijos. Pirmąkart įžengė į jos palatą, apsuptas būrio studentų, su ilga, balta, ant klubų suveržta prijuoste, todėl atrodė aukštesnis ir lieknesnis; ant nosies galo kėksojo akiniai. Studentai į jį kreipėsi „Pone". O gal jums kartais neseniai įkirto papūga? O gal miegojote kambaryje, kur stovi papūgėlių narvelis? Kitą dieną atėjo su dviem medicinos seselėmis ir pasakė, kad ji perkeliama į pneumologijos skyrių, nes serga ne egzotine psitakoze, o paprasčiausia ornitoze, kuria apsikrėtė nuo Paryžiaus balandžių: „Nieko keista, jei gyvenate Senos gatvėje!" Kiek vėliau jis vėl užsuko: „Ornitozė paveikė nusilpusį nuo gyvenimo tropikuose organizmą – jūs daug keliaujate, ar ne?" – tarė tarsi teisindamasis, kad vis dar nepaliauja ją stebėjęs.

Liga, nors ir paryžietiška, bet keista, užsitęsė ir pasirodė rimta. Vakarais jis nė karto neišeidavo neužsukęs jai pasakyti iki pasimatymo. Nešiojo languoto audeklo kostiumus, ji girdėdavo, kaip jo kišenėse žvanga raktai. Jis neturėjo laiko skaityti jos knygų, bet jai atnešė savąją. *Liga, chininas ir karštis.* Medicininė pasaka, kuri jo kandidatūrai į Medicinos akademiją suteikė ypatingo originalumo. Vieną dieną jis prisėdo ant lovos krašto ir iš to, kaip ji guviai sulenkė kelius, suprato ją sveikstant. Paskui paėmė jos ranką ir tikrindamas pulsą pareiškė: „Nežinau, ar leisiu jums išeiti“.

Na va, prasidėjo, pamanė Orora. Meilės istorijos niekada jos nežavėjo, juo labiau kad ji dabar buvo maždaug tokio amžiaus ir būklės kaip ponia de Lafajet, kuri gailėdavo draugų, pakliuvusių į aistros žabangus. Bet ši meilė neturėjo garbės būti vienatinė. Gydytojas jau buvo aukojęs ant aistros aukuro: vedybos, du suaugę vaikai ir ryšys su žymia aktore. Orora tebuvo aktorės pakaitalas, nuotykis kur kas rimtesnis, ne toks įstabus, bet teikiantis pakankamai malonumų.

Jis ją pristatė kolegoms: „Ar pažįstate Ororą Amer?“ Jie jos nepažinojo. Jis dėjosi šokiruotas: „Tik pamanykite, jie jūsų NEPAŽĮSTA!“ Paveikūs žodžiai: Orora susigėdo, kad ji niekam nežinoma. Kam tada tariamai išgarsėti, pamatyti savo veidą laikraščiuose lyg vagies ar žmogžudžio, jei ši trumpalaikė šlovė jus vėl tuojau grąžina į nebūtį? Štai jums dar vienas įrodymas, – kalbėjo toliau Gydytojas, – koks nekultūringas vargšų medikų personalas.

Tai jau sena istorija. Jie ketino įteisinti savo santykius, nors gyveno laikais, kai nebebuvo stengiamasi ne tik skaityti ir rašyti, bet ir tuoktis. Pirmiausia jis turėjo galvoje Medicinos akademi-

ją, esančią visai netoli jos namų, ir kaskart, kai pagalvodavo apie Ororą, prisimindavo Akademiją, ar veikiau, kai pagalvodavo apie Akademiją, prisimindavo Ororą, ir tai atsitikdavo vis dažniau ir dažniau. Reikalai dar buvo toli iki *happy end*, bet Ororai neatrodė nemalonu atsikratyti savo vienatvės. Verčiau jau baigti gyvenimą gerbiama Akademijos nario žmona negu pasidaryti balandžių močia, sena išprotėjusia ragana, nes būtų atsiradę dešimtys žmonių, galinčių paliudyti, kad ji pamišėlė: juk ne kartą matė, kaip ji skeryčiojasi prie lango ir aklinai sienai siunčia prakeiksmus. O balandžiai tik ir laukė, kad pas ją ateitų sanitarai ir visiškai sutrikusią išsivežtų – tada jie galėtų pro įskilusį lango stiklą įsibrauti į vidų, krauti ant stalo lizdus, dergti rankraščius.

Jau pusė devynių ir laikas rodyti gyvybės ženklus. Lola Dol girdi bruzdesį apačioje, pokalbio nuotrupas. Greičiausiai jos virtuvėje, aptaria vakarykščius įvykius arba suvedinėja simpoziumo balansą. Teks stoti prieš jas visas, iškęsti jų baisiai gerą nuotaiką, nes kai susieina draugėn daugiau negu trys moterys, tokia nuotaika būtina; kai dvi, pasakoja viena kitai savo paslaptis ir linksmybių nebūna; kai trys, užsideda dorovės šarvus; kai keturios, tada trys užsipuola ketvirtąją ir įstumia ją į neviltį. Tai panašu į žvėris, ypač į paukščius. Jei viename narvelyje apgyvendiname du neperskiriamus draugužius, viskas gerai, bet jei ten įleisime dar vieną porelę, prasidės erzelynė, o jei visą šešetą, jie paprasčiausiai išsipjaus.

Šitie moterų simpoziumai, kur moterys tekalba apie moteris ir kur ji, kaip moteris, skaito moterų tekstus, jai tikras košmaras. Nebelieka nė vieno vyro, nė vieno, kuris nebūtų sukapotas į gabalus, iškastruotas, nubaustas mirtimi. Ji klausė savęs, kodėl į šitas pinkles pakliūva jaunos moterys ir pradeda žerti baisiausius kaltinimus vyrų giminei. Jos smerkia vyrus, nors jų nebuvo nei susirinkimų salėse, nei jų gyvenime. Ką pasakytume apie archeologus, kurie nekęstų savo tyrimo objektų ir radę kokį nors ke-

ramikos fragmentą ar gabalėlį kaulo juos tuojau sumestų į ugnį. Juo labiau stebino tai, kad jų padėjėjai buvo jaunuoliai, jie organizavo jų simpoziumus, užrašinėjo jų pasisakymus ir nelyginant auklės nešiojo jų kompiuterius ir atsargiai guldė juos ant užpakalinės automobilio sėdynės.

Kol ji buvo čia, Glorija jai paskolino savo Babilu. Jis ją vežiojo avietiniu kadilaku ir slapta užveždavo tai šen, tai ten išmesti taurelės. Jis laikėsi visų mandagumo taisyklių – atitraukdavo kėdę, nusilenkdavo, kalbėdavo prancūziškai, todėl gerti su juo jau nebuvo šlykštu ir gėdinga, nes nereikėjo maukti iš butelio, apvynioto kaštono spalvos maišeliu, kad niekas nematytų, kas viduje, nei suversti visų *mini-bar* flakonėlių į stiklinę dantims valyti. Jis tikrino kokteilio temperatūrą, skaičiavo ledo gabaliukus, žiūrėjo, ar po stikline yra servetėlė, ir užsakydavo kitą taurelę, nelaukdamas, kol jai pačiai užeis noras dar išgerti, nes vis būdavo negana ir visada reikėdavo KITOS. O kitą Babilu pasiūlydavo taip, tarsi būtų visiškai normalu išmaukti iš eilės tris taures viskio, tris dvigubo škotiško viskio. Prie savosios Babilu nė neprisiliesdavo ir prieš išeinant atiduodavo jai, nors stovėti ji beįstengdavo tik įsitvėrusi jo parankės.

Tą dieną, kai ji atvažiavo, jis jos paklausė, ar nieko nepastebinti. Ji žiūrėjo į jauną dvidešimt penkerių metų berną tamsiu kostiumu: ir ką čia gali pastebėti? O juk aš, neatlyžo jis, aš dėl jūsų šukuoseną pasidariau! Ir iš tiesų Lola pamatė, kad jo šviesūs, ilgi ir purūs plaukai ant pakaušio perrišti juodo aksomo juostele tarsi dainininko, nugrimuoto liokajaus vaidmeniui ir po spektaklio taip išėjusio į miestą. Visą savaitę Babilu vaikštinėjo iškėlęs galvą ant nesisukiojančio kaklo, lyg pamautą ant ietigalio, susirūpinęs, kad tik nesugadintų savo šukuosenos, ir buvo keista

matyti tą pasmerktojo galvą šmėsčiojant tarp pasišiaušusių simpoziumo dalyvių, kurios buvo atsisakiusios dirbtinių gundymo gudrybių.

Jis jai išklojo visas, kokias tik žinojo, blogybes apie Gloriją. Taip ir pylėsi smarkus užslėptos neapykantos žodžių srautas; ji terorizuojanti jį, grasinanti, pavertusi vergu. Jis nešąs ant savo pečių visą simpoziumo organizavimo materialiąją dalį, bet jo pavardė nepaminėta ir už tai negavęs nė sū. Ir jis Lolai tiesiai pasiūlė savo paslaugas. Vargšas Babilu veikiausiai nežinojo, į kokį skurdą ji pateko, norėdama pabūti Midlvėjuje. Paskaičiavo, kiek Babilu galėtų kainuoti, turint galvoje automobilį, viešbutį, gerą maistą, naktinius Midlvėjaus barus, atostogas kalnuose ir kirpėją. Atvirai kalbant, Midlvėjaus Babilu buvo jai nepasiekiamas. Kai atnešė sąskaitą, jis paprašė jos kredito kortelės ir plačiu kilmingo senjoro mostu įkišo ją į muzikinę dėžutę, kuri slėpė lapelį su skaičiais.

Pirmiausia nusiprausti, nusikratyti šito rūgštaus ir šleikštaus prakaito, kurį užuodė dar neatsimerkusi ir iš kurio suprato, kokia apgailėtina jos būklė. Atsisėsti ant lovos krašto, palaukti, kol praeis svaigulys, – nuo jo sukosi visas kambarys – įsmukti į vonią ir išsivemti. Nuplauti, išblaškyti baimės, gėdos ir blogos savijautos kvapą, kuris vis stiprėja, tikras nevilties signalas, ir, kaip jai regisi, pasklinda po visus namus, pasiekia kitą gatvės pusę, perima visą kvartalą ir nugula visą Ameriką.

Ji pasižiūrėjo į veidrodį, bet savęs nepamatė. Taip jai būdavo su veidrodžiais: kartais juose matydavo savo atvaizdą, o kartais – ne, nesuprasdama, ką reiškia toks fenomenas, bet laikė jį paslaptyje, nes suvokė, jog tai nėra labai geras ženklas. Prieš penkerius metus viename oro uoste ji priėjo prie didelio sieninio

veidrodžio pasitikrinti, ar gerai pasidažiusi, bet stovėjo prieš tuščią vietą – visa, kas turėjo atsispindėti, susigėrė vidun ir tarp veidrodžio rėmų jos apybrėžų nebuvo.

Vis dėlto reikėjo pasidažyti. Ji išspaudė į delną skystos pudros ir lygiai nutepė ja visą veidą, paskui pieštuku paryškino antakius ir akis. Paėmusi lūpdažį, paieškojo veidrodyje lūpų, bet nerado ir padažė jas ant nuovokos vildamasi, jog kai vėl taps matoma, bus iš atminties nupiešusi vingiuotas linijas ant lūpų, o ne kur nors kitur, – ant kaktos ar ausų. Aš nelyginant išdžiūvusi upė, pagalvojo ji, net neatspėsi, kad ja tekėjo vanduo, bet užtenka menkiausio lietaus, ir ją visą vėl apsiaučia oleandrai ir balti ladankrūmiai. O kur mano oleandrai? – paklausė ji savęs ir užsukdama tūbelę lūpdažių pradėjo niūniuoti dainą, kurią kadaise dainavo: *Kai užeis lietus.*

Orora laukė prie durų, klausydamasi jos rytinio tualeto garsų: smarki dušo srovė, labai ilga tyla, žodžiai, kuriuos paprastai taria moteris prieš veidrodį, kai ieško kažkur pradangintų dažų, šūksnis, vis kartojamas keiksmas ir štai dabar pažįstama daina. Mes visi ją esame dainavę, pamanė. Ta daina jai priminė jos santuokinio gyvenimo pradžią. Durys atsidarė. Netikėtai užklupta, Lola Dol apmirė tarpduryje.

– Atsiprašau, – pralemeno Orora, – atsiprašau, – dar pakartojo prisidengdama burną delnu, kai pamatė darkiai išdažytą Lolos veidą: juodi ratilai ant skruosto, du raudoni brūkšniai ant kito, tarytum ji ant savo veido būtų atlikusi siaubingą sudėties veiksmą.

– Atleiskite, kaip sau norite, bet... – ryžtingai stumtelėjo Lolą į vonios kambarį Orora, priversdama ją trauktis atatupstą; ir

kai abi atsidūrė vonios kambaryje, Orora ją prispaudė prie sienos: – Jūs taip negalite rodytis apačioje. – Ji nesuprato, ar Lola stebeilija į ją juodomis, prastai nubrėžtomis ant skruosto akimis, ar tikrosiomis, melsvomis savo akimis, kurios žvelgė nereginės žvilgsniu. Ororai atėjo į galvą mintis apie gyvūnus, gamtos apdovanotus netikromis akimis virš tikrųjų, kad suklaidintas priešas veikiau pultų draskyti netikrąsias. Iš baimės jie užsimerkia, bet užpuolikui atrodo, jog spokso į jį ir provokuoja.

– Nežiūrėk į mane, – paprašė Lola ir susmuko Ororos glėbyje palei sieną ant grindų, o pati Orora neišsilaikiusi nudribo šalia jos, ant jos. Jei tą akimirką būtų kas įėjęs, būtų pamatęs virš tysančių kūnų vieną tikrą Lolos Dol veidą ir kitą Ororos, išblyškusį, smulkų, plačiai išplėstomis žydromis akių lėliukėmis ir plonais šviesių antakių lankais virš jų.

– Man baisu, – vos girdimai sušnibždėjo Lola.

– Žinau, – atsakė Orora, glostydama jai nugarą, – žinau.

– Nes niekas manęs nemyli, – kuždėjo Lola.

– Netiesa, – atsakė jai Orora, – mes visos jus dieviname, visos, aš, Glorija, Babetė; visos simpoziumo mergaitės jus dievina.

– Bet manęs nebemyli vyrai, – tarė Lola. Ir dar tyliau sukuždėjo: – Aš kaip ta žemė, kurios niekas jau nebearia. – Ir kadangi Orora tylėjo tarsi nesupratusi, Lola prabilo garsiau: – Manęs jau niekas nebučiuoja! Jie manęs nebebučiuoja!

– Dabar nusiprausite, – atsiliepė Orora, ją pakeldama ir atremdama į prausyklę. Lola nukabino rankšluostį ir ėmė trintis veidą, kaip brūžinamas šiaudų gniūžte arklys – šiurkščiai, kietai, mūzodama dažus nevilties kupinais judesiais. Orora prisiminė Somalio moteris, kurios trindavosi veidus smėliu ir pelenais, tarsi būtų brūžavusios puodo dugną ar blizginusios alavą.

– Man svaigsta galva, – pasiguodė Lola, – nematau savęs veidrodyje.

– Aš jums padėsiu, – pasisiūlė Orora. Liesdama Lolos veidą vata, suvilgyta kosmetiniu pieneliu, Ororos ranka virpėjo. Ji lietė ją pirmą kartą, vata kuo švelniau braukdama per raudonas dėmes, paburkimus, trūkusius kapiliarus, kurie pernelyg ploną odą buvo nudažę violetine spalva. Ji mąstė apie medicinos seseris, kurios smarkiai apdegusius kūnus liečia tik tuomet, kai jie nuskausminami, ir jos širdyje kilo poreikis visiems padėti. Užmerkti akis, kempine valyti kraują, siūti žaizdas, lyginti drobules, vyturiuoti tvarsčius, austi savo audeklą tiekai skaudulių aprišti, ruošti korpiją, karpyti gazą, paskui suvynioti lavonus, tvarkingai sudėti vienus šalia kitų, stuomenis, rankas, kojas, galvas, visa suvystyti į nedidelius švarutėlius ryšulius, parengtus laidoti ar sudeginti, parinkti baltus siūlus ir gražia siūle užsiūti.

– Mano veidas sudarkytas, – tarė Lola, įsmeigusi akis į Ororą. – Ne toks kaip tavo. Tu darei plastinę operaciją? Ne! O aš visąlaik maniau, kad rašytojų, o ne aktorių veidai sugadinti. Mes tik esame PAŽYMĖTI, bet liekame gražūs. Juk nuo to, ką tu rašai, turėtum būti bjauresnė nei aš, turėtum būti SUNIOKOTA.

Šis žodis pritrenkė Ororą, nes tai buvo tikslus žodis, kuris sukosi ant liežuvio galo ir kurio visą gyvenimą ieškojo; ir štai dabar jai Lola sviedė jį su visa baisia ir tobula jo teisybe. Ir ji nebesuprato, ar vertėtų džiaugtis jį atradus ar, priešingai, sielotis, kad pagaliau jį žino.

Sulaužyta, išsekusi, sudarkyta, sužalota, subjaurota, sugadinta. Orora mąstė, kuris žodis geriausiai išreikštų būseną, į kurią panardina rašymas. Ji sukeldavo atmetimo reakciją rašytojams, kurie rašė pagauti džiaugsmo rašyti, nusakomo tokiais žodžiais kaip pasimėgavimas, galia, laimė, malonumas, ir pagailą tų, kurie aiškindavo, jog tas didis sielvartas jos kūryboje – dėl nelaimių, patirtų gyvenime. Ji ieškojo būdų nugalėti fizinį skausmą ir bent jau turėjo privalumą jį atitolinti nukeldama į kitą vietą.

Orora buvo labai jautri skausmui. Pravirkdavo dėl menkiausios žaizdelės, plėšiamo pleistro, lašo spirito ant įdrėskimo, injekcijos. Netrukus ji ėmėsi atsargumo priemonių ir slapčia įsigijo tablečių, kurių niekas jai neskirdavo; ją apimdavo panika, vos tik gydytojas, eidamas prie jos su zondu ar endoskopu, perspėdavo, jog dabar būsią kiek NEMALONU.

Ji nebesilankė pas gydytojus, apsieidavo su batų dėžute, prikimšta analgetikų, bet taip ir liko visiškai bejėgė prieš skausmą, užgriūvantį per migrenos priepuolius, kurių niekas nepajėgė palengvinti, netgi paskutiniai medicinos stebuklai. Ji gyveno tų veriamų dieglių nelaisvėje, kai skausmas gręžia smilkinius, urbia akis, tranko iki vėmulio kiaušą. Gulėdama tamsoje su dušo pirš-

tine, iš kurios sunkėsi vanduo ir merkė pagalvę, ji tapdavo kančios auka. Ta kančia užstodavo pasaulį ir reikalaudavo viso jos kūno ir ypač jos galvos. Kai nebegalėdavo ilgiau tverti, ji rydavo visa, ką rasdavo batų dėžėje, visa, kas buvo uždrausta, ir visa, kas buvo pavojinga.

Migrena, kaip ir rašymas, kėlė dvejopą reakciją: žmonės, niekada nepatyrę skausmo, ją neigė, o patyrę užjautė, bet manė, kad tai psichosomatinė liga ir kad priepuoliai, kuriuos tenka retkarčiais ištverti, pagaliau tėra tik dvasinės, daug skausmingesnės krizės simptomas.

– Kodėl jūs manęs neapžiūrite? – paklausė Orora neurologo, sėdinčio prie savo stalo. – Jums net neįdomu, kas mano galvai?

– Jūs tipiška migrenikė, – atsakė jis, – nėra ko žiūrėt. Medikamentai – raminamieji, analgetikai, jūs viską žinote. Žinote lygiai kaip ir aš, kad iš tikrųjų čia nieko gera. Negerkite alkoholio, nerūkykite, anksti eikite miegoti. Venkite emocijų.

Ji – rašytoja, ir jai reikėjo vengti emocijų. Rašyti ji sėsdavo tik išgėrusi raminamųjų ir vėl jų griebdavosi, kad išsivaduotų iš knygos nelaisvės, kad daugiau apie ją negalvotų, kad nusikratytų apsėdimo rašyti, to nepabaigiamo knygos gromuliavimo, kai vis dar rašai ir tas rašymas akina, gožia visa kita. Kad ir koks jos gyvenimas buvo epizodinis, netvarus, jis vis vien turėjo stiprų jausmų užtaisą. Kaip skausmas, kaip migrena, tie jausmai buvo labai galingo pradinio jausmo aidas, ir paprastas rašymo faktas – įtraukiantis ją it nesavą į tokias grumtynes, apie kurias skaitytojas nė nenutuokia, – nepajėgė jo nuramdyti.

Orora niekada nebuvo nei per daug garsi, nei visai nežinoma, tad jai buvo svetimos tos nepaprastos pastangos, kurios žudo rašytojus, pakliuvusius į pilką nesėkmių kasdienybę arba, bet

jau kur kas rečiau, kopiančius į prarastos šlovės viršūnes. Galbūt kartą, kai vos negavo literatūros premijos, pajuto tą didžiulę jausmų sumaištį, kurią pajunta pradedantysis jūrininkas, kai pakyla vėjas, o jis nežino, kur kreipti burę. Ororos burė nusileido veterinaro kabinete, Raspajo bulvare, mėginant išgydyti sergantį šunelį, vargšę mišrūnę Bobinetę, kurią jai buvo padovanojusi Leila, norėdama bent kiek paguosti.

Tris dienas stengėsi ją išgelbėti. Orora laikydavo Bobinetę keičiant tvarsčius, kai ji pratisai stūgaudavo. Tris dienas, taigi šešis kartus ji glaudė savo lūpas prie mažo juodo snukučio, lyg norėdama nuryti jo stūgsmą. Kalbėjo meiliausius žodžius, prisiekinėjo, kad viskas bus gerai ir jos gyvens drauge... Kol buvo paskelbtas nuosprendis. Šuo nepagis, pasmerktas nudvėsti. Ir ji nualpo. Ant gabalėlio cukraus jai buvo užlašinta mėtų lašų; kaip tik to, ko labiausiai prireikia veterinaro kabinete. Kai mirtinai išbalusi ji čiulpė cukrų, veterinaras jai patarinėjo grįžti į protą: „Juk jūs prie jo dar nespėjote prisirišti!“

Kaip neprisiriši, kai šunelio snukutis priglaustas prie jos lūpų, kai jo liežuvis laižo ją iš baimės ir dėkingumo, kaip neprisiriši, kai jis šitaip kenčia, kaip nepersiimsi jo kančia, kuri netilpo jos krūtinėje ir veržėsi ašarų srautu. Tačiau ją apniko abejonės, ir ji paklausė savęs, ar tik ne slepiamo skausmo vardan ji turėjo paaukoti tą apvalų, švelnų ir nekaltą kūnelį barbarams dievams, kurie reikalavo, kad ji vis tiek kentėtų, kentėtų nerasdama žodžių savo kančiai apsakyti, kentėtų taip, kad imtų staugti drauge su šunimi. Ir dabar, kai šuns jau nebebuvo, ji viduje jautė tragišką galią, reikalaujančią mirties, bet tą galią grąžino į save ir sulydė į fizinį skausmą, kurį šią akimirką galėjo įvardyti ir kurį malšino piliulėmis.

Ji iš paskutiniųjų stengėsi išlaikyti šypsantį veidą, geriausią skydą prieš kitų jausmus, atšokančius rikošetu. Taip ji įgijo nerūpestingos būtybės reputaciją ir jos neketino atsisakyti. Taigi gėrė daug, pernelyg daug raminamųjų. Nes gyvenimas – emocijų virtinė, tad norėdama jų išvengti, ji nuleido jautrumo kartelę. Ją sutrikdydavo paprasčiausias telefono skambutis, balso skambesys ir vos pagaunamas to balso tonas, neigiantis sakomus žodžius. Ji nuėmė savo pavardę nuo durų ir nuo pašto dėžutės, liko nurodytu adresu nežinomoji. Nedaugelis suprato, kad skambinti jai reikia vyro vardu, nors su juo ji susitikdavo tik atsitiktinai.

Ją nuramindavo tolimos kelionės. Atsidūrusi nepažįstamame krašte, pervažiuodavo jį lyg kurčia ir nebyli pro mašinos ar traukinio langą godžiai žvelgdama, kaip pro šalį tarsi kino juostos kadrai lekia vaizdai, nutvieksti laukinio grožio spindesio ir dvelkiantys nykia neviltimi. Jai buvo lengviau vaikštinėti po Manauso turgų, garsėjantį kaip itin pavojingą, negu išeiti į Senos gatvę ramiame ir saugiame kvartale. Taip, ji geriau jautėsi Midlvėjuje, Kanzase, negu Paryžiuje. Šią valandėlę netgi pagalvojo, ar tik jai nepasilikus čia, kaip nori Glorija, ar tik jai nesutikus su zooparko Direktoriaus pasiūlymu dalyvauti programoje „Šimpanzių kalba“. Taip, jai būtų lengviau bendrauti su nebyliomis Midlvėjaus zooparko šimpanzėmis negu su tais visais žmonėmis, kurių balso intonacijos buvo jai pažįstamos.

Stovėdama priešais baigiančią rengtis Lolą Dol, ji suprato, kad alkoholikai, kurie šiandien jaučiasi labiau atstumti negu toksikomanai, yra tokie pat žmonės kaip ir ji, tik jie rado greičiau veikiantį vaistą, paprastesnį, parduodamą visuose supermarketuose, vaistą numalšinti skausmui, panašiam į tą, kurį ji slopina saujomis analgetikų, gniuždančių ją ir bukinančių.

– Ar Glorija tau sakė, kad aš gydausi rėkdama? – paklausė Lola. – Kai tik pradedi jausti įtampą, reikia rėkti, kol ji dar nespėja įsitvirtinti. – Ji atsisuko į Ororą parodyti, kaip tai daroma. Įkvėpė oro, paskui išsižiojo ir riktelėjo Ororai tiesiai į veidą. Ir Orora prisiminė piktųjų dvasių materializaciją – išžiotų burnų klyksmą, sustingusį vaške.

– Bet kaip tu tai sužinojai? – paklausė Glorija.

– Aš ir nesužinojau, aš tai NUJAUČIAU. Pagaliau mano būrėja man nurodė kelią, – atsakė Babetė. – Ji man patarė nepasitikėti moterimi žaliais drabužiais.

Babetė tuoj pagalvojo apie Sviti, kaip, beje, kaskart, kai tik būdavo užsimenama apie moterį, kuri gali jai padaryti bloga, juo labiau kad būrėja nustatė Sviti esant pikų damą. Ji be paliovos iškrisdavo Babetei metant kortas, tarsi visas blogis, susitelkęs ties juoda dama, būtų palikęs be dėmės visą moterų bendruomenę. Pasiskelbusi vienos būtybės prieše, Babetė turėjo unikalią galimybę manyti esanti visų kitų draugė.

Bet šįkart būrėja nenurodė Sviti. Ji perkėlė žalią spalvą į būgnų damą, o Babetė žinojo, kad Sviti nieku gyvu nesirengtų žaliai. Pasiknaisiojusi atmintyje ir pervariusi visas pažįstamų moterų sukneles, Babetė prisiminė, kad kartą priėmime ją pritrenkė šilkinė obuolio žalumo suknelė, kurią vilkėjo viena iš tų simpatingų blondinių, gana mielų būti tiek lydinčiuoju asmeniu, tiek ir antropologijos mokslų kandidate. Nesvarbu, kas ji buvo, svarbu, kad vilkėjo žalią drabužį. Ir Babetė ją užkalbino.

Ta „Nesvarbu kas“ pasijuto nejaukiai atsidūrusi priešais įžymiąją Babetę Koen, Europos šalių literatūros katedros vedėją, Šekspyro studijų tarybos įtakingą narę, universiteto spaudos komiteto pirmininkę, vietinės inteligentijos pažibą. Babetė, puikiai žinodama, kaip nejaukiai pasijunta jaunos moterys, prislėgtos jos autoriteto ir ją laikančios tobulybės įsikūnijimu, pamėgino merginą padrąsinti. Vargšelė, pasirodo, norinti būti stiuardese: mažos panelės svajonė, nes ūgis neleido jai tapti šokėja ar manekene, – pirmasis nusivylimas, kai esi bent kiek gražutė.

– Ak! Ak! – nusistebėjo Babetė, patenkinta, kad „Nesvarbu kam“ gali pasiūlyti pažinčių ratą, kuris jos nepažemintų. – Kaip gerai, mano vyras – pilotas. – „Nesvarbu kas“ susijaudino dar labiau, ir virš suknelės žalumo raudonai nukaito jos veidas. Ji pažįstanti lakūną. – Nuostabu, – tarė Babetė, – reiks kada pakviesti pietų, – ir nuėjo, palikusi visą tą raudonį virš viso to žalumo ir įsitikinusi, kad dėl šitos paikšės padarė nepaprastai daug. Ji davė sau žodį daugiau nesinerti iš kailio prieš žmones, kuriuos taip paveikia jos asmuo. Tuščia laiko gaišatis!

Jai paskambino motina iš Bordo ir pasveikino gimimo dienos proga: „Nepervark, mano brangioji...“ Akimirką truko tyla, paskui grįžo aidas ir jos balsas sušnypštė: „Dabar, kai tau keturiasdešimt septyneri, saugok save, tokio amžiaus jau greitai pavargstama...“ Vėl kepamų riebalų čirškesys, ir motinos balsas dingo.

Babetė padėjo ragelį ir nenueidama nuo telefono laukė naujo skambučio. Buvo su bikiniu, telefonas ją iškvietė iš sodo, kur ji ravėjo piktžoles. Pavargusi nesijautė, priešingai, netvėrė džiaugsmu, kad pavasaris toks gražus ir šiltas, o sodas išties įstabus. Visos

erškėtrožės, keletą metų skurdusios, šįmet išsiskleidė stambiomis tankiomis kekėmis, fasadine siena kaskadomis krito vešlios glicinijos ir maloniai kvepėjo. Katė tykojo didelę raudongurklę. Gimtadienį, kurį buvo pamiršusi ir apie kurį taip liūdnai priminė motina, sodas jai surengė tikrą gausos šventę. Reikia dvidešimties metų, tarė ji sau, kad namas įleistų šaknis, kad suvešėtų sodas, kad medžiai praaugtų stogą, reikia dvidešimties metų, kad svetimą vietą pavadintum savo vieta, savo žeme, savo tėvyne, reikia dvidešimties metų, kad pasijustum esanti čionykštė ir nebenorėtum niekur išvažiuoti.

Tačiau dabar, kai motina taip pasakė, pasijuto truputį nuvargusi. Prisėdo ant krėslo kraštelio ir laukė vėl sučirškiant telefono ir motinos balso, kuris pasakys, kad ji per daug visko daro: per daug mokslo, per daug darbo, per daug diplomų, per daug priėmimų, per daug kelionių, per daug publikacijų. Koenų šeimai amžinai visko būdavo per daug! Basta! – apmaudžiai tarė sau Babetė. – Basta jūsų apgailėtinam gyvenimui, aklam jūsų paklusnumui, jūsų baimei ko nors imtis, baimei ko nors pasiekti. Ji dar nebuvo nugyvenusi nė pusės savo gyvenimo, matė save šimtamete, ir jai buvo likę patys geriausi metai it sodininkui, kuris apželdino dykumą ir dabar gali eiti nuo medžio prie medžio ir skinti vaisius!

Lakūnas įsiveržė nelyginant vėjo gūsis. Jis užėjo pasiimti užmirštų dokumentų ir pasuko tiesiai į savo kabinetą, jos nepastebėdamas. Babetė žinojo, kokia blyški jos oda, kad saulė iki raudonumo nuskrudino pečius ir viršutinę dalį šlaunų ir kad šitas maudymosi kostiumėlis iškirptais šonais, kaip dabar madinga, užuot optiškai ilginęs kojas, jos figūrą skelia horizontaliai per patį derlių klubų storumą. Bet ji jau tokia, prisiriša prie senų

drabužių, štai kad ir prie šito jau pažaliavusio kostiumėlio, nes prieš kažkiek metų Havajuose jis leido jai pasijusti karaliene, savo dieviškomis formomis pavergusia Lakūną.

Kūną buvo išsitepusi kremu ir kad neišterliotų fotelio, sėdėjo išskėtusi kojas. Reikėjo atsitiesti, įtraukti pilvą, sukryžiuoti kojas, tačiau to, ką būtų savaime dariusi būdama viena ar apsirengusi, nedrįso daryti pusnuogė, nes bijojo Lakūno akyse pasirodyti juokinga ir provokuojanti. Jis grįš per šį kambarį, ir ji varžėsi, kad ją tokią pamatys, kur kas mažiau simpatišką negu su drabužiais ir kur kas bjauresnę negu nuogą; ką ir kalbėti, tikra nelaimėlė su savo per daug apnuogintomis šlaunimis, pilvu, besiverčiančiu iš kelnaičių, ir krūtimis, kurios lipo iš nesustandintos liemenėlės: atsipalaidavusi ir drauge tarsi paralyžiuota.

Nustebo pamatęs ją prie telefono tokią sugniužusią, tokią priblokštą. Jos žvilgsnyje buvo tiek anksčiau jam neregėto nusižeminimo, tiek liūdesio ir atsižadėjimo, jog jis suprato, kad ji viską žino ir kad dabar pats laikas pačiam pranešti, antraip bus tikras niekšas. „Babete, – kreipėsi į ją, – būk narsi, aš tau turiu kai ką pasakyti..." Jis neseniai tikrinosi sveikatą ir ją persmelkė mintis apie blogiausia. Jam vėžys, ir ji jo neteks. „Mano meile, mano meile, – sušuko ji, – aš tave taip myliu", – ir visu savo lipniu kūnu puolė jam į glėbį, bet jis ją atstūmė.

Pranešimas, kad išvykstąs su „Nesvarbu kuo", kurios ji ir veidą jau spėjo pamiršti, atnešė palengvėjimą. Likimas, nesiteikęs visiškai patenkinti jos troškimo, dalį jo vis vien įgyvendino. Lakūnas bus gyvas ir laimingas, kaip ji ir meldė. Šalia manęs, būtų norėjusi pridurti, gyvas ir laimingas ŠALIA MANĘS, bet šito likimas neišgirdo. Ji graudžiai verkė. Maldavo. „Kodėl tu nori ją vesti?" – „Nes ji tokia jauna, – atsakė Lakūnas, – o tu tokia stipri".

Kaip ir buvo perspėjusi būrėja, žalia spalva dengė būgnų damą, o ją pačią dengė pikų dama. Sviti globojo Lakūno ir „Nesvarbu ko“ meilę. Babetė susitaikė su mintimi apie neįmanomą, ją nukryžiavusią santuoką, ir jos deginanti kančia pagaliau atlėgo galvojant apie žavingą gaivią šviesiaplaukę, kaip du vandens lašai panašią į merginą, kokia ji kadaise pati buvo, ir nekąą vyresnę už vaikaitę, kurią būtų turėjusi, jei Lakūnas nebūtų taip ryžtingai susižalojęs.

Glorijai, kuri Lakūną laikė niekšu, visada apgaudinėjusiu savo žmoną, – reikėjo būti aklai, kad šito nepastebėtum, – Babetė atšovė, kad viskuo kalta tik jos uošvė, tik jos kasdienis ardomasis darbas, jos amžinas sielvartas. Jau bepradedančios ginčytis, abi sutiko, kad kalta toji mergšė ir visa ta apgailėtina kategorija jaunų arogantiškų moteriškių, kurios iškart leidžiasi lenktyniauti su tokiomis moterimis kaip jos ir nė akimirkos nesudvejoja nugalėsiančios. Dar galynėjasi su paskutiniu savo disertacijos skyriumi, o jau pretenduoja į visus postus, jas gali pamatyti kongresuose, betykančias kokio skandalo, kuris padėtų išgarsėti. Jos kategoriškos ir veikia be jokios gėdos. Tai žudikės, joms nėra nieko šventa, joms galvoje tik viena – jų karjera.

– Bet tų pačių būtybių, – pridūrė Babetė, – kai jos įsimyli, negali pažinti, jos staugia į mėnulį, viauksi, riaumoja. Spjauna į visus savo įsipareigojimus ir sudegina mūsų teorijas ant raganų laužo.

Ji yra mačiusi merginų, itin radikalių, tikrąja žodžio prasme limpančių prie tipų, kurie neprašo jokių meilės įrodymų ir nieko iš jų nereikalauja, nors jos trokšta atiduoti viską. Ir jei netyčia patirdavo tai, kas dabar tevadinama motinystės džiaugsmais, ran-

kas įrėmusios į šonus demonstruodavo atsikišusius pilvus, pūpsančius po raudonais šalikais ar bjauriausiais specdrabužiais, ir mums aiškindavo žinančios tikrąją laimės paslaptį, o mes, girdi, su savo feminizmu kiaurai klystame!

– Tikrai, – sutiko Glorija su kartėliu, kuris jai buvo visai neįprastas. – Ir tai neteisinga. Jos nieko neturi, tik savo moteriškumą ir jaunystę, nugyventą kamuojantis dėl perdėtų draudimų ir kliūčių, kuriuos šiandien vargiai įsivaizduotum ir kurių mums, ko gera, nevalia nė priminti, kad nebūtume apšauktos senomis aktorėmis, ieškančiomis nedidelių vaidmenų.

– Neverta, – pritarė jai Babetė. – Ir tie tipai, įsimaišę į jų veiklą!

– O mes jų niekada neįsileidome, – atšovė Glorija, – mes apsiėjome be jų, ir juo geriau. Bet grįžkime prie tų moteriškių. Kai aš jas užpelenguoju, priverčiu pasikamuoti. Mano ranka ilga. Amerika didelė, bet tik ne tokioms vištagalvėms kaip jos!

– Liaukis, – sudejavo Babetė, – samprotauji kaip tos senės, kurios mums rodydavo kas esančios, kurių bijodavome per egzaminus ir kurios mūsų nekęsdavo, nes buvome jaunos ir gražios!

– Na ir kas? – paprieštaravo Glorija. – Aš pati senė. – Ji barkštelėjo dėžutę, kad pažadintų gyvūnėlį. – Ei! Pasijudink tu ten bent kiek!

Babetė atsistojo ir padėjo savo puodelį į kriauklę. Pati ji nenorėjo būti sene. Buvo dėmesinga, pasitikėjimą kelianti dėstytoja, pasirinkusi, kad patrauktų auditorijos dėmesį, ramų ir rimtą toną bendrauti su studentais, kurie bijojo humoro kaip klastingos intelektualinės galios išraiškos. Jos prancūzų kalba sulėtėjo, virto užsienio kalba, ji kalbėjo išskirdama kiekvieną žodį, gerai artikuliuodama, skaitė skiemenimis, paraidžiui, kad tik būtų suprasta. Neteko žaibiškos reakcijos atremti klausimus sėkmingais

gyvais atsakymais, nors anksčiau tai darydavo su fechtuotojo meistriškumu. Bendraujant prancūzų kalba jos sąmojis užgesdavo.

Bet ji žavėjosi drąsa ir energija tų moterų, kurios nuolat, nenuleisdamos rankų, puola į reiklaus šiandienio moters gyvenimo šurmulį. Jai rodėsi, kad ji išmoko gintis labiau nei tada, kai jos troško visa aprėpti, visa suprastinti ir visa valdyti. O jaunos merginos ją žavėjo. Neįveikiamas bokštas, balandės sparnai, purplelės pilvas, – kiekvienai ji sugalvodavo giesmių giesmę.

Pro langą įspindo saulė, ir Babetė ėmė markstytis. Akys po akiniais kiek prisitaikė prie šviesos, ir ji valandėlę stebėjo aplink baseiną susirinkusius moteris ir vaikus. Paskui paklausė:

– Kas ten?

– Kas? – pasidomėjo Glorija.

– Visi tie negrai.

– Velykos, – atsakė Glorija, kiek suirzusi.

– Atleisk man, juk žinai, kad aš nieko nenutuokiu apie religiją.

– Ką gi, ten baptistai, o jei nori tiksliau, jie ruošiasi krikštui.

– Kiek jų ten daug, – sušnibždėjo Babetė, ūmai tapusi svajinga.

Keista, kad Glorija, kuri buvo negrė – nevisiška negrė, bet, šiaip ar taip, negrė – su tokia aistra populiarinanti Afrikos šalių literatūrą pačioje Amerikos širdyje, atkakliai nenorėjo pripažinti, kad gyvena mediniame barake pačiame Midlvėjaus negrų kvartalo viduryje, ir netgi ne suburžuazėjusiųjų dalyje, o veikiau zonoje, kur sodai, neatmenamais laikais užveisti iš žaliųjų sodinukų, virto padangų ir senų surūdijusių automobilių sąvartynais, tapusiais vištidėmis.

– Daug – ko? – paklausė Glorija staiga atžariu balsu.

– Daug baptistų, – atsakė susipratusi Babetė.

Babetė atsisuko. Šiame kambaryje jai viskas nepatiko. Matėsi prastas darbas, aprūdijusios vinys, fanera. Smulkios vagonlentės virtuvėje teikė apgaulingą šalė įspūdį. Savo spintas Glorija laikė prigrūstas pigių stiklinių ir lėkščių iš apdužusių servizų, maisto liekanas krovė į šaldytuvą, kurio sienelės buvo apaugusios pusės metų šerkšnu.

Glorija visur, kur papuolė, klijavo lipdukus, skubius darbus pasižymėdama raudonai. Visi jie ir raudonavo. Ant sienų kabojo ir nespalvotos rašytojų fotografijos, pageltusios nuo garų, nes ji dar naudojo seną dujinį prikaistuvį, tikrą mirties įnagį, kai jis įkaitęs imdavo šokinėti ir nelyginant vilkelis suktis virš degiklio.

Babetė atpažino ne tik skurdą, bet ir tą skonio stoką, būdingą žmonėms, kurie užauga nematydami aplink save gražių daiktų. Jos paauglystė prabėgo be muzikos, be meno, be paveikslų; vienintelis daiktas, turėjęs plėsti jos akiratį, buvo televizorius, o ant jo – nedidelė arkietiško krištolo vazelė su dirbtiniais gvazdikais. Tokia suskretusi Glorijos jovalynė nėmaž Babetei nekliudė, tik baisiai ją siutino; siutino kaip ir žili jos plaukai, pūpsantys prie smilkinių, o juk tereikia juos nudažyti, velniai griebtų! Iš čia esančių ji pati jauniausia, o pažvelgęs į ją šitokią apsileidu-

sią galėjai palaikyti visų kitų motina. Babetė iš padėties išsisuko, kitoms teliko pasekti jos pavyzdžiu! Ji slampinėjo įsisupusi į savo kailinius, vis glostydama žieduota ranka jų plauką, – sakė turinti nublizginti savo padulsvėjusį deimantą.

Ant stalo krašto Glorija karštligiškai vartė popierius, rausėsi juose kažko ieškodama ir vėl dėjo į krūvą, klijavo lipdukus. Taigi ji turi dar vieną įrodymą, kad Babetė – rasistė, tas jos įkyrus žodžio NEGRAS kartojimas, tie posakiai: „Negrų kvartalas" arba „Parduotuvė negrams" nebuvo vien įvardijimas, o greičiau provokavimas, gal net atmetimas.

Beje, tokia ji pasidarė gyvendama su Lakūnu, kariavusiu Vietname. Babetė buvo už karą, už karius, už bombardavimus. Ir tada, kai čia visi, kurie šalyje šį tą reiškė, protestavo prieš karą, ji važiavo pas savo brangiausiąjį į Havajus, kai šis gavo atostogų. Grįžo iš ten įdegusi, laiminga, pailsėjusi ir joms pareiškė: „Šiaip ar taip, juk jūs nenorite, kad aš jam linkėčiau ten gauti galą!"

Lakūno mirties niekas nenorėjo. Bet kai tas pasipūtėlis Babetę pametė, jos nudžiugo, mat seniai tai buvo numačiusios. Babetės sielvartas, nors gilus ir nuoširdus, Gloriją jaudino kur kas mažiau negu merginos iš Fizinę prievartą patyrusių moterų asociacijos. Ta mergina dukart per savaitę ateidavo siurbti dulkių ir dėstydavo jai savo bėdas skurdžia pietiečių baltųjų kalba, kokia kalba žmonės, nė dienos nelankę mokyklos. Babetė neįdomi, ji net varžo su tais savo praėjusio amžiaus skudurais ir išorinių prabangos ženklų demonstravimu, išorinių, nes nešiojo – Glorija matė – išplerusias liemenėles ir užskalbtas rausvas pėdkelnes. Skurdi pati jos oda, galvojo Glorija, blyški, gelsvai pilkos spalvos, stora ir nelyginant žiogeliais prisegta, kad laikytųsi petnešėlės.

– O namą pasiliksi sau? – pasidomėjo Glorija, gerai žinodama, kaip toks klausimas gildo Babetės širdį.

– Taigi kad ir pati nežinau, – atsakė ši, patikliai leisdamasi apraizgoma jos pinklėmis.

Ji labai išgyveno, nes netekti Lakūno – viena, o netekti namo, kurį jie pasistatė gražiausiame Misingo kvartale ir kurį ji išpuošė, jau nekalbu apie dvidešimt metų puoselėtą sodą – kas šiais laikais turi dvidešimties metų sodą? – labai baisu, tai ją stūmė į neviltį, ir ūmai ji pasijuto tokia nuskausta, tokia vieniša, atkirsta nuo Koenų giminės, nuo Alžyro, nuo Prancūzijos, o dabar dar atstumta ir geranorės Amerikos, kur ji manė esanti priimta, kol Glorija nepasakė, kad „Nesvarbu kas" taip pat labai gerai mokės prižiūrėti dvidešimtmetį sodą. To betrūko!

Glorija pasuko prie lango, Babetė – prie dėželės su žiurkėnu. Virtuvės vidury jos susitiko ir tarsi atlikdamos šokio figūrą abi žingtelėjo į šalį, kad nesusidurtų. Tą akimirką jiedvi nekentė viena kitos. Prie lango Glorija atsirėmė į kriauklę ir ištempusi kaklą įsistebeilijo į skrybėlėtas moteris gražiomis siuvinėtomis suknelėmis, į papuoštas organzinu mergytes ir mažus berniukus, aprengtus rimtais kostiumais su liemenėmis. Paaugliai slampinėjo apsivilkę naują beisbolo uniformą su *Chicago bulls* užrašu ant plačių megztinių nugarų ir užsidėję juodas kepuraites, užmaukšlintas ant akių.

Tai mano tauta, pamanė Glorija, tai mano laiminga ir išdidi tauta, radusi čia sau žalių ganyklų, ir šis Biblijos posakis, kurį ji vaikystėje dainuodavo nesuprasdama prasmės, taip tikroviškai skambėjo žiūrint į dirbtinės vejos dangą – žalias Amerikos ganyklas. Jie tremtiniai kaip ir aš, tarė sau Glorija, kaip Lola, kaip Orora, kaip Babetė, kaip visi čionykščiai, kaip visi amerikiečiai, kurių vienintelė viltis – visagalis Doleris!

Glorija gimė vienoje Karibų jūros saloje; sala be medžių, jūra be žuvų, dangus be lietaus. Ji prisiminė savo senelę, Por Banano elgetą, kuri be žalių dangaus ganyklų daugiau nieko ir neturėjo. Didelė išdžiūvusi senutės ranka atrodė per stambi jos susitraukusiam kūnui. Amžinai ištiesta ranka, reikalaujanti išmaldos, o Glorija būtų norėjusi tik dovanoti dovanas. Tačiau, žiūrėdama į paketus ir kaspinus, senelė nepatenkinta bambėdavo, o žiūrėdama į daiktus ir spėdama jų kainas, aimanuodavo, kad jie taip brangiai kainavę. O čekiai? Jų taip pat nenorėjo, nes būtų reikėję eiti į banką, pakeliui dar galį apvogti. Ne, ji prašė dolerių tiesiai iš rankų į rankas. Jos plaštaka buvo dolerio ilgumo, tikra pinigų saugykla, ir Glorija kaskart apstulbdavo, kai gauti žalieji, žaibiškai susukti į tūtelę, dingdavo jos klubų aprišale ir ji vėl ištiesdavo tuščią ranką.

Ji nebepakėlė, kad senelė taip pagiežingai žeminasi, kad elgiasi su ja lyg su užsieniete, reikalauja iš jos pinigų nutaisiusi pavargusios ir nelaimingos moters miną, kurios išmoko visą gyvenimą bendraudama su nesuskaičiuojamais labdaros komitetais, ne kartą jai pagelbėjusiais. Kai tik Glorija pasirodydavo Por Banano gatvėje, ją imdavo persekioti moterys ir vaikai, iš drabužių pažinę AMERIKIETĘ. Ir įkyriai kaulydavo išmaldos ta pačia bejausme, tragiška kankinio išraiška. Tada ji ryžosi daugiau čia nevažiuoti. Ir Kristalė Por Banano elgetos nepažinojo.

Kai esi pavainikė senos moters, gyvenančios vien iš elgetavimo, vaikaitė, išmokti Por Banane skaityti panašu į žygdarbį. O iš Por Banano atvažiuoti į *Tomato Foudation* panašu į stebuklą, net ir su mokytojos diplomu kišenėje. O rasti darbo Amerikos universitete dar prieš įsigalint antidiskriminaciniams įstatymams panašu į fantastiką. Šimtus kartų jau manydavo, kad pasisekė, ir šimtus kartų būdavo mandagiai pavaroma, mat juos suklaidindavo jos pavardė. „Jums paskambinsime, ponia Pater“, – sakydavo tardami jos pavardę taip, lyg ji būtų ją iš kur nors nukniaukusi ir dabar turėtų grąžinti. O paskui netikėtai dangus nusigiedrijo. Ji parašė disertaciją apie Didįjį Orakulą, skelbiantį, kad ateitis priklauso moterims, negrams ir amerikiečiams, ir jo globojanti šviesa nušvietė Glorijos karjeros kelią. Mechanikas grįžo į savo gimtą miestą ir gavo universitete vaizdajuosčių tiražuotojo tarnybą. Darbo vietos imtos kompiuterizuoti, ir jis pasirodė perspektyvus. Glorija pasinaudojo Didžiojo Orakulo protekcija ir vyro sėkme. Ir pati buvo ten pakviesta dirbti.

Savo odisėją Glorija mielai pasakodavo. Kaip ji nusipirkusi seną automobilį, kaip jai užtekę dviejų vairavimo pamokų vien

tam, kad išmoktų įjungti ir išjungti variklį. Kaip susikrovusi į automobilį kartono dėžes su savo knygomis, du pintus krėslus, litografiją ir – viso labo. Šalia ant sėdynės išskleidusi Jungtinių Valstijų žemėlapį ir nėrusi nosies tiesumu, vis ta pačia kryptimi, Amerikos vidurio link.

Sustodavo prie keistų motelių, kurių aprūdijusios iškabos barškėjo vėjyje. Tarpdury storulės moterys ją išmatuodavo žvilgsniu nuo galvos iki kojų ir pareikšdavo: laisvų kambarių nėra. Ji įsitaisydavo kelkrašty už kelių kilometrų bent kiek nusnūsti, baimindamasi, kad žmonės iš motelio jos nenugalabytų.

Degalinėse tipų, vilkinčių mėlynais specdrabužiais, klausdavo kelio; šie lėtai purtydavo galvas – atseit nežiną. Rodėsi, jiems su ja atgrasu ir jie neskuba jos aptarnauti. Kol benzinas liedavosi iš rezervuaro į automobilį, jie įdėmiai ją stebėdavo. Ji jiems trukdė, štai ir viskas, ką jie galėjo pasakyti. Šita vieniša moteris, prašydama įpilti benzino, jiems trukdė. Ji jiems vis labiau ir labiau trukdė, o benzinas kliokė ant žemės tarsi pasipiktinimo perteklius, pasipiktinimo, kuris tučtuojau prasiverš, vos tik jie pravers burnas. Pagaliau jie ištraukdavo žarną, o ji skubiai jiems užmokėdavo grynais, net nepagalvodama, kad gali paduoti kredito kortelę ar čekį su asmens liudijimu, kuriame priklijuota nuotrauka su pačiu juodžiausiu jos veidu.

Važiavo kaip nesava, apsėsta baimės, kad iki galo neužteks benzino, kad teks duoti ženklą tiems milžiniškiems svirduliuojantiems sunkvežimiams, atkreipti į save kokio nors vairuotojo dėmesį, sukelti grūstį, kuri juos veda iš proto, ir su bidonu rankoje tapti šiame krašte tų vyrų grobiu.

Vieno supermarketo stovėjimo aikštelėje ji atsikratė savo mantos, šitaip palengvindama automobilį. Nusipirko šviesų

peruką. O svarbiausia, įsigijo tris kanistrus, pati juos prisipylė benzino ir toliau varė nesustodama, baimindamasi sudegti su savo nailoniniu peruku, jei darant staigų posūkį automobilis apvirstų.

Ji buvo įsitikinusi, kad gyvenime jau visko matė, visko patyrė. Niekada jos niekas neglobojo ir negailėjo: nei kai mokydavosi vakarais šviečiant gatvės žibintui, nei ankstyvoje vaikystėje, kai basoms mergytės kojoms reikėdavo tapenti ilgiausią kelią, nei našlaičių prieglaudoje, kur gerųjų vienuolių gailiaširdystė jas padarė tokias šiurkščias. Nei Niujorke, kur vieną dieną susirado tėvą nežinodama, kad negrams Niujorkas – Bronkso kvartalas. Ji ten patyrė, kas tai yra raudona linija nenuolatiniams gyventojams ir žeminantys įmitusių, išsižergusių policininkų klausinėjimai, ar ji neserganti veneros liga. Dalyvavo Amerikos pilietybės suteikimo iškilmėse ir giedojo Amerikos himną pridėjusi ranką prie širdies ir su ašaromis akyse. Tačiau tikrąją Ameriką pažino keliaudama į didįjį slėnį.

Įvažiavo į Midlvėjų, pamatė skydą su nuoroda į universitetą, ir užsienio literatūros katedros prausykloje apsitvarkė. Numetė peruką, palygino suknelę, kurią buvo užsisakiusi paštu iš vieno katalogo *Milady* puslapių – klostuotą drabužėlį, kuris ją pavertė dama. Įsispyrė į batelius ir pasiprašė priimama pas dekaną. Už dešimties minučių jis jau vedžiojo ją po savo valdas, tačiau spausdama rankas būsimiems bendradarbiams ji tegalvojo, kaip atsikračius likusio kanistruose benzino ir nepadegus miesto. Nė akimirkai nešovė mintis, kad galėtų pagelbėti Mechanikas. Kelionė ją buvo tarsi sustingdžiusi ir giliai uždariusi vienatvės kiaute, ir kai pagaliau juodu pasimatė, jis jos nepaži-

no. Išsiskyrė su Andžela Devis, o susitiko Barbarą Hendriks. Plaukai ištiesinti – tokios jis drovėjosi.

Dabar, laikydamasi patarėjos ryšiams su visuomene nurodymų, ji dėvėjo griežto kirpimo kostiumėlius, kokius vilki *superwomen* iš dezodorantų reklamos. Apgaudinėjo tik su medžiaga, tenkindavosi poliesterio flanele, penkiadoleriniu kostiuminiu languotu audiniu. Nė nemanė leisti pinigų skudurams, kurie jai buvo reikalingi tik tam, kad pridengtų nuogumą.

Jos beturtės moters kojos maištaudavo turtuolių bateliuose, skirtuose kojoms, kurios niekada nevaikščiojo basos žeme nei po akmenis, nei po purvą, kurios niekada nekentėjo įspraustos į blogai pasiūtą apavą, kurioms niekada neteko įsimauti į kartonines it laivės kurpes, nešiojamas prieglaudoje šventadieniais ir kas savaitę keičiamas vietomis: savaitę kairei kojai – kairysis batas, kitą savaitę – dešinysis, kad vienodai dėvėtųsi. Jos pėdos buvo išplatėjusios, ir ji jas retkarčiais palepindavo puse numerio didesne avalyne. Vakarais trindavo apmirusius pirštus, kuriuos nusmelkdavo veriantis skausmas, staiga nusispyrus amerikietiškus batelius.

Namuose vaikščiojo basa ir kad ir koks būdavo oras, eidama į alėjos galą laikraščio, niekada nesiaudavo. Basos pėdos jai grąžindavo skausmingus vaikystės pojūčius, ir jos eigastis virsdavo šokiu. Kas rytą Pastorius žiūrėdavo, kaip ji eina kraipydama klubus, tarsi vis dar būtų mergiūkštė iš Por Banano, kuriai senelė tvodavo plaštaka, kad įtrauktų užpakalį. Grįždavo sklaidydama *Middleway Today* ir taip pat smarkiai siūbuodama, žingsnis į kairę, žingsnis į dešinę, ir per petį mesdavo Pastoriui:

– Aš darau mankštą, dvasiškas tėve!

– Matau, ponia Pater, – atsakydavo Pastorius.

Sveikame kūne sveika siela, gražūs žodžiai, kaip iš maldos!

Ji pamilo šitą kvartalą, namas po namo atkovotą iš baltųjų miesto. Paprastai būna šitaip: kai tik pasirodo negras, kaimynystėje gyvenąs baltasis tučtuojau išsikrausto, savo namą, be abejo, prieš tai pardavęs naujai atsikrausčiusiam negrui, ir kaip domino žaidime vėl priverčia išsikraustyti artimiausiai gyvenantį baltąjį. Šis kuo greičiausiai parduoda savo namą bijodamas, kad jis nustos vertės ir kad nebeatsiras negro jam nupirkti. Jos namas medinis, labai paprastas, su veranda ir sūpuoklėmis gražioms vasaros naktims, su nedideliu vejos ploteliu ir Judo medžiu. Būtent čia jie pradėjo ir augino Kristalę. Būtent čia gyvenimas, tarp jų pasibaigęs, ėmė suktis aplink mažą mergytę, kuri nelyginant dangaus dovana buvo nepaprasto grožio ir reto gyvumo jos amžiaus vaikams, visa kuo pranokstanti kitus mažylius. Abudu tėvai pavydulingai rūpinosi jos auklėjimu ir lavinimu, tėvas motinos pamokymus dubliuodamas, o paskui ir visai ją išstūmęs, nes turėjo daugiau laiko.

Viename videofilme, kurį Mechanikas nufilmavo per Motinos šventę, dvylikametė Kristalė į klausimą: „Į ką norėtum būti panaši?“ atsakė: „Į Meriliną Monro“; paklausta: „O į ką nenorėtum būti panaši?“ atsakė: „Į SAVO MOTINĄ!“ Jos dailus veidelis atsuktas į kamerą, akys įbestos į objektyvą, ir ji aiškina, kad nenorėtų būti moterimi, kuri visą save atiduoda visuomeniniam darbui, kuri dirba iki antros valandos ryto ir sekmadieniais užsidaro savo darbo kambaryje, kad atsigriebtų už prarastą laiką;

kuri nesutinka atostogauti, nebent jei reikia lydėti kelionėje po Europą studentus: kasryt ji juos surenka ir verčia dirbti, ir kiekvieną popietę lydi į kultūrines ekskursijas, o tuo tarpu Kristalė ir jos tėvas keliaudami laiką leidžia kaip gali: „Imk knygą ir skaityk!“

Kristalė tiesiai į kamerą pareiškė norinti daug vaikų, vyro ir gerai sutvarkyto namo!

Jie visi trys kvatojo peržiūrėdami juostą, kurią Mechanikas buvo prikišęs visokių juokingų intarpų, žmogelių, lekiančių viens paskui kitą ir niekaip negalinčių prisivyti. Jis paleido juostą greičiau, kad parodytų, kokia Kristalė buvo SPEEDY*! Pabaigoje raudonų širdžių purslai: „JUST KIDDING!“ – sniaukrojo Kristalė, perėmusi iš savo senelių stiprų Kanzaso akcentą: „JUST KIDDING! IT'S A JOKE“ **. Širdys išsirikiavo ir sudarė sakinį: I LOVE MUM, SPLASH!!!***

Glorijos toli gražu neėmė juokas, kai vieną vakarą pamatė, kad Kristalės balinė suknelė, jos pirmojo baliaus suknelė jau nupirkta, o ji kaip tyčia savo dideliam džiaugsmui popietę buvo numačiusi skirti dukteriai. Jai būtų buvę miela čiupinėti tuos visus švelnius ir blizgančius šilkus, ieškoti išeiginių batelių. Ji gal būtų jai padovanojusi tikrų perlų vėrinėlį. Būtų norėjusi pasinaudoti tuo, kad yra tokios žavingos paauglės motina, būtų norėjusi ją parodyti, surinkti visus komplimentus, o paskui išstatyti viešai žmonėms ir laukti, sunerimus laukti jos grįžtant vidurnaktį: alus, narkotikai, pašėlęs važiavimas automobiliu, bučiniai, ir vis dėl tos šilko suknelės!

---

* Greita *(angl.)*.

** Aš tik juokauju. Tai pokštas *(angl.)*.

*** Aš myliu mamytę, šliukšt. *(angl.)*.

O suknelė gulėjo, ištiesta ant kanapos, prieš savaitę pirkta su DAD*. „Bet kodėl?“ – paklausė Glorija. Papliūpa dygių žodžių iš gražių lūpų, kurios, prieš siurbtelėdamos koka kolos, jai paaiškino, kad visos kitos jau turi sukneles ir ji bijojo, jog tokio modelio, kokio nori, gali ir nebelikti, ir kad *Dad* specialiai anksčiau išėjo iš darbo, ir kad *Dad* ją nuvedė į universalinę parduotuvę ir padėjo jai išsirinkti.

– Bet juk aš tau sakiau, kad pati norėčiau pirkti, kad tai man būtų malonu!

– Ak! Tau malonu. Žinoma, svarbiausia, kad tau būtų malonu! – puolė ji. – O aš, ar tu pagalvojai bent kiek apie mane! – ir mergaitė apsipylė ašaromis.

Ramindamas tėvas pažadėjo ją nusivesti pas senelę, kuri ją tokia žymia proga aprengs.

– Duok jai ramybę, – tarė jis Glorijai kiek nepatenkinta mina, kuri rodė, kad nieko rimta neatsitiko ir kad nevertėjo taip remti Kristalės prie sienos, – duok jai ramybę.

Glorija dukters baline suknele taip ir nepamatė ir pasiguodė sakydama sau, kad tai nuvalkioti pretenzingi papročiai ir kad jai išvis ten nereikėjo kištis, nes tą maskaradą laikė juokingu. Dabar Kristalė daugiau gyveno pas senelius nei namuose. Mechanikas apgynė tokį susitarimą aiškindamas, kad mergaitei bent neteks vienai ruoštis pietus, o neretai ir vakarienę. Ji kasdien beviltiškai laukdavo tėvų prie televizoriaus, su telefono rageliu prie ausies, nes su savo geriausia drauge ne šiaip plepėdavo, o įsijungusios tą pačią laidą aptardavo ją telefonu, lyg sėdėdamos šalia.

* Tėtė *(angl.)*.

Glorija turėjo suprasti: jie buvo pasmerkę dukterį pernelyg sunkiai vienatvei. O netrukus ir pats Mechanikas pradėjo vaikščioti pietauti pas tėvus, pabūti su Kristale, pasėdėti prie tikro stalo, be krūvos popierių, be lipdukų, be žiurkėno. Paskui, pasinaudojęs gaisru ir potvyniu, pervežė ten savo kompiuterius. Glorija matydavosi su juo universitete. Paskutinį kartą matė jį prieš dvi dienas, kai statė automobilį stovėjimo aikštelėje, o jis ruošėsi išvažiuoti. Mechanikas jos nepastebėjo; jis jai pasirodė pasikeitęs, netikėtai pasenęs. Gloriją užplūdo švelnumo banga, ir ji davė sau žodį paskambinti jam, kai tik ateis į darbą. Bet vos pradarė kabineto duris, iš visų pusių ją užpuolė reikalai, kad nebežinai, už ko griebtis. Vakare prisiminė taip ir nepaskambinusi ir prisiekė tą padaryti rytą, kai tik pabus.

Glorija surinko savo uošvių numerį ir kol pypsėjo ilgi signalai, pažvelgė į laikrodį: ketvirtis dešimtos, jie tikriausiai išėję į bažnyčią. Kristalė jau nebemiegojo.

– Klausau! – atsiliepė ji.

– Čia tu, mano brangute, mano mažas mielas triušeli, mano neprilygstamoji, – pradėjo tiradą Glorija.

– Palauk, einu pašauksiu tėtę, – nukirto Kristalė.

Vėl stojo ilga tyla, ir Glorija ėmė nekantrauti.

– Miegate, ar ką? – paklausė ji suirzusi Mechaniko, o šis atsakė, kad iš tiesų jie vakar vėlai atsigulė; ir tada prasidėjo graudžiai skurdus dialogas apie simpoziumą, apie jų pačių surengtą merginų pasilinksminimą jam pasibaigus. Kalbėdama jautė nelabai malonų Babetės žvilgsnį, įbestą jai į nugarą ir tikriausiai vidutiniškai vertinantį jos ryšį su tais, kuriuos ji atkakliai vadino vyru, vaiku, šeima. Glorija prisiglaudė prie telefono, lyg norėdama atkurti nors dalį to intymumo, kuris leistų pasakyti Mechanikui, kad jo jai trūksta, bet tą akimirką pasirodė Lola Dol, nepaisant visko tokia graži, jog Glorijos širdis suvirpėjo. Jai knietėjo nieko nelaukiant padėti ragelį Mechanikui nebaigus tuo pa-

čiu neutraliu tonu pasakoti įspūdžius apie vesterną, kurį juodu žiūrėję su Kristale triauškindami spragintus kukurūzus: „Aukščiausia klasė! Pasakyk pati *Mummy*“.

Lola Dol žvilgsniu apmetė kambarį. Ir prisiminė virtuvę, kur prabėgo jos ankstyvoji vaikystė; jai patiko medžio ir kavos kvapai, jie taip šildo. Pajutusi kone palaimą, ji rąžydamasi nusižiovavo. Šiaurėje žiema ilgiau sulaiko vaikystę, brandina ją sniego kokonuose, vysto baltose lovose ir stiklo raštuose įbrėžia spindinčius jos laimės ženklus. Lolai žiema buvo taip pat ir raudonas Gustavo ir Dolo teatro pilvas, siaura it čigonų vežimas jos motinos ložė, kur rinkdavosi apsimuturiavusios šalikais ir kepuraites iki akių užsismaukusios aktorės, kurios gerdamos arbatą pamažu nusirengdavo.

Įsitaisiusios tarp krūvos drabužių, jos čiauškėdavo apie meilę. Žodžių vilnys, būdavo, gražiai sklyduriuoja ant bekraščio juoko paplūdimio kranto arba įsiutusios šiaušiasi ir taškosi. Jos tarškėdavo neužsičiaupdamos – taip tarška moterys viešoje skalbykloje. Iš jų burnų pildąvosi šimto metų senumo šiukšlės, liedavosi neatmenamų laikų nesantaika. Trinktelėdavo durys, aktorės nutildavo, tada pasigirsdavo jos tėvo balsas: jis tikrindavo sceną ir tuščiame teatre kalbėdavo pats su savimi. Ak, tas tėvo balsas, bandantis teksto skambesį, beriantis ištisas tiradas.

O vasarą valtelės ir salos, glėbiai gėlių, vienišas medis vėtrų pagairėje. Ryto saulė jai atplukdė motinos, jaunos, pusnuogės, šviesiaplaukės, prisiminimą, ir tėvo, skaitančio sode ir atsukusio nugarą, kad jų negirdėtų. Lola jiems atmintinai deklamuodavo žiemą vaidintų pjesių ištraukas, kurias savaime įsiminė. Jie jos klausdavo, kokį vaidmenį ji pasirinktų: ar įstabiai puošnios ka-

ralienės, kuriai nereikia tarti nė žodžio, ar apsiskarmalavusios vargšės, atliekančios pjesėje pagrindinį vaidmenį. „Pasirinkčiau karalienės“, – atsakydavo Lola.

Pirmą kartą ji gulėjo su vyru būdama trylikos metų, o tam tipui buvo trisdešimt septyneri. Meilužio amžių ji prisiminė todėl, kad jos tėvas, tada jau perkopęs per penkiasdešimt, sykį pareiškė, kad moteris, sulaukusi trisdešimt septynerių, pradeda vysti, o vyrui tas amžius – pati vyriško žavesio viršūnė. Jis paaiškino, kad prancūziškai tai galima apytikriai perteikti žodžiais „avoir de la bouteille“ – kambario temperatūros gero skonio vynas. Tada ji užsisakė paties geriausiojo. Diena buvo kaip šiandien švelni, pilna naujo gyvenimo garsų. Galėjai girdėti, kaip ant medžių šakelių skleidžiasi lapai, kaip sprogsta pumpurai, skeldami savo taures, kaip atsiveria žiedai, apnuogindami drėgnas piesteles, ir dūzgia apsunkusios nuo dulkelių kamanės, o virš iškylautojų galvų nelyginant didžiulės karūnos ar paauksuotos aureolės šnara miriadai vabzdžių.

Lola su tėvais ir jų teatro trupe tais metais pirmąkart plaukė į salą iškylauti. Iš teisybės tai buvo aktorių sąmokslas paspęsti žabangus vienam trisdešimt septynerių metų viengungiui, jau iš anksto numatytam Lolos motinos dublerei. Toji moteris, amžinai nepatenkinta, išgyvendavo meilės nuotykį, o paskui nusivylimą. Lola jos nemėgo, nes ji buvo monopolizavusi visą jos motinos dėmesį, be to, pati buvo verčiama dėl jos daryti tokius dalykus, kurie kėlė pasišlykštėjimą. Turėdavo jai ištepti įdegio kremu nugarą, užpakalinę šlaunų pusę ir čiurnas arba vilkėti

senais tos moters maudymosi kostiumėliais, kad suteiktų jai nesveiką malonumą, kurį ši patirdavo matydama savo drabužius ant aukštos gražios mergiūkštės nugaros ir galėdama konstatuoti, kad jos kūnas vis dar kaip paauglės.

Iš anksto aptartas scenarijus numatė tokią veiksmų eigą: po pirmos pažinties Dublerė dėsis apimta didžiulio sielvarto ar smarkaus pykčio ir pasitrauks iš kompanijos, nueis kur toliau į salos gilumą ir visi puls jos ieškoti, stengdamiesi, kad ją rastų ne kas kitas, o Viengungis. Šis ją paguostų, leistų pasijusti devintame danguje, paskui šeštą valandą parvestų prie laivo. Bet atsitiko taip, kad Dublerė tikrai pasiklydo, o Viengungis, išsimušęs iš kelio, pasuko pajūrio link ir naršydamas įlankėles, uolas ir nedidelius paplūdimius aptiko Lolą, šios rimtos seksualinės konspiracijos priedangoje renkančią gegužines samanas, kurios ypatingos tuo, kad težydi birželį.

Jie drauge laipiojo po uolas. Jis mūvėjo vilnones siekiančias juosmenį maudymosi kelnaites, bet jos buvo Barto Lankasterio. Laikė ją už rankos. Išsidraikę jos plaukai plaikstėsi jam ant skruosto, kartkartėmis apklėsdami visą veidą, ir jis pasakė, kad jie švelnūs ir maloniai kvepia. Prie vandens jis ją pabučiavo. Ji susilažino su juo, kad išsimaudys, ir nusivilko megztinį. Viengungio veidas persimainė, Lola pamanė, kad iš susižavėjimo, nes ji bris į labai šaltą vandenį, ir tai dar labiau ją padrąsino. Nėra ko abejoti, ji puls į vandenį, nors išlįs pamėlynavusi.

Bet jis neleido jai bristi, priešingai, labai stipriai priglaudė prie savęs, ji pamėgino išsivaduoti, bet priešinantis jos kūnas priėmė kito kūno, jo liemens, jo pilvo, jo pasmakrės, jo kojų, jo lūpų, jo šlaunų, jo lyties, jo nugaros, jo sėdmenų įspaudą. Jis buvo sunkus ir stiprus, ir kai ji tarytum grimzdo į smegduobę,

beveik požemį ir kai šitoje griūtyje ritmiški aukščiausios palaimos šuorai ją stūmė vis tolyn, ji žinojo, kad jis ją sulaikys ir grąžins į žemę ir kad ji galės tą nepaprastą paslaptį ištirti iki galo.

Tik po to jos paklausė, kiek jai metų. „Dvylika su puse". Ji nurėžė pusę metų, kad pasirodytų pažangi. Jis atrėmė, kad negali būti, jai tikrai ne dvylika su puse, ir savotiškai buvo teisus.

– Tavo viršus, – sutiko ji, – aš tik norėjau tave užvesti, man trylika.

– Netiesa, – sudejavo jis vildamasis, kad jei prisidėjo vienas pusmetis, gali prisidėti ir daugiau, ir ji iš tiesų pasirodys esanti vyresnė. – Būk gera, sakyk penkiolika, bent jau keturiolika, – maldavo jis ranka nubraukdamas srovelę kraujo, tekančio per šlaunį.

Jie buvo užsiėmę savo skaičiavimais, atitolę vienas nuo kito ir net priešiški – ji įsikibusi į savo trylika metų ir nieku gyvu nenorinti jų išsižadėti, jis žūtbūt reikalaujantis šešiolikos – tik staiga netikėtai išniro Dublerė. Įsiutusi, kad nebuvo surasta, dabar pati ieškojo savo ieškotojo, persekiojo savo persekiotoją. Išvainojo juos už prarastą progą, nedavusią jai laiko net pabučiuoti Viengungio. „Nagi, čiuožk iš čia, – paliepė ji Lolai piktu ir valdingu tonu, kokiu kalba moterys, išsėmusios visas galimybes, – pasakyk jiems, kad ateiname". Lola lėtai nužingsniavo, jai buvo apmaudu palikti juos vienus, ypač patyrus tuos magiškus pojūčius, kurie dar virpuliavo strėnomis, nugara, pečiais. Jie vertė ją atsilošti, ir kai ji atmesdavo galvą, plaukai švelniai glostydavo sėdmenis ir šlaunis.

Grįždama jautėsi leisgyvė, energijos teturėjo tiek kiek vilnonis šalikas. Sunku buvo užkelti koją ant kojos, atsimerkti, ir tik švelnios malonumo bangos, vis dar neatslūgusios, ūžtelėdavo per kojas, kai ji jas suglausdavo ar kai megztinis brūkštelėdavo per krūtis. Laive tėvas įsupo ją į pledą ir laikė suspaudęs glėbyje.

– Žiūrėkite, – kalbėjo jis, – kaip kačiukas.

– Kiek jai metų? – paklausė Viengungis, kuriam mintis apie jos amžių nedavė ramybės.

– Dvylika, – atsakė Lolos motina, bėgindama tuo pati pasijauninti, – visai dar mažytė.

Pradžioje jis bijojo vėl su ja susitikti, ketino išvažiuoti į pasaulio kraštą... Buvo prodiuseris, kitaip sakant, organizavo teatro gastroles. Šitai galėjo padėti jam išvengti Lolos, deja, buvo susijęs su mergaitės tėvais, o ypač su Dublere, kuri lyg apsėsta jį persekiojo. Taigi Lolai nebuvo sunku jį rasti, kad ir kur jis būtų. Ji parengė apgultį nepalikdama jam nė minutės atokvėpiui. Per dienas jo tykojo namuose, skambino telefonu, užklupdavo prie durų po spektaklio. Galiausiai kartą užsidarė su juo teatre ir visą naktį ten išbuvo.

Pirmą kartą nugalėjusi, paskui vis dėl savo amžiaus atstumiama, Lola nenuleido rankų, kol pagaliau baigė kovą pralaimėjusiojo glėbyje. Jis tapo jos nuosavybe, ir ji dabar kasdien mėgavosi malonumu, kuris nebuvo toks stiprus kaip pirmą sykį, tačiau pilnesnis, nes jo laukdavo rami ir be baimės peržengdavo veidrodį į stebuklų šalį, į požemio gelmes. Kai Lolai sukako penkiolika, tėvai norėjo ją padaryti šokėja, bet ištįsęs jos kūnas, chroniškas glebumas ir tingumas bent truputį pasistengti tą jų svajonę nužudė, ir jiems sutikus Viengungis ją įtaisė filmuotis kino filmuose, kur ji vaidino aštuoniolikmetes.

Dabar, kai ji sąlyginai buvo aštuoniolikos, jis ją imdavo be sąžinės graužaties. Ir jai teikdavo malonumo tokiomis dozėmis, kad ji atrodydavo gerokai pasimetusi, todėl žiūrovai, matydami ją tokią ekrane, sakydavo, kad ji neabejotinai kvaiša, bet jos kūnas

protingas. Ji prisiminė greitą savo išgarsėjimą ir suprato, kad žmonės jos dėka pajusdavo kūnišką malonumą ir juo mėgaudavosi, nes patys sau neleisdavo jo patirti.

Jai dažnai kildavo mintis, kad maža rastum žmonių, kuriems mylėtis iš tiesų patinka. Jie nelyginant turistai, kurie lanko neprieinamas vietas, iš tolo jomis grožisi, bet niekada neina jų pamatyti iš arti. Svaičioja, ginčijasi, bet nė vieno nematai ledyne, nė vieno bedugnėje, nė vieno viršukalnėje. Kai kurie garsiai rėkia apie savo žygdarbį, kai ten užkopia, bet tuojau, skubiai įbedę vėliavas, lipa žemyn su deguonies kaukėmis. Jeigu žmonės mylėtųsi taip kaip ji ir Viengungis, kitkam paprasčiausiai nebeturėtų laiko. Visi didieji veikėjai, su kuriais jai teko susidurti, vos ne visi socialiniai ir intelektualiniai laimėjimai yra seksualinės nebūties įrodymas. Nes bučinys tarpdury ar kekšė net ir keliskart per savaitę dar ne seksualumas. Absoliučių užkariautojų rasi tik tarp tų, kuriems į viską nusispjaut, nes jie žino, jog gana mylėtis, mylėtis visapusiška meile, ir gyvenimas bus laimingas.

– Ar vonia laisva? – paklausė Babetė.

– Ten, rodos, dar liko Orora, – atsakė Lola ir sekdama savo minčių siūlą svarstė, jog neteisinga manyti, kad su didesniu malonumu mylisi tie vyrai ir moterys, kuriuos vieną prie kito traukia grožis, arba kad labai graži moteris ar labai gražus vyras yra sėkmingos santuokos garantija. Priešingai! „Visada prisimink tą duonos pardavėją iš P., – sakė jai vienas prancūzas režisierius, – bjauri, nublyškusi, išplerusi, su kiaulės antakiais, bet vedė iš proto visus apylinkės patinus, kurie su ja smaginosi. Garsas apie ją paėjo iki pat Senato! Tai va, jūs gražuolės žavuolės, – kalbėjo jis pripildamas jai taurę, – ten jums nėra ko veikti!“

– Jeigu ji nepaskubės, – nekantravo Babetė, – aš pavėluosiu.

– Tik pusė dešimtos, – nuramino ją Glorija, – Horacijus prisiekė, kad vienuoliktą bus prie durų.

– Taip, bet per tą grūstį prie bažnyčios jis nepravažiuos.

– Nori, paskambinsiu, kad prisistatytų anksčiau?

– Tai nepadės Ororos iškrapštyti iš vonios!

Negi Glorija ar Babetė tokios pat kaip ta duonos pardavėja iš P.? – ūmai šmėstelėjo Lolos galvoje. Didžioji su savo plačiais paaukotų žvėrelių kailiniais, mažoji su perplėštais naktiniais marškiniais taip pat galėjo slėpti savo kortas. Be to, ji prisiminė jų troškimą valdyti, žūtbūt užimti vadovaujamas pareigas, tą jų amžiną šykštumą, agresyvų liūdesį ir tuos – šis ženklas neapgauna – paskui jas sekiojančius sekretoriūkščius alfonsus, piktus kaip harpijos ir nuobodžius kaip šuniukai. Ne, jos nežino, kas tai yra, pamanė ji, niekada ir nežinojo. O prisiminusi Ororą viršuje, vonios kambaryje, tarė sau: „Toji, be abejonės, dar ir nekalta!“

Dušas ir prausyklė dar šlapi, lango nematyti per garų tumulus. Vonios kambarys pilnas karšto drėgno oro, gniaužiančio gerklę. Rankas padėjusi ant kriauklės, užsimerkusi, Orora kvėpė šitą švelnų ir malonų aromatą, kurį iš visur kitur būtų išvaikiusi, praverdama langą, nušluostydama stiklus ir išvalydama prausyklę, bet čia ji nieko nedarė, tik kvėpavo – lėtai ir giliai.

Ji uodė Lolos kvapą vis giliau įtraukdama oro, tarsi dusdama iš meilės, kurios kupina vaikystėje jos širdis plakdavo vienu ritmu su motinos širdim, kai ji, maža mergytė, alsuodavo įsikniaubusi jai į kaklą. Kvėpdama karštą ir drėgną, aitrų ir sunkų orą, uodė jos kūno švelnų, tačiau sykiu ir gaižų aromatą. Ji nusirengė. Nuo kvapnios drėgmės, kaip pertuvėje, sužvilgo jos oda, sušlapo plaukai ir visa ji maloniai išprakaitavo.

Nušluostė virš prausyklės ruoželį veidrodžio, ir šviesoje vėl išvydo savo veidą. Prisiminė paauksuotą veidrodį vyresniųjų mergaičių miegamajame – prie jo baigdamos rengtis staipydavosi paskutinės klasės auklėtinės – ir savo susijaudinimą, kai vietoj savęs pamatė žavingą Lolos Dol veidelį. Ji persikūnijo. Paspruko nuo tos netvarios, beveik nerealios egzistencijos, skirtos nesuskaičiuojamai daugybei jos giminės mirusiųjų, dangaus gy-

ventojų, kuriuos iš užmaršties bedugnių kas valandą prikeldavo pagal nemirtingumo kalendorių Šv. Sulpicijaus bažnyčioje vykstančios pamaldos.

Sunkus darbas sakyti šventiesiems, kad jie gyvi, ir kalbėti su savo tėvais, lyg jie nebūtų mirę, – tarytum nemąstyti apie išėjusiuosius reikštų amžinai jų netekti. Visur ieškoti motinos veido, tykant kokio nors ženklo, nurodysiančio jai kelią, ir nevertinant svarbiausio – savo pačios veido, kuris išties labiau nei kas kita turėjo jį priminti ir beveik teisingai nusakyti jos akių spalvą, nosies formą ir aibę kitų smulkmenų, kurių ji neprisiminė.

Daug metų ji praeidavo pro veidrodžius nežinodama, kad egzistuoja, nes veidrodžiai jos neatspindėjo, ir štai šįryt netikėtai išvydo save jaunos merginos, duodančios toną savo kartai, pavidalu. Vogčiomis ji susikėlė ant pakaušio plaukus norėdama įsitikinti, ar trumputė Lolos Dol šukuosena jai taip pat tiktų.

Ir štai čia, Midlvėjuje, veidrodžio kamputyje ji mėgino įžiūrėti veidą, kuriuo pastaraisiais metais taip mažai domėjosi, kad spėjo pamiršti. Matė sustingusią kaukę, išblukusias spalvas, ypač akių ir plaukų, neryškius bruožus, banalų ovalą, kokį piešia vaikai vietoj galvos savo žmogeliukams, tinkamą kiekvienam, taip pat ir Lolos Dol veidui: „Aš esu visi, pamanė ji, o gal ir mano motina". Ūmai jai toptelėjo, kad jos motina mirė labai jauna.

Veidrodžio stiklas vėl aprasojo, ir jos veidas pamažu išnyko. Nuo Šv. Sulpicijaus pensiono iki Midlvėjaus prabėgo trisdešimt metų, trisdešimt metų jos pačios nebūties. Ją stebino tai, kad jos veidas visada kėlė didesnį ar mažesnį moterų pavydą ir kad tas pavydas vis stiprėjo, ypač su amžiumi, o jai rodėsi, jog praeinant jaunystei daraisi ne tokia patraukli. Iš teisybės fizinė išvaizda

mažai ką turėjo bendra su jos keliama antipatija. Čia veikiau buvo kaltas jos auklėjimas, santūrumas, įgytas tame atšiauriame Šv. Sulpicijaus pensione, o paskui dar ir tai, kad ji buvo rašytoja; ši profesija, kuri Prancūzijoje, o ypač čia, Midlvėjuje, sujungė į viena visus pavydus ir juos išstūmė už lyčių rėmų. Ji buvo dėkinga Glorijai už jos meilę.

Orora niekam nebuvo išsipasakojusi apie neapsakomai skurdų savo gyvenimą, kuris jai teko likus našlaite. Visi jos giminaičiai, išskyrus garsiąją tetą Mimi, žuvo per karą, o tėvai, vienintėliai likę gyvi iš jų sunaikintų artimųjų, neišvengė kraupaus likimo ir taip pat baigė gyvenimą ugnyje. Teta Mimi, kuri be perstojo galvojo apie kelionę į amžinybę, sukūrė aplink save tuštumą. Negalėjo būti nė kalbos pirkti knygas: „Kuriam galui? Kur jas dėti?“ Tas pats samprotavimas tiko ir plokštelėms, ir drabužiams; dosnesnė buvo tik kinui: tai dalykas, kurį sunaudoji čia pat ir kuris nepalieka pėdsakų, nebent Ororos vaizduotėje, kai ji tetai Mimi savaip perpasakodavo filmų turinius – nutylėdama meilę ir palikdama tik karą. Nes teta Mimi, išbraukusi praeitį – tam reikalui neblogai pasidarbavo ir istorija, – ir neatitaisomai sunaikinusi net Ororos tėvų fotografijas, ruošėsi ateities nebūčiai.

Ji norėjo, kad ją sudegintų, o pelenus išbarstytų, ir buvo perspėjusi Ororą, ką ši turėsianti daryti, kai ras jos lavoną: bėgti į Šv. Sulpicijaus prieglaudą. Šv. Sulpicijaus prieglauda – paskutinė tvirtovė, ginanti nuo pražūties tuos, kuriuos apsiėmė globoti. Per karą senąją damą rado ir priglobė Šv. Sulpicijaus vienuolės, todėl ji buvo įsitikinusi, kad ši dievobaiminga įstaiga išgelbės ir jos mažąją dukterėčią nuo sukrėtimų, kurie lydės jos neišvengiamą mirtį: „Tu nieko nebeturi, nebeturi jokio artimo, tu pati esi niekas“.

Tokia jos nuostata atsiliepė ir maisto atsargoms. Ji jų nekaupė iš baimės, kad kas nors gali užsilikti virtuvės spintelėje, o jos mirties valandą ji turi būti tuščia, tušti turi būti ir komodos stalčiai, ir spintų lentynos, ir knygų etažerės, ir nuotraukų albumų lapai. Be sotaus Šv. Sulpicijaus prieglaudos maisto Orora būtų gyvenusi pusalkanė, nes teta Mimi rūpinosi savo diabetu ir draudė valgyti saldumynus, o duoną sverdavo.

Iš tikrųjų toje vaikystėje – į ją niekas nebūtų panorėjęs iškeisti savosios – buvo vienas geras dalykas: Orora turėjo viską prasimanyti – ir žmones, su kuriais bendravo, ir knygų frazes, ir plokštelių muziką, ir kino filmų kadrus, ir net pyragaičių skonį. Tikrovė jai varė nuobodulį, ir ji kūrė ne pagal tikrovės modelį. Iš realaus gyvenimo imdavo tik pirmąją natą ir tada komponuodavo savo partitūrą. Rašydama jautė, kad jai darosi vis sunkiau prisiliesti prie gyvų būtybių, būtybių iš kūno ir kraujo, apniktų prieštaravimų ir jausmų, negu prie savo personažų, iš kurių pagal nuoseklią logiką lengvai galėjai nuspėti jos pačios kompleksus. Kasdienės pratybos neskirti tiesos nuo melo, prisiminimo nuo pramano ir buvo jos vienintelė didžioji mokykla, romanas jai atrodė nelyginant visų galimybių laukas, žinoma, ribojamas jos asmenybės ydų bei trūkumų, ir ne tik asmenybės, – ypač kūno, kuris jau netvėrė štai taip viską išgalvoti; jis tiesiog išseko. Orora turėjo nemažų ambicijų, bet joms įgyvendinti reikėjo tvirto stuburo. Ji prisiminė Bibliją, jos atrastą Šv. Sulpicijaus vienuolyno mokykloje, savo vaikišką susižavėjimą Dievo darbais ir širdingą supratimą, kaip Jam reikia ilsėtis, ilsėtis septintąją dieną.

Nors Šv. Suplicijus – tariant vienuolyno pavadinimą jai vis susipindavo liežuvis, – tetos Mimi priverstinę dietą kompensa-

vo gausiais bulvių ir pupelių ragu, tačiau nė kiek nebuvo dosnesnis knygų. Jos likdavo aklinai uždarytos nedidelėje sieninėje spintoje, slepiamos, – o tai nieko gera nereiškė, – sieną dengiančio gobeleno. Skaitymo badą malšino knygų ištraukos, o baigiamojoje klasėje – kanauninko Degranžo storo literatūros tomo konspektai, o šiaip per visus mokslo metus – Kastekso ir Siurė kūrinių trumpas atpasakojimas.

Ji skaitė, ką rasdavo, knygas, sunkiai suprantamas dvylikos-trylikos metų mergaitei: apie bičių gyvenimą, Port Rojalio abatijos istoriją. Bites nuo abačių skiria tik kelios raidės*, o jų gyvenimas – ištisi romanai. Ji skaitė stropiai, kaip skaito karo belaisviai, kurie mėgaujasi kiekvienu kableliu ir kuriems naktimis, kai kankina nepakeliamas tėvynės ilgesys, prieš užmerktas akis vis dar verčiasi lapai. Ji niekada neskaitė nei dėl malonumo, nei tik dėl mokymosi, ne, ji skaitė dėl skaitymo. Skaitė dėl skaitymo, sėdėjo prie konspektų taip pat susikaupusi, kaip kalbėdama privalomas tuo metu maldas, nes ir viena, ir kita jai atsilygindavo naujais žodžiais, kurie iškildavo beprotiškais ir absurdiškais vaizdais. Pirmajai Komunijai prisiminti, – ją Orora priėmė atskirai per Kalėdų vidurnakčio Mišias, viena, mat kaip nauja katalikė turėjo skubiai pasivyti kitus, – taigi Pirmosios Komunijos proga ji gavo dovanų žodyną, kuris jai pasirodė knygų knyga. Baigiant pasninką jai davė išgerti ir puodelį šokolado, tačiau į sirupą panašus kartoko skonio gėrimas nesuteikė tiek malonumo ir kur kas menkiau patraukė prie valgio nei žodynas prie žodžių.

Ir tik paskutiniaisiais metais, gal todėl, kad Lolos Dol veidas leido jai pažeisti draudimą, ji išdrįso praverti knygyno duris ir

---

* *Les abeilles* – bitės, *les abesses* – abatės *(pranc.)*.

nusipirkti „Mažąją Kastilijos infantę“. Ar tai buvo nauja knyga? Už ją nusprendė knygyno pardavėja, kaip daro drabužių pardavėjos, kurios geriau už jus žino, kas jums dera prie veido ir įperša prekę nė nespėjus patiems pasirinkti. Monterlanas, nuostabus stilistas, čia piktnaudžiavo visais tais „kaip“ ir „tarsi“, kuriuos Šv. Sulpicijaus literatūros mokytojas iš Ororos rašinių negailestingai braukydavo ir kuriuos vėliau ji be skrupulų, bet ne be sąžinės graužaties gausiai vartojo. Nuo „Mažosios Kastilijos infantės“ savo pačios iniciatyva perėjo prie „Merginų“. Pavadinimas nekaltas, bet pabrėžiantis labai paplitusią ir jos aplinkoje bemaž visų pripažintą nuomonę, atseit vyrai nemylį moterų ir joms leidžią tai suprasti, o šios su tuo susitaikančios, nes nieko kita nebelieka.

Skaityti – ne visai nekaltas dalykas, gana dažnai girdėdavo sakant Orora. Tie jos vėlyvi, išskirtiniai, taip įsirėžę į atmintį skaitymai, jai padarė tokį stiprų įspūdį, jog dabar, mintimis grįždama į praeitį, daugiausia juos ir kaltina dėl savo santuokos su Tarnautoju, dėl to, kad buvo nuolanki ir tyliai kentė jo žeminamą elgesį su ja.

Kartais Orora klausė savęs, kodėl ji išgyveno po to didžiojo atminties palaidojimo, kuriuo taip aistringai rūpinosi teta Mimi. Kodėl teta nenujautė, kad jos išėjimo į nebūtį dieną, užuot pasitraukusi į Šv. Sulpicijaus pensioną ir likusi gyva, Orora išgers visą buteliuko skystį, apdairiai išsities ant savo lovos ir lauks ateinančios mirties? Klusnumo jausmas buvo toks stiprus, o noras gyventi toks silpnas, ir ji taip gerai buvo pasirengusi anapusiniam gyvenimui, kad nebūtų priešinusis tetos Mimi valiai kartą viską baigti. Bet vietoj to teta Mimi ją ištekino.

Tai buvo jaunuolis, ką tik laimėjęs užsienio reikalų ministerijos konkursą ir sukantis galvą, kaip išvengti paskyrimo į Alžyrą. Orora apie naudingą vedybų sandėrį nieko neįtarė ir leidosi merginama vaikino, laikančio save Marlonu Brando. Jis dievino Lolą Dol, jos vaizduotę, jos siauras kelnes, jos dryžuotus marškinėlius. Pirko knygas, kurias ji besiplaikstančiais vėjyje plaukais skaitė Normandijos paplūdimy, ir niūniavo kiek ciniškas daineles, išvedusias Lolą Dol į dainininkes. Kiekvienas iš jų turėjo savo garbinamą aktorių. Ir nelyginant angelai sargai rodė jiems savo meilės ženklus. Jie ne gyveno, o tarsi vaidino kine.

Vieną birželio dieną Orora išlipo iš traukinio Austerlico stotyje su lagaminu, per dideliu jų trumpam susitikimui. Jis buvo atvažiavęs jos pasitikti savo mažu, atidengiamu viršumi automobiliu, kur vargiai tilpo jos bagažas. Apsvaigino ją žodžiais, muzika, triukšmu, teiginiais ir kategoriškomis nuomonėmis, visa, ką sakė ar rodė, vis baigdamas posakiu: „Merginai tai turi patikti, ar ne?..“ Ją tuo mergindamas, jei ne norėdamas papunkčiui – toks prašmatnus, malonus ir ryžtingas vaikinas – patikrinti vadovėlį, mokantį, kaip suvilioti jauną provincialę. Paskutinį smūgį jai sudavė pakviesdamas į Delinji baseiną. Ji užėjo pas korsetininkę ir nusipirko bjaurų dryžuotą maudymosi kostiumėlį, kuris turėjo vienur padidinti, kitur sumažinti jos apybrėžas, tačiau veržė, spaudė ir taip iškėlė bei išpūtė krūtinę, jog dėl tų įdėklų net nenorėjo džiūti.

Kai jis pajuto, kad žuvis užkibo ant kabliuko ir greit neatsikabins, leidosi į sudėtingiausias vingrybes, stengdamasis užsitikrinti pergalę. Pirmiausia pasiskubino pabrėžti savo pranašumą prieš ją. Nei protu, nei kūnu, nei socialiniais ryšiais, nei studijomis – niekuo Orora negalėjo didžiuotis, todėl atrodė kukli ir

išsiblaškiusi, prislėgta sunkių minčių, kurios temdė jos veido grožį. Jo supratimu, ji buvo idiotė, ir jis tuo džiaugėsi. Laikė ją gražia, bet su ja nesimylėjo, duodamas suprasti, kad ji ne itin patraukli.

Orora prisiminė ilgą savo gyvenimo tarpsnį, kai keldavosi iš vedybinio guolio liūdna ir sugniužusi, su ašaromis akyse. Iš visų tų trejų metų – tiek truko jų santuoka – atmintyje neišliko nė vieno džiugaus prisiminimo. Nei kokios kelionės, nei užstalės, kuri jai būtų laimingai ar bent jau palankiai baigusis. Vis kas nors negerai ir vis kalta ji. Jis buvo pradėjęs jos nekęsti.

Paliko ją išvažiuodamas į Tolimuosius Rytus. Ir kai prie durų jau stovėjo sukrauti lagaminai, o prie namo laukė taksi, jis ją apglėbė ir paglostė galvą. Kaip šuniui, pamanė ji, kaip šuniui! Ko gera, tai buvo pirmas jo meilus gestas. Ir nuo to, kad jis ją taip paglostė – kaip gyvulį, ne kaip žmogų – jai pasidarė lengviau. Jis gali būti geras, tarė ji sau, švelnus, meilus. Galėtų su juo praleisti daug gražių dienų ir šalia jo – daug gražių naktų, ir vėl jai plykstelėjo viltis jį išsaugoti. Jei sutiksiu būti šunimi, pati atsakė sau, ir kol jo ranka braukė paplaukiui ir prieš plauką, ji akies kampeliu apmetė kambarį, iš kurio ką tik juodu buvo išėję, išmėtytus popierius, atverstas knygas, visa, kas rodė, jog ji ne šuo, ir atsiduso.

Tuo metu Lolos Dol buvo visur pilna – afišose, laikraščiuose, žurnaluose. Ji buvo tapusi tuometinės mados ir grožio etalonu. Ir Orora, vieną popietę žiūrėdama į ją kino filme, prapliupo verkti dėl savo sudužusio gyvenimo dar jam nė neprasidėjus, dėl savo vienatvės, dėl neįveikiamos vyrų baimės. Žvelgdama į Lolą, tokią gražią, tokią tvirtą, kuriai viskas sekėsi, ji svarstė, ko trūksta jai pačiai. O juk jiedvi buvo panašios. Eidama iš kino

salės, ji pasižadėjo daugiau nė karto neiti jos žiūrėti. Ir žodį tęsėjo. Beje, gyvenimas yra gyvenimas, Lolos vardas palengva iš ekranų dingo, o jos pradėjo rodytis, tiesa, palyginti su aktorės, labai kukliai, bet reguliariai – dokumentiniuose kino filmuose.

Ji buvo švelni ir ištikima moteris, kurią vyras, vedęs ne iš meilės, privertė iki skyrybų gyventi tarsi viena koja. Metų metus ji nešiojosi širdyje šitą savo istoriją, iš visų jėgų stengdamasi tapti nepriklausoma moterimi, kokią jis būtų norėjęs ją matyti. Jos darbas atimdavo daug laiko, ieškodama natūros dokumentiniams filmams apie gyvūniją ji bastėsi po visus pasaulio kraštus, lankė įvairiausias, bet tokias panašias vietas. Ten nėra telefono, nėra skambučių į duris, nėra pašto. Tarnautojas jai niekada neskambindavo, jo korespondencija apsiribodavo vienu laišku per metus, o kartais net vienu laišku per porą metų, labai trumpu. Vis prašydavo jos nuotraukų. Ji dėdavo jo laiškus į rankinuką ir nelabai garbingai pasielgdavo su tais, kurie ją tais laikais fotografuodavo: iš nuotraukų ji žvelgdavo į buvusį savo vyrą su laiminga Lolos Dol šypsena. Kartą iš seno krantinėje pirkto *Cinémonde* iškirpo vienos pradedančios aktorės nuotrauką, kokias vairuotojai klijuoja savo sunkvežimių kabinose, ir ją pasiuntė jam su geriausiais linkėjimas. Jis atsiliepė laišku: „Kodėl tu tokia žiauri?"

Lola priėjo prie sienos, apklijuotos fotografijomis. „Čia Didysis Orakulas“, – tarė Babetė manydama, kad Lola jo neatpažino. Bet Didžiojo Orakulo portretai kabojo visuose universitetuose, kuriuose lankėsi Lola. Virdžinija Vulf ir Didysis Orakulas buvo keista pora, rodanti, kad jis iš literatūros pasaulio ir kad kartelė pakelta labai aukštai. Bet Glorijos virtuvėje Didysis Orakulas buvo suporuotas su ja, Lola, ir ji mėgino prisiminti, iš kur ta nuotrauka. Gal tai kurio nors filmo kadras, o gal daryta iš negatyvo, jei taip, ji jau nebeatsimena to fotografo.

Iš griežtų veido bruožų, sučiauptų lūpų sunku buvo atspėti, kada fotografuota. Tikriausiai prieš dešimtį metų, o gal ir anksčiau, šiaip ar taip, tada, kai ji persimetė į teatrą; vadinasi, prieš penkiolika metų, kai vaidino „Lėlės namuose“. Kinas jos jau nebenorėjo, ir ji po šio pralaimėjimo savo noru pasuko link autentiškesnio meno. Nuėjo į šeimos teatrą vaidinti norvegiškai.

Dėl šio sprendimo jos agentas dar galėjo įdėti keletą straipsnių spaudoje, žinoma, ne pirmame puslapyje, o šiaip kur nors, su nuotrauka – po ilgų maldavimų – tokia čia ir kabo, – kad parodytų, jog ji pasikeitė ir pradėjo naują gyvenimą, neabejotinai skirtą tarnauti didžiajam menui. Ji dalyvavo didžiosiose

Ibseno mišiose, kurias jos tėvai laikydavo kasmet sezono pradžioje. Jų laukdavo entuziastinga pašvęstoji publika, žinanti partitūrą ir plojanti prieš ir po drąsesnių pasažų.

Lola buvo savo tėvo partnerė. Tėvas taip ir suseno vaidindamas vyrą, bet seno sulig kiekvienu spektakliu taip nepastebimai, taip laisvai jautėsi scenoje, jog publikai jis atrodė vaidinąs vis geriau ir geriau. Ji pakeitė savo motiną, prie kurios visi buvo pripratę ir kuri buvo tapusi JŲ Nora. Lola sutrikdė harmoniją, jos, pasaulinio garso aktorės, aura ją tolino nuo to, ką galėjai vadinti tautos ir šeimos kultu. Visi ją lygino su motina ir toli gražu ne jos naudai. Sielvartinga, iš pradžių nebyli apstulbusios publikos reakcija buvo atlygis ir paguoda aktorei, kuri nenoriai užleido jai savo vaidmenį ir jautėsi nuskriausta.

Lola neberado sau vietos šeimoje, kaip neberado savo įrėžtų ženklų scenos grindyse. Dėl tėvų nepritarimo ir publikos priešiškumo scena Lolai virto kančių vieta. Vakaras po vakaro ją matei klupčiojant prie teksto, painiojantis, beviltiškai ieškant palankaus žvilgsnio, viliantis kokios replikos, kuri užpildytų tylą, pavaduotų žodį, neateinantį į galvą tapusia jai svetima kalba. Jie leido jai klysti, dvejoti, žiūrėdami, kaip ji virpa, miksi, gokčioja nelyginant išleisdama paskutinį kvapą balandė. Teatras stebėjo, kaip miršta kinas.

Vieną vakarą jos vaidmenį nė nesiruošusi perėmė motina. Ir Lola, girta sėdėdama garsiojoje kibitkos pavidalo ložėje, išgirdo publikos ovacijas. Nebebuvo ko svajoti, kad ji galės dar sykį įkelti koją į teatrą. Nervinės depresijos nereikėjo suvaidinti. Buvo tokia sugniužusi, jog manė jau niekad neatsigausianti. Tėvai ją paslėpė. Jos pasirodymo sukelti sūkuriai nurimo. Vanduo virš jos užsitraukė, jokio raibulio, kuris ženklintų, jog ji ten giliai

dugne; plieninis paviršius, nepralaidus nei šviesai, nei balsams; tona dusinančio ledo, tona širdgėlos ir gėdos. Jai susiruošus skristi į Niujorką, niekas nepalydėjo į lėktuvą, net motina, kurią sulaikė pareigos teatrui.

– Pamenu, – pasakojo ji Babetei, – kai atskridau į Niujorką, snigo.

– Bet nuotraukoje juk ne tu, – pertraukė ją Babetė, – tai Orora!

– Orora? – sušnibždėjo Lola, be galo sumišusi, ir virtuvės sienos sudrebėjo tarsi prieš viskam sugriūvant, subyrant... – O aš, kur aš?

Ieškodama ant sienos savęs ir nerasdama, ji pasijuto lygiai tokia pat suglumusi kaip kartą oro uoste, kai ieškojo savo atspindžio veidrodyje ir nerado. Galas, pamanė, manęs nebėra veidrodžiuose, manęs nebėra ant sienų, manęs nebėra ekranuose. Aš nužudžiau fotografą!

– Tu čia, – pasakė Glorija, atidarydama virtuvės stalo stalčių, iš kurio per kraštus virto įvairiausi popieriai.

– Bet juk anksčiau aš buvau ten, – paprieštaravo Lola, rodydama į sieną.

– Taip, – tarė Glorija, bet dabar aš dedu raašytojus prie rašytojų, o aktorius...

– Rašytojus, aišku, – suniurnėjo Lola, staiga sutrikusi, ir akimis ėmė naršyti po virtuvę, ieškodama ko nors geriamo, ko nors stipraus.

Tikra beprotystė, pamanė Babetė. Stengėsi sutikti Glorijos žvilgsnį, lyg būtų norėjusi ją kviesti į liudytojas. Tačiau toji sumišusi rausėsi po savo maišalynę, tikėdamasi, kad Lolos Dol nuo-

trauka štai ims ir išlįs: „Žiūrėk, va kur tu!“ Ji niekada nieko neišmesdavo, tad klausė savęs, ar tik nebus jos švystelėjusi į šiukšliadėžę. Suplėšiusi, o paskui išmetusi.

– Žinai, – sutrikusi pramurmleno, – bus dingusi per potvynį ar per gaisrą. Dariau, ką galėjau.

Ji tik apie save tegalvoja ir mato tik save, tylomis tarė sau Babetė. Ji buvo įspėjusi Gloriją apie baisų aktorės narcisizmą: „Juk tu pažįsti Lolą, stačiai anekdotas: „Gana apie mane, pakalbėkime kiek apie jus. Ką jūs manote apie mane?“ Ir kai Glorija paprieštaravo, kad Babetė perdeda, ši jai įrodė, jog Lola atrodo paprasta, nes įpratusi būti visa ko centre. Ji tą įkyrų norą tvardo dėdamasi jo nepastebinti. Aplink save sudaro tuštumą. Apsimeta nepastebinti nei žvilgsnių, nei šypsenų, bet viena niekad nebūna. Jos galvoje visada grūdasi minia gerbėjų. Be abejonės, ji nebūtų praleidusi nė vieno simpoziumo, jei ten būtų jautusis vienintele atgaiva, o tebuvo gailestingumo, Glorijos ir kitų jos padermės dorų moterų gailestingumo, transformacija: jos mokėjo per aukštą kainą už buvusios žvaigždės pasirodymą, už monotonišką jos skaitymą gargždžiu atsainiu balsu.

Babetė pajuto širdyje kylantį kerštingą pyktį kaip kaskart, kai manydavo, kad ją norima apkvailinti. Kažkas beveik prieš jos pačios valią traukė išsiaiškinti tiesą. Visame universitete niekas nežinojo sumanesnio už ją žmogaus, gebančio išpinklioti klaidžias kandidatų išlygas, iškelti į dienos šviesą apgaulingus tekstus, suklastotus *curriculum*, pervertintus darbus, PASISKOLINTUS straipsnius. Ją buvo apsėdusi pareiga atskleisti tiesą. Sudirgusi ji griaudavo trapius argumentus, painiodavo kaltuosius su nekaltaisiais, reikalaudavo mažai įtikinamų prisipažinimų. „Kuo jie mane laiko?“

Ji degė noru parodyti žvaigždei jos niekingumą, jos nuvytusį grožį, žuvusį talentą – o ar apskritai ji kada nors jį turėjo? – ir į tą pačią krūvą suversti ir Ororą, tą PALAIMINTĄJĄ su neliečiamosios išvaizda, miesčionės eisena ir prancūzišku akcentu. Po tariamu jos ramumu slypėjo grobuoniškumas, būdingas visiems rašytojams, kai tik reikalai nukrypsta į jų knygas. Jie laisvi nuo visko, laikosi įleidę šaknis į kiekvieną savo parašytą puslapį, tarp juodų mažyčių ženklų, žyminčių jų teritoriją.

Aktorių pažįsti žiūrėdamas į jį kino ekrane, rašytoją – skaitydamas jo knygas. Bendrauti su gyva rašytoja jai buvo nejauku. Atėjo į galvą Didžiojo Šekspyro žinovo žodžiai: geriausi rašytojai – mirę rašytojai. Ji manė ne tik kad geriausi rašytojai mirę, ji manė, kad dar geriau būtų, jei ir jų kūryba, išlaisvinta iš jų pačių, amžinai liktų anonimiška. Šis Glorijos organizuotas gyvųjų kultas buvo nereikalingas ir atgrasus. Jos žvilgsnis pagaliau susidūrė su Glorijos akimis: „Na, ko tu! Glorija, prabusk!“

Lola spintelėje rado romo, laikomo kepiniams, ir išgėrusi jo su apelsinų sultimis ėmė tyrinėti Ororos nuotrauką. Klausė savęs, kaip galėjo apsirikti. Ir ūmai suprato, kad Orora į ją panaši.

– Čia TAVO NUOTRAUKA, – tarė ką tik įėjusiai Orori. – Čia tavo nuotrauka.

Ji nenoromis grąžino tai, ką buvo per neatidumą iš jos pasisavinusi.

Einant per leidyklos vestibiulį, kur kabėdavo tuo metu išėjusių knygų autorių nuotraukos, jos širdyje kildavo keista sumaištis. Ne tik todėl, kad autorių būdavo siaubingai daug, bet ir dėl to, kad jie visi jai buvo dar labiau nežinomi negu jų knygos, uždarytos į vienodų viršelių nelaisvę. Nuotrauka nenusakė jų asmenybės. Galėjai sukeisti negatyvus – vienodas formatas, fotografuota tuo pačiu rakursu, ta pačia simboline poza: visi įrėmę į pasmakrę ranką. Nuotraukos sąmoningai tamsių tonų, išryškinančių bruožus, sakytum, juodas rašalas, kuriuo jie rašė savo knygas, dabar liejosi suodinu prakaitu jų bereikšmiais veidais. Laimė, kad nereikia jų atpažinti iš veidų, kaip štai tose antropometrinėse fotografijose, iškabintose ant Santarano oro uosto durų, prie kurių ji buvo sustojusi. Ji svarstė, ar galėtų bent vieną atpažinti – visi tokie panašūs!

Tas marmurinis vestibiulis gedulingai niaurus. Lankytojai it kolumbariume prislopina balsus ir išsiblaškę skaito pavardes po nuotraukomis. Orora galvoja apie mirusiųjų fotografijas, kurias mylintys artimieji užsako įstatyti antkapyje į mažus emalio medalionus, apsaugančius nuo drėgmės: jaunas kareivis, garsus penkiasdešimtmetis ar jauna akiniuota moteris. Mirusysis vis sensta,

primirštas ir juokingas, ir tik nuotrauka jam tiesia kelią į nemirtingumą. O dėl amžinybės, mąsto Orora, tam savaime nuteikia kryžiai, šachmatų tvarka sustatyti karių kapinėse, arba akmenys ant žydų kapų. Dulkės, pelenai. Teta Mimi buvo teisi. Orora mėgo žiūrėti, kaip dega židinyje ugnis.

Pirmajai savo, kaip rašytojos, nuotraukai ji fotografavosi ryškioje, sniego baltumo šviesoje, kuri ją sustingdė į statulą. Nuotraukoje ateinančioms kartoms taip ir liks suakmenėjusi tarytum alpinisto kūnas, įkritęs į tarpeklį ir po kelių šimtmečių ledyno grąžintas, kad nei laikas, nei atmintis neįstengtų sunaikinti, o paskui nugramzdinti nebūtin. Orora leidykloje it leduose – sustingusi ir negyva.

Krapštydamasis prie savo aparato, Fotografas jai aiškino, kaip sunku fotografuoti rašytojus, nes jų suglebę veidai nuotraukoje visai išskysta, o tuščios akys *neužsikabina.* Jie bėga, kalbėjo jis, bet nepabėga, stengiasi ištrūkti, dingsta, ir nuotraukoje, jei jų neparetušuosi, telieka fantomo apybrėžos, savotiška aura, kurią atspausdinus laikraštyje tematysi balkšvas dėmes su trimis juoduliais vietoj akių ir nosies.

Orora *užsikabins,* kad liktų čia, išsilaikys atvaizde, nedings kaip kiti. Ir sukandusi dantis įsmeigs akis į objektyvą.

Juokingiausia, kalbėjo Fotografas, fotografuoti moterėles, laikančias save žvaigždėmis. Jos panėši į moteris, kurios, per vėlai pažinusios meilę, taip stengiasi atsigriebti už pražiopsotą laiką, kad stačiai nutrūksta nuo grandinės. Jos dedasi gražuolėmis, ir kai ateina fotografuotis, išsidirbinėja kaip beišmanydamos. Orora pajuto, kad *neužsikabins* ir kad nenori čia išsidirbinėti kaip beiš-

manydama. Jos paskleidžia ant pečių plaukus, papučia lūpas, taip sakant, išstato moteriškas grožybes ir tuo metu į savo knygiūkštes joms nusispjaut. Prasisagsto sukneles, apsinuogina krūtines. Pozuoja fotografuodamosi kaip kekšės lange. Jos šlykščios, kalbėjo jis. Kuo labiau nuotraukoje atrodo pasiruošusios atsiduoti, tuo labiau tokia nuotrauka joms patinka. Reikia tik pažiūrėti, kaip jos sėdi ant pakylos. Orora visai *atsikabino,* bet tai nebuvo svarbu. Fotografas fotografavo sniegą. Ji tebuvo dingstis slogiam šviesos ir šešėlių žaismui, kuriame lyg netyčia sublėsuos jos veidas, į vieną tašką įbestos akys, bešypsnės lūpos.

Paskutinįkart mėgindama susitaikyti, parodyti Tarnautojui, kad ir ji šį tą reiškia, pasakyti, kad ji egzistuoja, pagaliau mėgindama priversti ją pamatyti, Orora paprašė jo, kelioms dienoms užsukusio į Paryžių, ateiti į fotostudiją ir padėti iš kelių nuotraukų atrinkti tinkamiausią. Jis taip pabrėžtinai vėlavo, kad ji nežinojo, kaip nuraminti nekantraujantį Fotografą, o paskui, kai atėjo, ėmė greitai versti aplanką su pavyzdžiais kalbėdamas: „Ne šita, lūpos; ne šita, akys; ne šita, smakras, ne šita, šypsena“. Ororai buvo nejauku prieš Fotografą, kuris tiek laukė, o dabar girdi tokią griežtą kritiką, nors šįkart jautėsi patenkintas savo darbais, nes jie nebuvo panašūs į kitus. Jiems baigus ir atrinkus nuotrauką, kai jau maža bebuvo vilties, tą, kuri kabo ant Glorijos sienos, jis trenkęs durimis staiga išėjo. Ji atsiprašė Fotografo dėl Tarnautojo elgesio.

– Betgi ne mano fotografijas ir ne mane, o JUS tas tipas be paliovos kritikavo.

Ji žvelgė į Fotografą plačiai atvertomis akimis, nusvarinusi rankas, išduodama savo nelaimę, ir iš tikrųjų panaši į nuotraukas, kuriose jis užfiksavo jos bežadę neviltį. Po tiek metų ji tik

dabar suprato, kad Tarnautojas ne tik jos nemyli, niekada nemylėjo, bet ir nekenčia, nekenčia kiekvieno jos veido bruožo, menkiausios odos poros, smulkiausio blakstienų plaukelio. Ji tepasakė:

– Tai mano vyras.

– O, atleiskite, – tarė Fotografas ir paskui pasiūlė, jei norėtų, nusifotografuoti iš naujo. Ji puolė jam į glėbį.

Jis tapo jos meilužis ant studijos sofos, tarp prožektorių, laidų, išraizgiusių grindis, prisigėrusių fotojuostos kvapo dulkių, baisioje skuboje, pašėlusiame jaudulyje, o tai neigė visa, ką ji buvo skaičiusi apie meilės viliones. Pozavimo seansai atstojo visus merginimus. Ilgai stebėjęs ją pro objektyvą, Fotografas, regis, pažino tikrąją Ororą. Jai nereikėjo jam aiškinti, kad su tokiu vyru ji nepažino meilės, blogiau, nepažino savo kūno, tramdoma, gniuždoma, varžoma nepatyrė geismo. Ir turbūt įvyko žemės drebėjimas, kad ji, nutraukusi visus saitus, pergalėjusi gėdą, baimę nemokėti, nežinoti, kaip daryti, galėjo pulti į svetimo vyro glėbį.

– Būk atsargi, – tarė jis, išlydėdamas ją pro duris. – Būk atsargi.

Gatvėje viskas jai atrodė kitaip, ir ji sustojo prie vitrinos kiek atitokti. Už stiklo nieko nepamatė, tik įkyriai pažįstamą savo siluetą, užstojantį išstatytas prekes ir krautuvėlės vidų. Netikėtai ji tapo neperšviečiama, ir jos kūnas tarsi košmare materializavosi ir užėmė visą erdvę. Bet čia tebuvo akimirkos silpnumas, ir ji godžiai, su dėkingumu ėmė žiūrinėti ryškėjančius vitrinoje aksominius krepšius ir šilkines kaklaskares. Paklausė savęs, ar Fotografas patarė jai būti atsargiai iš ypatingos nuojautos ar šitaip perspėja visus savo klientus dėl sankryžos prie taksi stotelės. „Pės-

tieji! Atsargiai! Neskubėkite! Jūs neturite pirmumo teisės. Pereikite gatvę per du kartus“.

Tarp jų nebuvo nieko bendra. Su savo įranga, panašia į kareivišką šlamštą, chaki spalvos striuke su gobtuvu, perjuosta diržu su fotojuostų ritinėliais, su savo aparatais lyg Kalašnikovo automatais jis toli gražu nebuvo tas vyras, su kuriuo ji kada nors būtų tikėjusis mylėtis. Jautė, kad ir ji jam nepatinka. Tysodamas ant sofos, jis skundėsi šaltomis žiemomis, tremtimi. Matė save Beirute, o čia jį siunčia fotografuoti beveik niekam nežinomų rašytojų, kuriuos fotografija turi ištraukti iš nebūties. Jis svajojęs fotografuoti verkiančių vaikų veidus, o dabar gaišta laiką su bobomis, kurios pudruojasi, taisinėja standžias savo šukuosenas ir taip begėdiškai pozuoja prieš jo objektyvą, tartum sėdėtų kabinoje su automatiniu fotoaparatu.

Ji klausė savęs, ar Tarnautojas vėl nebuvo teisus sakydamas, kad jos nuotraukos bjaurios. Peržiūrinėdama pavyzdžius, ji sau pasirodė tokia negraži, suglumusi ir pasimetusi, be menkiausio grakštumo, lyg koks gyvas adata prismeigtas drugys, panaši į kenčiančią su prijungtais elektrodais katę ar šunelį iš baimės fosforescuojančiomis akimis. Tokia buvo vadinamoji jos nuotrauka, ir Orora, palyginusi, kuo ji skiriasi nuo aktorės fotografijos, suprato, kodėl moterys trokšta popieriuje būti vienadienėmis karalienėmis, veikiau aktorėmis nei rašytojomis.

– Graži nuotrauka, – pareiškė Babetė.

– Fotografavo geras fotografas, – atsakė Orora.

Jis žuvo toje pat sankryžoje, kur visus prašė būti atsargius. Kai ji tai sužinojo, buvo praėję daug laiko po jo mirties. Gailėjo-

si, kad jo taip ir nepaklausė, ar rašytojai vyrai teikia tiek pat reikšmės savo nuotraukoms kaip moterys. Prisiminė sankryžą ir tą akimirką, kai jis suėmė ją už peties ir pasukęs į save pabučiavo. Tą mirusįjį ji prisimindavo kur kas rečiau nei kažkur gyvenantį savo vyrą. Prie gedulo buvo įpratusi.

– Graži rašytojos nuotrauka, – pakartojo Babetė, kreipdamasi į Ororą, įdėmiai jas stebint Lolai. – Panaši ne į tave, bet į tavo knygas, ar ne? – pridūrė laukdama jos pritarimo.

Orora galvojo apie paskutinius savo pietus Paryžiuje pas vieną medicinos dėstytoją, kur ji kartu su Gydytoju buvo pakviesta į akademinę kompaniją. Prisiminė namų šeimininkę, susirūpinusią, kad visa vyktų numatyta tvarka, ir vis žvilgčiojančią į laikrodį, kol rinkosi paskutiniai svečiai, prisiminė ir namų šeimininką, negrabiai, bet stropiai atkimšinėjantį šampaną. Kai kalba jau po truputį mezgėsi, juos pakvietė prie stalo, ir nešami iš eilės patiekalai vis pertraukdavo pašnekesį, kuris sukosi apie šunis.

Orora manė galinti sau leisti įsiterpti ir užstalės bendrams perduoti patirtį, įgytą iš Leilos ir Bobinetės, artimos draugės ir taksiuko, bet tas taksiukas, kalaitė Bobinetė, kurią ji tuoj apibūdino, buvo Artua takso ir Bretanės rudojo mišrūnė. Tai draugiją išmušė iš pusiausvyros, nes šioje aplinkoje daugiausia buvo žinomi labradorai. Paskui prasidėjo negrynaveislių aptarimas, gražiai ir vieningai pripažintų pačiais sumaniausiais ir protingiausiais šunų giminėje. Gydytojas, kaip ir dera, tėkštelėjo sąmojo supainiodamas šunį ir vaiką, ir jo tyčinio liapsuso „Aš nemyliu

vaikų“ vietoj „Aš nemyliu šunų“ efektas bei apsimestas sumišimas labai visus prajuokino, ir tą valandėlę kiekvienas sau pamanė, kad pietūs buvo malonūs.

Taigi Orora, sėdėdama šalia namų šeimininko ant mažos kanapos po visu ūgiu nutapyto generalinio advokato portretu, ramiai paskandino likeryje jo salvę: „Jūsų paskutinis romanas stačiai siaubingas“.

Jau seniai ji nebegynė savo knygų: nebeprotestavo kaip pradžioje darydavo ir su humoru nebeatsikirtinėjo. Jis jam pasirodė SIAUBINGAS, gerai, nusileido ji, jai pačiai jis PASIBJAURĖTINAS.

– Nesuprantu, ką tu nori pasakyti, – tarė ji Babetei, – tuo savo PANAŠI. Nes aš ir pati nežinau, į ką ši nuotrauka panaši.

– Ji rūsti, – atsakė Babetė.

– Taip, – sutiko Orora, – rūsti ir LIŪDNA.

– Laimė, – atsiliepė Glorija, kad tu gyvenime NESI tokia.

Orora žiūrėjo į šalia jos nuotraukos kabančią Didžiojo Orakulo fotografiją, dėl kurios niekas nesuko galvos, rūsti ji ar liūdna. Didžiojo Orakulo nuotrauka, štai ir viskas, vienintelė, kurią pats leido publikuoti, vienintelė, kurią pats siuntinėjo disertantams, kad juos įkvėptų, vienintelė, išspausdinta Lagardo ir Mišaro XX a. enciklopedijoje. Rašytojas, fotografija. Vienintelis veidas, metęs iššūkį ištisam amžiui, vienintelis žvilgsnis, aprėpęs ištisą epochą. Žmogus, dabar jau niekur nesirodantis, išpranašavęs prancūzų literatūros žlugimą ir prancūzakalbių rašytojų iškilimą, tyliai karšo viename Oklahomos universitete, pats sau parengęs nemirtingumą.

– Bet juk tu tokia ir esi, ar ne? – neatlyžo Babetė. – Aš netikiu rašytojo ir jo kūrybos, turinio ir formos atskirumu, netikiu, kad rašytojas neturi nieko bendra su tuo, ką rašo.

– Aš ne dėstytoja, – atsakė Orora, vengdama diskusijos lyg šeimyninės scenos, kuri vis dėlto nuo pat pradžių, vien dėl jos dalyvavimo simpoziume, jau brendo.

– Ak, paklausyk, – varė toliau Babetė, – tik nepradėk čia mums paskaitos. „Kam naudingas nusikaltimas? Kam naudingi ritmai, kam naudingi riksmai?" Ne kas kitas, o tu pati pasirenki rašyti tai, ką rašai, ir aprašyti tai, ką ir aprašai. Pavyzdžiui, gyvūnėlio mirtį.

– Ji nesirenka, – įsiterpė Glorija, – tai savaime ateina.

– Bet žodžius tam išreikšti pasirenka ji, ar ne?

– Taip, – atsakė Orora.

– Ta scena labai žiauri, – tarė Lola, prisiminusi vakarykštį skaitymą, prisiminusi, kaip buvo sunku tą tekstą įveikti, neutralizuoti monotonišku tonu, išlyginti ir nukreipti emocijas į balsą.

– Taip, – tarė Orora... Ir prisiminė primirštą buką, vos juntamą, tarsi jau surandėjusios žaizdos skausmą, skausmą vaiko, kuriam liepiama užmušti gyvūnėlį. Ji buvo kalta dėl tokio nuosprendžio ir pripažino, kad jis teisingas, nes jai liepė jį pribaigti ne iš žiaurumo, o kad baigtųsi nepakeliamos padarėlio kančios, dėl kurių tik ji viena buvo atsakinga. Tačiau visa jos esybė maištavo prieš šį veiksmą, ir visą tą laiką, kai ji SPYRIOJOSI, jo kančios vis didėjo, ir tai piktino susirinkusiuosius, prašančius pagaliau tai baigti.

„Bet, ponia, TAI REIKIA BAIGTI", – pasakė ir veterinaras, kai ji, priglaudusi lūpas prie juodo šunelio snukučio, vylėsi sugerti jo kančią, praryti jo skausmą. Ir, prieš užmušdamas pa-

smerktą gyvūnėlį, jos vaikiškas kūnelis šoktelėjo aukštyn, vieną, antrą kartą, ji šokčiojo, alkūnes prispaudusi prie šonų, stengdamasi iššokti kuo aukščiau: „BAIK TRYPTI!“ Bet ji juk netrypė, ji šokinėjo, nes norėjo išsivaduoti, atsidūrusi it belaisvė suaugusiųjų rate, – jie dalyvavo toje scenoje ir priėmė nuosprendį, – ji troško pabėgti per viršų, per stogą, per dangų. Paskui, pamačiusi tarp vyrų kojų fajinį savo motinos sijoną, puolė prie jos, įsikibo ir ėmė mušti, kumščiuoti, draskyti, vos neperplėšė sijono, bet tuoj buvo grąžinta į rato vidurį ir kulnu sutraiškė padarėliui galvą. „Na, dar kartą trenk, – padrąsino ją motina, nes gyvūnėlio kūnas dar trūkčiojo priešmirtinėje agonijoje: JIS BEVEIK NEBEGYVAS“.

– Taip? Ką? – paklausė jos Babetė.

Ji stengėsi išsisukti, bet Babetė, Glorija, Lola, subedusios į ją akis, laukė atsakymo. Jos klaidžiojantis žvilgsnis apsistojo ties dėžele, kurioje žiurkėnas nebejudėjo. „JIS BEVEIK NEBEGYVAS“, – tarė Orora.

Glorija keletą kartų sprigtelėjo į plastmasę, kad žiurkėnas sujudėtų, bet neišgirdusi jokio šlamesio akimis paieškojo kokio daikto praskirti šiaudams. Čiupo šaukštą ir kotu kilstelėjo šiaudus. Po jais žiurkėnas gulėjo bjauriai išsiskėtęs tarsi išsukiotomis kojomis. „Ei! Judinkis“, – paliepė Glorija, bakstelėdama jį šaukštu. Kadangi žiurkėnas nesureagavo, ji bedė jam į krūtinę, paskui šaukšto kotu paspaudė pilvelį. Įduobtąja šaukšto puse pakėlė padarėlį.

– Gerasis Dieve, – šūktelėjo ji, – bet jis nebegyvas!

Šią naujieną visos pakartojo choru: JIS NEBEGYVAS. Jos susispietė prie dėžutės, bet tą akimirką, kai visos konstatavo žiurkėno mirtį, šis virptelėjo ir vieną letenėlę priglaudė prie pilvu-

ko. Jos suriko: „JIS GYVAS, JIS GYVAS!“ taip garsiai ir isteriškai, kaip surinka moterys, pamačiusios pelę šmurkštelint pro kojas. Gerokai nustebusi, Glorija atitraukė šaukštą, ir žiurkėnas apvirto ant šiaudų vis krūpčiodamas, ir tie traukuliai Ororai buvo tokie pažįstami, kad ji sustingo iš siaubo.

Likimas ją atsekė iki šitos saugios vietos, virtuvės, pilnos moterų, iki tikslaus Amerikos centro, Valstijų, garsėjančių ramybe, atsekė vieną pavasario rytą iki mažo svajonių miestelio, švenčiančio Velykas, ir priminė jai apie save. Tai, apie ką rašai, visuomet kada nors išsipildo. Gal ji bus išgalvojusi žiurkėno galą? Jeigu tai aprašė, vadinasi, taip ir bus jos parinktu laiku, ir ši tikrovė triumfuos prieš visą kitą tikrovę.

– „Žodžių žaismas, mirties žaismas“, – tarė Babetė.

– Leiris? – pasidomėjo Glorija.

– Ne, Lavi, rodos, šitaip tariasi, – atsakė Babetė.

Priešais, prie baseino, Pastorius skaitė savo parapijiečiams: „...Brėkštant moterys atėjo prie kapo... Jos rado akmenį nuritintą nuo kapo... sutriko ir iš baimės nebežinojo, ką daryti“. Maža mergytė, kuri visą rytą baiminosi, kad nebus pakankamai šilta ir jai neleis išeiti apnuogintomis rankomis, dabar vilkėjo pačią gražiausią geltono organzino suknelę; mergytė, kuri tvirtino, jog jai NET PER ŠILTA, kad tik nereikėtų ant savo geltonojo stebuklo vilktis seno žieminio paltelio; mergytė, atsikėlusi per anksti, kad kuo greičiau pasipuoštų savo šventiniu drabužėliu, nenorėjo pusryčiauti, kad jo nesuteptų, ir visą rytą sukosi vilkeliu, kad galėtų pamatyti, kaip gražiai išsipučia jos sijonas; mergytė, kuri susiginčijo su savo broliais automobilyje, vežusiame į bažnyčią;

toji maža mergytė staiga nuo Pastoriaus žodžių atitoko ir tarė sau: „Kodėl jos bijo, juk KRISTUS PRISIKĖLĖ!“ Ir ji džiaugsmingu tyru balsu kartu su kitais tikinčiaisiais kartojo: „Kristus prisikėlė, Kristus prisikėlė!“ Ji tuo tikėjo ir džiaugėsi visa savo širdele.

Midlvėjus, Kanzasas. Tai buvo vis tas pats paketas, įvyniotas į rūkomąjį švelnių spalvų popierių, kurį palengva išvyniojusi Orora randa žiaurią vis to paties prisiminimo dovaną. Iš knygos į knygą vilkosi mažas lavonėlis ir tarsi mirties grėsmė atsekė iki čia. Taigi jis mane surado, pamanė ji.

– *Šokim, seserys, ratu! Pilkit katilan nuodų!* – nei iš šio, nei iš to išpyškino Babetė ir kreipdamasi į publiką, tas vargšes moteris, pranešė: – Makbetas, IV veiksmas, I scena.

– *Na, sparčiau! Ugnie, liepsnok! Juodas katile, putok!* – atsakė Lola švaria anglų kalba, kuri sušvelnino kimų jos balsą, o gal geriau nei prancūzų kalba leido jam atsiskleisti.

Nustebusi Babetė paklausė, ar ji mokanti pjesę atmintinai.

– Aš joje vaidinau, – atsakė Lola.

– Ledi Makbet, tikrai? – klausinėjo Babetė, tarytum jai būtų buvę sunku tuo patikėti.

– Kitų vaidmenų toje pjesėje man kaip ir nėra, – tarė Lola, ir ją užplūdo skaudūs prisiminimai apie penkis spektaklius Londone ir kritiką, privertusią palikti sceną. Kodėl ją kviesdavo netinkamiems vaidmenims ir kodėl ji priimdavo tokį iššūkį? Salė buvo tarytum juoda kiaurymė, nuo kurios jai svaigo galva. Ji įtempė atmintį mėgindama prisiminti, ką laumės metė į katilą.

– *Kol buza dar neatvėso, kiškit jon gyvatės mėsą, koją driežo ir varlės, salamandros kiškit akį,* – sužavėta atsakė Babetė.

– *Ryklio pilvą, ryklio šoną,* – pridūrė Lola, – *vilko pilkojo dantis**.

– Leteną beždžionės, – mėgino spėti Orora.

– Gal norėtumėte dar ir žiurkėno? – pašaipiai įsiterpė Glorija. – Galėčiau ten įgrūsti ir savąją!

* Vertė A. Churginas.

Babetė lipo į rūsį pasiimti tualeto reikmenų. Laiptai, paprastos kopėčios, po kojomis siūbavo. Prieky nieko nesimatė, tik tamsuojanti kiaurymė. Ji apčiuopomis ieškojo jungiklio vienintelei lempelei uždegti, bet jį nuspaudė netikėtai už jos nugaros atsiradusi Glorija. Plika lempelė laido gale plykstelėjo tokia šviesa, kad jos apžilpinta Babetė ranka užsidengė akis. Glorija ją nekantriai stumtelėjo vos nepargriaudama ir, priėjusi prie skalbyklės, atidarė dureles. Skalbiniai buvo per stipriai išgręžti ir susigarankštiję. Prieš džiaudama Glorija juos energingai purtė, kad kiek išsilygintų. Babetė užmetė akį į krūvą drėgnų Mechaniko marškinių. Kad ir koks feministas, jis ir toliau savo marškinius nešė žmonai: „Jai tai patinka!“

– Aš skalbiu, bet nelyginu; lyginimas, štai kas didžiausi spąstai, – aiškino Glorija, džiaustydama marškinius ant įtemptos virvės.

Kaip ŠLYKŠTU, pagalvojo Babetė. Ji prisiminė skalbinių džiovyklą savo namuose, nesibaigiančius daiktų priežiūros rūpesčius ir pajuto irzulį dėl Glorijos šiurkštumo, atžarumo, stropumo stokos visur, ir jos mintys peršoko prie plagiato: „Nieko sau! Graži bus ta jos knyga, sukurpta kompiuterio ir išversta, su išplėštais iš tekstų fragmentais tarsi gyvo kūno gabalais, kurie

niekada neužsitrauks. Toks grobimas, toks plėšimas jai rodėsi priešingybė jos įsivaizduojamam romano rašymui: ilgai brandinamai koncepcijai, ramiam apmąstymui, nuolat taisomam ir vėl pradedamam iš naujo rašiniui. O čia knyga bus lygiai tokia pat apokaliptinė kaip šitas jos rūsys su šlapiais skalbiniais, dulkėmis, sulūžusiais žaislais ir sąvartynui skirtais baldais...

– ...O kaip su tuo tavo daidžestu*, tuo perdirbiniu, *compact*, na, tuo tavo MACHIN, – paklausė ji, – manai jį išleisti?

– Žinoma, – atsakė Glorija.

– Bet kaip išsisuksi dėl plagiato?

– Jokio plagiato čia nėra, – atrėmė Glorija, – tai VERTIMAS.

– Oho, kaip tu viską pasukai! – šūktelėjo Babetė.

– Orora Amer, – paaiškino Glorija, – į amerikiečių kalbą verčiama kaip Glorija Pater.

Babetė šyptelėjo. Jai niekada nebuvo į galvą atėjusi mintis apie šių dviejų pavardžių simetriją, tuo labiau kad Amer sutapatinimas su Pater nieko labai reikšminga neduoda. Ji pamanė, kad Glorija juokauja. Tačiau išvydo jos veide tiek pritvinkusios neapykantos, kad ją apėmė fizinė baimė.

– Klausyk, – tarė Glorija, – jei tau reikėtų pinigų ir staiga jų didžiausią krūvą pamatytum ant šaligatvio, ką tu darytum?

– Pasiimčiau, – atsakė Babetė.

– O jei tau skubiai prireiktų automobilio ir tu jį pamatytum atvirom durelėm, su rakteliu ir įjungtu varikliu?

– Aš jį pasiimčiau, – tarė Babetė.

– Matai! O man reikia knygos, ir aš ją imu.

* T. y. rinkiniu *(angl.)*.

Babetė gailėjosi šitaip pasakiusi apie pinigus ir automobilį. Ji buvo garbingas žmogus ir dolerius būtų grąžinusi, o automobilį pastačiusi į vietą su pilnu benzino baku. Ji klausė savęs, kaip Glorija, gerai išmananti literatūros papročius, bent sekundę galėjo pagalvoti, kad romanas – tik kelių paskirų lapų rinkinys ir kad kiekviena knyga laukia savo plagiatoriaus kaip paliktas automobilis laukia įkišant raktelio į jungiklio spynelę.

Ir šiuo konkrečiu atveju, labai galimas daiktas, Glorija bus apsirikusi dėl Ororos Amer reakcijos. Jau ne kartą ji buvo patyrusi, jog būtybės, kurios iš pažiūros atrodo taip toli nuo tikrovės, turi tokią stiprią aistrą kaupti, kad su neregėtu nirtuliu kovoja dėl mažiausio menkniekio. Ir jei vieną dieną Orora Amer išgirs apie skandalą, – o ji ne iš tų moterų, kurios kreipiasi į teisingumą ir savo reikalą patiki spręsti samdytiems advokatams, – pati imsis tikrinti kiekvieną žodį, kiekvieną kablelį, pati pradės ieškoti, ir visai nesvarbu, kad dėl to reikėtų išmėsinėti geriausią savo draugę.

Ši nuojauta ją persmelkė per renginį, kai Lola skaitė sceną apie gyvūnėlio mirtį. Tada ji įdėmiai stebėjo rašytoją, norėdama įžvelgti jos veide pasitenkinimą, jausmo atšvaitą. Tai, ką pamatė, buvo gana siaubinga. Šventoji Nituš budėjo prie žodžių versmės, spytrėjo į aktorės burną spindinčiomis nuo tramdomų ašarų akimis, o jos lūpos judėjo, tarsi kartodamos tekstą, kad jį atgautų, kai tik bus perskaitytas, arba dar blogiau, tarsi pati skaičiavo žodžius, kad tik aktorė nė vieno nepraleistų. Baigus skaityti, Orora Amer atrodė ne patenkinta rašytoja, o tarytum brangakmenių prekijas, kuris su palengvėjimu uždaro savo krautuvėlę, sudėliojęs brangenybes į seifą.

– Tai ne tas pat, – tarė Babetė.

– Kas ne tas pat?

– Trokšti knygos, norėti knygos neturi nieko bendra su neatidėliotinu materialiniu poreikiu. Knygos, kaip ir paveikslai, NENUSAVINAMI. Čia jau ne vagystė, o išprievartavimas, išniekinimas, tu tai puikiai žinai, juk pati tyrinėjai, kaip sužlugdomos fizinę prievartą patyrusios moterys.

– O aš, ar aš nesu išprievartauta, beklasė, dvasiškai sunaikinta žmogysta? Juk nepriklausau jokiam socialiniam sluoksniui ir turiu tik Amerikos pilietybės liudijimą, kuris nieko nesako ir kuriame niekas, išskyrus pačią, negali tavęs atpažinti. Aš noriu knygos, kuri papasakotų apie mano gimimą, noriu knygos, kuri aprašytų mano vaikystę, noriu knygos, iš kurios visi sužinotų, kad aš esu ir gyvenu ten ir ten.

Čia, šitame rūsyje, Glorija galėjo ryžtis viskam. Ji nepripažino nei ribų, nei sienų, nei įstatymų, nei kodeksų. Buvo susikūrusi pati save, apkvaišusi nuo savo galios, nepažeidžiama savo polėkio viršūnėje; prieš ją niekas nepajėgė atsispirti, visi jai lenkėsi, visi pakluso, visi nuo jos traukėsi. Babetė nepasitikėjo metaforomis, apibrėžiančiomis moterį jos prigimtimi ir Gamta, jai jos atrodė pasenusios, mėginančios grąžinti moteris prie žemiškų ryšių ir atitolinti nuo racionalaus mąstymo pradmenų. Tačiau Glorija jai asocijavosi su tornadu, ciklonu, audra. Ji atrodė nelyginant mėnulio įsiūbuota banga, kuri atūžia iš vandenyno, pakeičia upių tėkmę ir išsilieja per krantus pakeliui viską nusiaubdama. Babetė visada stengėsi laikytis tam tikro nuosaikumo, bent jau išsaugoti moteriškumo regimybę, o tai patikimai gynė nuo ekscesų. Ji kaupė drabužius, kurie it geras skydas turėjo atremti ir sutramdyti tą kataklizmų jėgą, grasinančią jai labiau nei Glorija, jai, tokiai pat galingai kaip ir Glorija moteriai, kuri būtų galėjusi atgalia ranka

nublokšti šalin visas taisykles ir papročius. Tačiau ji dvejojo, ar Glorija jai leistų veikti. Šitame jų suderintame duete jos vieta visada buvo žemesnė, o vaidmuo visada antraeilis.

Glorijai gana buvo pasilenkti ir švaria sąžine pilnomis rieškučiomis semti materialines privilegijas, kurias jai teikė moters, negrės, demokratės ir antikolonializmo išpažinėjos statusas. Ji pasirodydavo, ir tuo viskas pasakyta. Kas būtų galėjęs jai prieštarauti? Šitaip ji išsikovojo gana plačią intelektualinę erdvę manevruoti ir galėjo laisvai spekuliuoti tam tikromis idėjomis, vartoti tam tikrus žodžius, – žinoma, juos nuneigdama, – bet jei tame pat kontekste tas idėjas ar žodžius būtų pasakęs kas nors kitas, jis tuojau būtų susilaukęs skaudaus atkirčio.

Babetė prisiminė, kaip Glorija apgynė vieną simpoziumo dalyvę iš Europos, kuri nesuko sau galvos dėl įprastų atsargumo priemonių, reikalaujančių visų pirma deklaruoti savo lojalumą ir priklausymą tiesiai ir aiškiai linijai. Ji ilgai ir pavojingai koketavo su MOTERIŠKO PRIMITYVIZMO sąvoka, gerokai erzinančią moteriškas jusles. Jos kalba buvo nutraukta švilpimais. Tada Glorija priėjo prie sutrikusios pranešėjos ir visai auditorijai pareiškė: „Aš, Glorija Pater, prisipažįstu esanti primityvi moteris ir todėl reikalauju savo teisės į rasinį primityvumą. Aš dvigubai primityvi: ir kaip moteris, ir kaip afrikietė. Ir, būdama absoliučiai primityvi, esu prie pasaulio ir gyvenimo ištakų". Nugriaudėjo plojimai. Tačiau simpoziumo dalyvė europietė, atiduodama spausdinti savo pranešimą, vis dėlto iš jo išbraukė žodį „primityvizmas".

Dėl Alžyro, kurį Glorija ne visai tiksliai įkurdino Afrikos žemyne, nukeldama daugiau link juodojo centro, o ne prie baltojo kranto ir daugiau į pietus nei į šiaurę, Babetė pakliuvo į

keblią padėtį. Neleisdama jai pasisakyti iš širdies, Glorija ją vis versdavo įdurmu ar drauge su ja kartoti jos antirasistinio feminizmo priesakus. Priversta amžinai tylėti, Babetė duso, juo labiau kad antroji pusė, teikianti pusiausvyrą jos gyvenimui, būtent Lakūnas, manė kitaip, teigdamas, kad Glorija ir *tutti quanti* veltui pučia miglą į akis, nes joms juk rūpi tik PASTURGALIS, Lakūno žodžiais tariant.

Babetė klausė savęs, kodėl pas uošvę ji pasijusdavo tokia solidari su Glorija ir jos trenktomis draugužėmis... – „ir IŠKEKŠĖJUSIOMIS", pridurdavo Lakūnas, kuris visada turėdavo paruošęs ilgą kalbą apie mažai myluotas intelektuales, – ir kodėl Glorijos aplinkoje ji niekaip negalėjo liūdnam likimui palikti prancūziškojo Alžyro, kurio jau nėra ir kuris nieko gera jai nedavė. Kodėl ji taip primygtinai mėgina įtikinti dar ir Gloriją, kuri vis vien nieko nesupranta ir nenori nieko suprasti?

– Einu į vonią, – pareiškė Glorija.

– Pirma aš, – paprašė Babetė, – aš jau ir taip vėluoju.

Kiek kartų kaip šįryt jos prieš išvažiuodamos visos grūdosi prie vonios prausyklės ir dažėsi prie vieno veidrodžio. Glorija stengėsi užlįsti į priekį, nes buvo pati mažiausia, Babetė mėgino ją nustumti, nes buvo trumparegė, ir plūsdamasi brovėsi pečiais arčiau veidrodžio kažkurios nekęsdama, bet kurios? Tos, kuri stovi šalia ir nuo kurios atsklinda šiluma, ar tos, kuri stypso priešais veidrodį piktų žodžių perkreiptomis lūpomis, o gal savo pačios atvaizdo, tos kitos „aš", kuri su jumis šiurkščiai elgiasi ir iš kurios, be bėdos, nieko kita nelauk? Visa baigėsi ūmia Babetės ašarų liūtimi, ir jai teko atnaujinti makiažą.

– Alžyre buvo rezistentų, – iš savo įsitikinimų aukštumų paskelbė Glorija.

– Tada aš buvau dar paauglė, – atsiliepė Babetė.

– Nesakyk, ir tarp šešiolikmečių buvo kovotojų.

– Teroriščių, taip, buvo, – nusišaipė Babetė, sutikdama su Glorijos jai primestu netolerantiškos rasistės vaidmeniu, kurio ji vis dėlto norėjo atsikratyti. – Teroriščių su lagaminėliais sprogmenų.

Kaip nepykti ant viso pasaulio už pražudytą jaunystę, už prarastą vaikystę, nepalikusią nieko – nei skudurėlio, nei žaislo, nei kokios knygos. Nieko. *Nada.* Kiekvienam repatriantui – koks siaubingas jai atrodė tas žodis – buvo leidžiama vežtis tik dvidešimties atsvertų ir šimtus kartų persvertų kilogramų mantą, kurioje nebuvo nė vieno gramo jos vaikystės daiktų; priešingai, paskutinę akimirką jai buvo įbrukta kuskusinė*. Į jos bagažą ji pakliuvo burtų keliu. Nepaisydamas karšto Babetės protesto, tėvas ją prikabino prie mergaitės lagamino. Palikta be nieko, ji paskutinį kartą susikaupusi apėjo savo kambarį, kad viską gerai įsidėmėtų, viską pačiupinėtų, atsargiai uždarytų langines, paliestų jų suskilinėjusį paviršių, po panagėmis tyčia įsivarytų pilko tinko plutelę, kad susižeistų ir išsineštų iš čia paskutinį nepakeliamą skausmą, dar vieną skausmą, tačiau sušvelnintą figmedžio, išsikerojusio priešais langą, ir oleandro, augančio kieme, kvapsnių.

Kraustėsi su viltimi rasti tėvynę, bet atsidūrę Marselyje smarkiai nusivylė. Nors tyvuliavo ta pati jūra ir švietė tas pats dangus, bet šalis buvo ir amžinai liko nebe ta. Terasomis kylančių

* Indas kuskusui ruošti.

gyvenamųjų namų ir kitų pastatų eilės dvelkė skurdu ir senove, savotišku gaižiu kartėliu, atgrasiu šiurkštumu, ir tai atsispindėjo žmonių elgsenoje. Jie atvykėlius laikė išvėpėliais, prašeivomis, svetimais. Žmonėmis iš kito pasaulio.

Ji suvokė, jog tie atvykėliai ir jos šeima – ne prancūzai, nors reikalavo, kad šalis, kurią tepažino iš pigių atvirukų vaizdelių, – mėlyna balta raudona, – visai nepanaši į aplinką, kur jie išsilaipino, juos priimtų. Ji per vėlai suprato, kad tarp arabų ir jų, tarsi didystės siena, stūkso neegzistuojančios istorijos vaizdai. O jiems vertėjo, kaip ji dabar manė, susiburti prie geografinės realybės, kur kas akivaizdesnės ir apčiuopiamesnės, savo tapatybę šaukiančios visomis juslėmis: gana tik plačiai atsimerkti ir įtempti ausis, kad išgirstum vėją, džiovinantį odą ir lakdinantį smėlį, kad pajustum Viduržemio jūros klimato ilgos žiemos šaltį, drėgną ir kaustantį, kai rytais stovint ant žalių ir baltų keraminių virtuvės plytelių stingsta kojos.

Tą garsiąją 62-ųjų vasarą jie kamavosi Prancūzijoje, blaškomi tarp Marselio ir Avinjono, tarp Avinjono ir Por de Buko, kuriame galiausiai ir liko. Por de Bukas vėliau juos persiuntė į Tulūzą. O iš Tulūzos jie persikraustė į Bordo, kur įsivaizdavo užuodžią laisvės kvapą – vandenyno dvelksmą, bet iš tikrųjų tai alsavo miestas, iškvėpdamas drėgno asfalto garus ir pasitikdamas užvertomis metalinėmis langų žaliuzėmis bei įžūliais viešbučių durininkų veidais. Jie pasirinko „Rytų" viešbutį ne vien todėl, kad jis buvo arti stoties, bet ir dėl to, kad buvo aptriušęs – vadinasi, pigus. Skurdas čia reklamavo visas savo grožybes. „Kad tik būtų švaru", – kalbėjo senelė. Bet švaru nebuvo, ir moterys puolė kuoptis, o vyrai patraukė apžiūrėti miesto ir nusipirkti laikraščio. Babetė prisimena suvyniotus čiužinius, paklodes, įdė-

miai peržiūrimas ir įtartinose vietose perskalbiamas, šluojamas grindis, šiukšles, semiamas ne semtuvėliu, o sulenktu kartono lakštu ir verčiamas ant laikraščio.

Babetė tuoj suprato, kad jeigu jie visi liks vienoje krūvoje – keturios moterys ir trys vyrai – iš viso septyni, gyvens vienoje vietoje, drauge maitinsis – neišsikapstys. Jeigu ji būtų keliavusi viena, traukinyje būtų radusi vietą. Šešiolikmetė mergina krintančiais ant pečių plaukais, plonu liemeniu ir putnia krūtine visada ras, kur atsisėsti. Naktį koks vyriškis būtų jai pasiūlęs išsitiesti ant savo gulto, kol jis koridoriuje parūkysiąs, ir dar ne kartą būtų atsisukęs ir per petį ją nužvelgęs. O ji pro primerktas blakstienas būtų žvelgusi į jį. Tačiau dabar, kad ir kokias duris atidarytų, už jos nugaros, it prietilčio įtvirtinimo, visada stovi šeima – žliaukianti prakaitu, nusiminusi ir palaužta, ji lipa jai ant kulnų ir pirmiausia mėgina įbraklinti vidun lagaminus, kuriuos, užuot palikusi koridoriaus gale, triukšmingai tampo su savimi bijodama, kad kas nepavogtų.

Jai reikėjo, apsimetus paklydusia, atsiskirti nuo jų Marselyje ir, atsižadėjus vilties gyventi globstomai jūros vėjo, važiuoti į Paryžių. Užsikimšti nosį, lyg šokant į vandenį, ir nerti užsimerkus į nesvetingą Prancūziją, tokią nepanašią į šalį, iš kurios jie atvyko. Visai svetima šalis jai nebūtų sukėlusi to gaižaus neaiškios giminystės jausmo, kai nebeprisimeni nei kada, nei su kuo tie giminystės ryšiai buvo nutraukti. Kaip motina globojo senelę, o senelė vis nerimavo dėl jaunylės sesers – ar nematėte mažytės? – taip ir ji apsiėmė rūpintis šeimos kuskusine. Babetė prisiminė, kad tai buvo toks pat gėdingas dalykas kaip viešai išstatyti prausimosi ąsotį ir kad broliai visi lig vieno atsisakė nešti tą didžiulį pilvotą indą. Babetė jį užsikabino tarsi kuprinę ant pečių,

kad laisvomis rankomis galėtų vilkti ir savo, ir pakaitom su motina senelės lagaminą.

Ji mąstė, kad repatrijavimas būtų buvęs lengvesnis, jei ne ta kuskusinė ir tas desperatiškas motinos įsitikinimas, kad vieną gražią dieną ji vėl turės židinį ir galės ruošti kuskusą. Ji gabeno indą su keistai žėrinčiomis akimis, tvirtai pasiryžusi nepasiduoti: „Aš palieku Alžyrą, bet nepalieku savo kuskusinės!" Babetė ją narsiai užsivertė ant nugaros ir taip išvengė scenos, kuri neabejotinai būtų kilusi tarp tėvų, senelei ašarojant ir broliams priekaištaujant. Ji prisirišo tą puodą ant pečių, nes mylėjo motiną ir kartu su kuskusine sakytum nešė ir ją.

O kai Por de Buke kontrolierius, tyčiodamasis iš jų, aiškino, kad jie važiuoją ne ta kryptimi ir kad taip važiuojant kelionė truks dukart ilgiau ir kainuos dukart brangiau, ten, Por de Buke, Babetės pasaulėvaizdis pasikeitė. Pirmąkart ji suvokė, kad jėga ir žinios – ne vyrų savastis, o trūkumai – ne vien moterų. Ji matė savo tėvą, lydimą jos brolių, klausinėjantį Marselio stoties perone, paskui, šitoje sumaištyje negavus jokios reikiamos informacijos, ilgai kalbinantį keleivius, važiuojančius ta pačia kryptimi, mėginantį susidraugauti, atgaunantį viltį. Traukinyje šeimai jis išdėstė maršrutą, kurį jam pataręs vienas keleivis iš Mostaganemo, – tėvas viską palaikė gryna teisybe vien dėl Mostaganemo pavadinimo. Babetė nuėjo į vagono galą, kur kabėjo aliuminio lentelė su traukinio maršrutu, ir pamatė, kad Por de Bukas yra aklakelyje ir skersinė linija Marselis-Bordo jo nesiekia. Tačiau tuo laiku ji tėvo žodžiais ir sprendimais dar tikėjo kur kas labiau nei žemėlapiais.

Tėvas Koenas gal ir buvo tarp savųjų svarbiausias asmuo, nenuginčijamas šeimos galva, bet nesugebėjo įsėsti į reikiamą

traukinį, įtraukė į absurdiškas klajones šeimą, paklūstančią jo sprendimams, ir ši kelionė tebuvo pirmoji iš daugybės peripetijų. Jis vis klydo, painiojosi, bet laikėsi oriai, savo žygiuose lydimas abiejų sūnų, išoriškai turinčių pridėti svorio jo prašymams, o kartu ir pateisinti, jei nepasiseks.

Moterų širdyse kilo nepasitikėjimas. Be galo santūrios, jos apie tai nekalbėjo ir net jei būtų galėjusios, nebūtų tvarkiusios reikalų kitaip, – būtų bijojusios įžeisti tėvą, nukelti jį nuo pjedestalo, kur pačios ir buvo užkėlusios. Ištikus nesėkmei jos guosdavo jį ir kaltindavo likimą. Neturime laimės, vis kartodavo. Pradžioje sučiauptom lūpom atstumdavusios nesėkmę kuo toliau nuo savęs, vėliau ją priėmė ir jai sukrovė minkštą lizdelį. Šeimoje viskas sukdavosi apie ją. Babetei dingojosi, kad ji ėjo vis riebyn tarsi senas katinas, bjauriai dvokiantis ant savo plunksnų pagalvės. Vakare visi iš eilės eidavo jos pamaitinti – kas prarastu darbu, kas blogu pažymiu, kas mopedo avarija, kas neuralgijos skausmais. Persirijusi, nepajėgdama daugiau sumaumoti, nesėkmė šlykščiai riaugėdavo, ir šeima ypač įdėmiai žiūrėdavo, kad ji sužiaumotų bent jau tėvo dalį.

Glorija visa tai žinojo – Babetė buvo radusi laiko su nenumaldoma nuoskauda jai papasakoti tą istoriją – bet visada liepdavo Babetei nepamiršti, kad būtent tremtis ir buvo jų sėkmė ir kad socialinė gerovė kompensavo vaikystės ir „išvežtos“ jaunystės vargus. „Jei tau atvažiavus į Bordo kas būtų pasakęs, jog po trisdešimties metų būsi *Misingo H. universiteto* tarptautinių ryšių vadovė, argi nebūtum abiem rankomis pasirašiusi?“

O taip, ji būtų pasirašiusi!

Glorija dar pridūrė argumentą, girdi, prie Babetės asmeninės sėkmės prisidėjo ir Alžyro nepriklausomybės paskelbimas. Jei Babetė būtų likusi ten, toje skylėje, kažin ar būtų turėjusi bent menkiausią galimybę mokytis universitete? Juk tėvas Koenas niekada nebūtų sutikęs, kad jo duktė viena važiuotų į sostinę. Geriausiu atveju būtų buvusi pasiųsta į kurį nors internatą ir baigusi pedagogikos mokyklą, o paskui? Ištekėjusi už kokio nors šeimos pažįstamo Koeno II, jaunesnio nei jos tėvas, bet jau tokio pat tirono.

Babetė pripažino, kad šiuo atžvilgiu Glorija teisi. Alžyro nepriklausomybė užkimšo gerkles vyrams, dukart nugalėtiems: savo tėvynėje ir savo šeimose, ir sykiu išlaisvino jų dukteris, tas, kurios pasinaudojo šia sėkminga proga. Dabar jų tėvams ir broliams teliko sunkios pareigos saugoti šeimos moterų dorą, jų neišleidžiant iš akių.

– Aš žinau, ką tu išėjusi iš namų veiki, – kartą leptelėjo jai jaunesnysis brolis keli mėnesiai prieš išvykstant į Prancūziją.

– Ir ką veikiu? – sukluso ji nustebusi, kad vaikinas jau toks pasipūtęs. – Einu į licėjų, dirbu.

– Dirbi, kur ten! – gašlios grimasos perkreiptomis lūpomis drėbė brolis.

Šeimai persikėlus į Prancūziją, sielos pražuvėlės medžioklė buvo surengta prieš jaunesniąją seserį, pasimetusią ir susižavėjusią miesto turtingumu ir grožiu, visada kaltinamą, kad jos nesą ten, kur sakė būsianti, visada vėluojančią, koridoriuje dar braukiančią makiažo likučius, einančią pirkinių su produktų krepšyje paslėptais motinos bateliais, – taip stengėsi atrodyti suaugusi dama. „Kekšė!“ – broliai rėkdavo pavymui, skaudžiai trenkdavo kumščiais, nuo kurių likdavo žymės, griebdavo už plaukų, gra-

sindavo išmesti pro langą. Babetė žinojo, kaip vyrai muša moteris: pirmiausia, kadangi aukštesni, talžo jas per galvą, o jos bergždžiai mėgina susigūžti, paskui pliekia per šonus, pilvą, kurie lieka neapsaugoti, nes moterys dangsto veidą: „Aš suknežinsiu tau nosį, tada galėsi sau zylioti gatvėmis".

Nesėkmė išleisdavo nagus ir sprogdavo iš pasitenkinimo. Mėnesių mėnesiais, iki sesuo mirė, broliai, negailėdami energijos, šnipinėjo jaunėlę. Užuot ieškoję darbo, sekiodavo ją gatvėmis, užpuldavo nelyginant medžioklės šunys iš pasalų ir sučiupdavo. Paklaikusi iš siaubo, ji vesdavo juos į savo slaptavietes – pigią parduotuvę *Monoprix*, kur pirkdavosi blakstienų tušo, arba į kino teatrą, kur vietoj pamokų licėjuje žiūrėdavo filmus apie meilę.

Dėl trumparegystės, kuria pabrėžtinai skundėsi Babetė ir kuri nuo to laiko, kai ji pradėjo mokytis universitete, keistai paaštrėjo ir ėmė kelti grėsmę regėjimui, broliai savo neblėstantį dėmesį nuo jos atitraukė, giliai įsitikinę, kad akiniai ant nosies – patikimiausias vaistas nuo meilės. Jaunėlę jie persekiojo, o iš Babetės tik linksmai šaipėsi vadindami žliba intelektuale.

„Tik jiems neatsikirsk", – sakydavo motina, kuri nuolatos teisino vyrų silpnybes, slėpė jų trūkumus, išklausydavo jų alibi žiūrėdama, kad tik jie neprikeltų nesėkmės. „Tik neatsikirsk, tu šaunuolė, tu miela, tu stipri". O paskui tuojau pridurdavo: „Dieve mano, žavioji tu mano, nebeauk daugiau. Kaip surasime tau vyrą?" Ji visa širdimi troško, kad dukra išsaugotų gležną išvaizdą. „Gležnume, tavo vardas Moteris". Per daug diplomų, per daug titulų, mano brangute, per daug krūtų, per daug klubų. Neik iš namų be apsiausto, pasivilk apatinuką, užsisagstyk liemenę.

Babetė dievino motiną, nors jautėsi esanti visai kitokia. Ji vienintelė iš vaikų klusniai nešė kuskusinę – neniurzgėdama,

kad tai žema ir sunku. Motina buvo iš kito pasaulio ir kitos epochos, iš ten, kur niūniuojamos Tino Rosio dainos ir mėgstama šokti. Kur moterys šokių aikštelėje apsikabina taip švelniai, kaip jų niekad neapkabins vyrai. Malonumas šokti ir vyrų baimė. Pasivaikščiojimai už parankės ir žvilgsniai, prieš tris šimtus metų išmokti iš ispanių, pro blakstienas, pro vėduoklės viršų – lengvi, greiti – į vyrus, tarp krūtinės ir diržo, į pilvą, į liemenės viršų, paskui į laikrodžio grandinėlę. Nei aukščiau – iš baimės išprovokuoti, nei žemiau – iš padorumo. O namuose kitaip, namuose reikalaujama, kad vaikai žiūrėtų į akis. Jos akys tamsios, karštligiškai blizgančios, ieškančios teisybės. Kalbėk žiūrėdamas man tiesiai į akis. Galia. Staigus priartėjimas ir staigus atsitraukimas. Gyvenimas tarp daiktų ir žmonių amžinoje vendetoje. Kartais vienokia ir kartais visiškai kitokia. Juokas gali baigtis ašaromis, glamonės – plūdimu. Čia myli, čia neapkenčia.

Ji pasidarė drovi. Nedrįsdavo išeiti. Žiūrėdavo į pasaulį pro stiklą, rytais – virtuvės, vakarais – televizoriaus. Lygindavo vyrų marškinius, o pirkinių siųsdavo jaunėlę dukrą. Ji nemokėjo rinktis akimis, nedrįso klausinėti ir bijojo neatgauti grąžos, kurią perskaičiuodavo tik grįžusi namo ir aptikdavo, – nors taip ir nebūdavo, – esanti apvogta. „Mane apvogė“, – tardavo pro ašaras ir dar graudžiau pravirkdavo, jei, skaičiuojant joms drauge, Babetė užsimetusią monetą rasdavo. Kai jaunėlė nukeliavo į amžinybę, paskui, kai mirė ir senelė, jai tekdavo vienai sėsti į autobusą. Išeidavo jo laukti gerokai anksčiau, apsigobusi ir po smakru susirišusi skepetą, suspaudusi rankoje piniginę, kartodama vartų, alėjos, kapo numerius, kuriuos įsirašydavo tušinuku vidinėje riešo pusėje.

– Suvokiu esanti visiška žydė, – tarė Babetė, žiūrėdama į Gloriją, – ne prancūzė, net ne europietiškos kilmės alžyrietė. Žydė, tikra žydė.

– Tada tu supranti, kad aš jaučiuosi esanti afrikietė, – tarė Glorija, ūmai nusiraminusi.

Glorija ir Babetė nuėjo į vonios kambarį, o Lola Dol liko sėdėti susmukusi ant taburetės, veidą paslėpusi delnuose, tarsi nenorėdama matyti dvesiančio dėžutėje žiurkėno. Jos rankos buvo raukšlėtos, oda apvytusi, ir Orora suprato, kad Lola, kiek vyresnė už ją, jau sena moteris.

Be tetos Mimi, kuri mėgo savo solidų amžių pabrėžti imperatorienės šukuosena ir violetinio aksomo juostele aplink kaklą, niekas daugiau iš Ororos pažįstamų savo amžiumi nesipuikavo. Moterys, su kuriomis ji bendravo, išmoko senatvę nutolinti dešimčia metų ir nebeseno. Pensinis amžius – tas skonio praradimo amžius – jas, žydinčias šešiasdešimtmetes, užklupdavo kupinas fizinių ir protinių jėgų. Nė viena nesiskundė senstanti. Kalbėdavo, kad sumažėjo darbingumas, kad trūksta energijos, kad nori atostogų, blogiausiu atveju, kad susirgo kokia lėtine liga, o visada per ankstyvą toliaregystę nuo savęs stumdavo akių gimnastikos pratimais. Jos žvilgsnis neužkliūdavo už senų žmonių, senatvė buvo išvyta, ištremta. Užtat Orora visur matė, – gal tai priklausė nuo jos pačios pasikeitimo, – kad visi aplink jaunėja, ir ji tik džiaugėsi jų patenkintais veidais.

Kol ji draugavo su Leila, vienintelė Bobinetė neslėpė savo amžiaus, mat šunų metus, regis, reikia dauginti iš keturių. Ji

labai sustorėjo ir šleivodavo šalia savo šeimininkės vilkdama papilvę, lyg dešrelė įmautą į raudonos vilnos liemenę. Iš akiduobių melsvuodavo dvi išsprogusios akutės tarsi rutulėliai.

– Kokia beprotystė, aš taip prie jos prisirišau, – kalbėjo Leila, nugriebdama nuo savo kapučino grietinėlę. – Dabar, kad galėčiau ją nusipirkti už tą kainą, kurią sumokėjau, reikėtų mažiausiai dešimtkart suvaikščioti.

Orora nesuprato, ar tai užuomina į metams bėgant išaugusią kalytės vertę ar į profesinį savo nuvertėjimą.

– Aš išskrendu į Ameriką, – pranešė Orora, – į Midlvėjų.

– Mačiau serialą, kur veiksmas vyksta Midlvėjuje, – tarė Leila, – *Midlvėjaus merginos* ar panašiai...

Savo rūpestį dėl senatvės Leila nukreipė į kalytę. Ji tematė patinusias Bobinetės strėnas, pageltusius dantis ir ypač greitai žilstantį snukelį. Leila jį nudažė, ir plaukai aplink nasrus pasidarė tokie ryškiai rudi, jog atrodė, kad Bobinetė dantyse neša ugnį. Norėdama sušvelninti šį įspūdį, nudažė dar kuokštą plaukų tarpuaky: „Kokia ji graži, mano mažytė!“ Ir paaiškino, kad Bobinetė toks unikalus padaras todėl, kad negrynaveislė, nes grynaveislį šunį visada gali pakeisti jo palikuonimi, o tokio derinio kaip Bobinetė nieku gyvu nerasi.

Ji rūpinosi savo kalyte, tarsi ši ne seno, o tiesiog silpo. Jau kuris laikas, gailėdama Bobinetės stuburo, lipdama laiptais ją paimdavo į glėbį. Vos imta kalbėti apie laisvuosius antiradus, pirmiausia į juos įgijo teisę Bobinetė. Stengdamasi visais įmanomais būdais kovoti su natūralia organų degeneracija, ji šerdavo šunį įvairiausiais vitaminais, o išgirdusi, kad Orora skrenda į Ameriką, prisakė parvežti krūvą melatomino – globotinės ląstelėms išvalyti ir apsaugoti nuo žiauraus laiko atakų.

Pati Leila seno ramiai: susitaikė, kad nukaro krūtys, atsikišo pilvas, o kulkšnys, priešingai, be galo suplonėjo. „Na, pasirinkti negali: arba kojos kaip degtukai, o pilvas kaip būgnas, arba kojos it stulpai, o krūtinė subliuškusi. Šiaip ar taip, jiems vis vien dar per gerai“. Ir net galėjai pagalvoti, ar tik ji širdyje nesidžiaugia savo kūno nykimu, tarsi keršydama vyrams už tai, kad jie ją tiek mankė. Gal ji net trokšta jiems atsimokėti iki galo, kad kaip košmare pabustų glėbyje spausdami lavoną. Taip toli nueita dar nebuvo, todėl Leila juos bent erzino atskleisdama kaip paslaptį, kad pilvas, girdi, išsipūtęs nuo fibromos, didumo sulig greipfrutu! Trapią jos dvasinę pusiausvyrą galėjo sutrikdyti tik Bobinetės mirtis.

– Prisiekiu, tą pat dieną, kai jos neliks, – pažadėjo Orora, – aš tau padovanosiu kitą.

– Tai nebus ta pati.

Tariant šiuos žodžius, Leilos akyse suspindo ašaros.

Lola atsitiesė, įtraukė didelį gurkšnį oro it plaukikas, išnyrantis į paviršių, atsistojo ir priėjo prie lango: „Nekaip jaučiuosi. Šįryt viskas blogai, tartum būčiau ne savo kaily“. Orora pasiūlė jai puodelį kavos. Lola atsisakė, išgertas romas graužė skrandį. Orora girdėjo, kaip ji sunkiai kvėpuoja. Stengėsi įkvėpti vis giliau, bet nesisekė, ir ji ėmė blaškytis. Tebestovėjo prie lango, ir Orora matė, kaip jos ilgi pirštai čiupčioja stiklą. Norėjo atidaryti.

– Vis dar užblokuota, – tarė Orora.

– Kai man buvo nusispjaut į darbą, aš jo turėjau, – kalbėjo Lola, neatitraukdama akių nuo lango, – filmavausi, nors tai buvo įgrisę iki gyvo kaulo, o paskui, kai jau pradėjau kai ką

suprasti, kai man pradėjo patikti, kai suvokiau, jog vaidinti – ne vien perskaityti kelis žodžius iš stambiomis raidėmis prirašyto lapo, šviečiant į veidą prožektoriams, ar pastovėti tarp dviejų kreida nubrėžtų linijų, ne, kai aš panorau dalyvauti, įsijausti į vaidmenį, tapti kita, trumpai sakant, kai panorau vaidinti – nieko nebėra.

– ...Tu juk žinai, – ji barbeno pirštais į stiklą, – kine jau neliko vaidmenų moterims. Dabar tik šaudo ir gaudo, tik animacinių filmukų gražuolės, transvestitai... O, kaip aš norėčiau vaidinti gražų personažą. Parašyk man gražų vaidmenį.

Atvirai pasakius, Orora ne kartą buvo pasisavinusi jos veidą ir davusi savo romanų veikėjoms. Mažiausiai dviejose istorijose Lola buvo virtusi jos mažųjų personažų motina, – jauna ir graži, egoistė ir pikčiurna. Būtent į Lolos lūpas ji įdėjo žodžius: „REIKIA TAI BAIGTI, NUSTOK TRYPTI. JIS BEVEIK NEBEGYVAS“. O vakar, kai Lola skaitė sceną, kaip dvesia gyvūnėlis, Orora neatitraukė akių nuo aktorės lūpų, tarsi būtų žvelgusi į savo motinos burną. Suvytusios lūpos tarė blankius, bespalvius žodžius, ir tiek mylėta burna išnyko šviesoje. Motinos veidas neiškilo.

Prieš šviesą Lola atrodė labai graži – tiesi, sugniaužtomis rankomis. Orora prisiminė vieną bistro šeimininkę, su kuria susitiko gūdžiame užkampyje prie Amazonės. Šį vaidmenį ji iš karto būtų skyrusi Lolai. Ir jai papasakojo apie tą tropikų Avą Gardner gražiomis raudonai dažytomis, bet jau glebniomis lūpomis, raukšlėtais vokais ir įdėmiu perujietės žvilgsniu iš po jų... Ji buvo sena, alkoholikė ir narkomanė, melagė, nebūtų istorijų kūrėja, pamaiva ir pikčiurna, bet kartu ir širdžių ėdikė. Apsitempusi šortus, įsitaisydavo balkone ir traiškydavo moskitus ant šlaunų,

kurios niekada nė nebuvo gražios. Vyrai eidavo pro jos *estanco** ištempę kaklus ir degančiomis akimis. Ji buvo vienintelis geismo objektas penkių šimtų kilometrų spinduliu... Ir tai žinojo...

– Tik jau ne seną, alkoholikę ir narkomanę, – pertraukė pralinksmėjusi Lola, – tokių nesąmonių man pasiūlo kasdien! Ne, gražų personažą...

Ji panėšėjo į tas mažas mergaites, kurios nori vaidinti fėjas ar princeses, kad tik galėtų pasipuikuoti gražiomis suknelėmis. Ji panėšėjo į tas neryžtingas aktores, kurios nedrįsta narplioti abejotino vaidmens ir nuolat dvejoja bijodamos sugadinti savo įvaizdį. Kad jos sutiktų imtis vaidmens, pirmiausia tenka jų galveles prikimšti liaupsinančių būdvardžių, po kiekvieno neigiamo epiteto pridurti: LABAI GRAŽI, LABAI ELEGANTIŠKA, BE GALO ŽAVINGA, PRITRENKIANTI, AUKŠČIAUSIOS KLASĖS. Orora galėjo pateikti Avos Gardner iš Peru istoriją be tų pažyminių, pakeisti juos kitais, ir Lola tebūtų išgirdusi pasakėlę apie meilę ir geismą. Kaip jai ir skaitytojui – juk jis taip pat grožio mėgėjas – paaiškinti, kad bjaurus dar nereiškia bjaurumo, o gražus – gražumo, kad yra aplinkinių, kur kas subtilesnių kelių tam atskleisti, tiesiai neįvardijant. Orora nutilo, širdyje likdama su Avos Gardner iš Kabaljo Kočos istorija, ūmai paniurusi, kad ją papasakojo ir sykiu apsinuogino.

Lola gynė savo bylą, tvirtino, kad sulaukęs penkiasdešimties ir net daugiau tebesi gražus. Tas „daugiau" – stačiai genialu. Kiek turi metų, ji prisipažindavo ne iškart. Nepajėgė susitaikyti su tuo, ką matė Orora ir ką žinojo publika. „Aš tokia ne todėl, kad būčiau sena, – kalbėjo toliau Lola, – o todėl, kad esu nelai-

---

* Kioskas, krautuvėlė *(isp.)*.

minga. Nuo ašarų išburksta veidas. Nuo to sūraus vandens apie akis, jis griaužia nosį, žliaukia vidun.

– Jei bent kiek turėčiau laimės, vienintelis džiaugsmas man būtų, jei pasiūlytų gražų vaidmenį, visos ašaros nudžiūtų, pati žinai. Pamenu kadaise, kai ūždavau, gerdavau, ir šiaip buvau smarkiai nuslydusi, užtekdavo dvi savaites prieš filmavimą susiimti, truputį dietos, truputį mankštos ir – ji spragtelėjo pirštais – vėl būdavau graži kaip žvaigždė!

Orora mąstė apie visus jos suvaidintus personažus, apie begalę moterų, kurioms ji buvo paskolinusi savo balsą, apie jos įkūnytus likimus, apie jos veidą, tapusį istorinių personažų ar romanų veikėjų veidais. Tie vaidmenys paliko joje žymių ne daugiau nei palieka vaizdai kino salės baltame ekrane. Net jeigu jie sujaudindavo žiūrovų širdį, Lola už tas sukeltas emocijas tesijautė tiek pat atsakinga kaip didelis baltas ekranas, kuriuo buvo praslinkę jos atvaizdai. Bet vienas po kito tie veidai, gimę iš jos veido, veidai, kuriems ji buvo paskolinusi savo smakro duobutę, savo apgamą, ją paliko be nieko. „Nevok mano veido, – sakydavo Ororai moterys, kai ji Afrikoje norėdavo jas nufotografuoti. – Nevok mano sielos!“ Galiausiai važiuodama ieškoti aplinkos filmavimui ji nebeimdavo fotoaparato. O Lolos veidą pavogė. Jis gulėjo, nepamirštamas, žiūrovų širdyse, bet ji pati jo nebeturėjo. Didžiosios aktorės visos praranda savo kūnišką pavidalą, o jį vėl atgauna, kaip Lola, tik per ligą, kuri, kaip sakoma, jas paženklina. Liga visu savo akivaizdžiu tragizmu žymėjo Lolos veidą, ir jokia gudrybė nepajėgė jos nuslėpti.

Orora galvojo, kad rašytojai, kaip ir aktoriai, neturi per daug savęs atiduoti personažams, nes kyla pavojus nusilpti. Ji prisiminė, kaip be galo pavargsti rašydamas ir koks išsekęs jautiesi, kai

knyga pagaliau baigta. Juk negalima gimdyti ir gimdyti, o pačiai likti nemirtingai, kalbėjo ji sau, jau žinodama, kad pamilo Avą Gardner nuo Amazonės ir kad jau suka link romano tarsi upės nešama link to vingio, kur ras savo pasileidėlę iš Kabaljo Kočos. Prasidėjo ilgas, įkyrus *tête-à-tête* su ja. Lola teisi, tai ne aktorės, o rašytojos darbas. Bet savo galvoje žodį „darbas“ Orora jau buvo pakeitusi žodžiu „vaidmuo“. Ji kalbėjo: „Tas vaidmuo man“.

...Kinas nebemėgsta moterų. Lola giedojo vis tą pačią giesmę:

– Norėčiau žinoti, kur dingo mano kartos panelės, juk ne visos tapo UNICEF* ambasadorėmis.

– Teatre, manyčiau, – atsakė Orora.

– Ak! Teatras, vis tas teatras, – sudejavo Lola.

Būdama jos metų, motina atrodė kur kas gražesnė už ją. Laikui bėgant, tapo prakilni ir griežta. Suliesėjo, figūra pasidarė ideali. Tokią išvaizdą dabar jau išsaugos iki mirties. Ir apakusi centrimetro tikslumu žinos scenos plotį. Ir paralyžiuota vos pastebimu judesiu mokės viską atgaivinti. Pamažėle trauksis iš scenos. Uždanga – klostė po klostės – pagaliau ją paslėps, bet visam laikui liks jos veidas tarsi iš akmens iškalta kaukė, ir lūpos, iš kurių sklis suflerio balsas.

Kai ji perėmė Norą, motina tepasakė, kad ji klysta iš Noros darydama auką. Lola mėgino atkurti žodžius, netikėtai nušvietusius motinos charakterio esmę: „Tai moteris, kuri vyrų pasaulyje daro visa, ką tik nori, ir daro be jų žinios“. Ji klausė savęs, ar tik ta nuoroda nebus išėjusi iš paprastos teatro vaidybos rėmų ir virtusi filosofija, žydinčios įstabios moters egzistencijos pagrindu, moters, priverstos gyventi tvarkingą ir pareigingą gyvenimą

* Jungtinių Tautų vaikų fondas.

ištekėjus už svajotojo ir tylenio, daug vyresnio už ją vyro, kuriam terūpėjo vien teatras ir kuris jos gyvenimą sutvarkė taip, kad jis suktųsi tarp namų ir publikos, kuriai pats kas vakarą vergiškai lankstėsi. Savo jauną žmoną jis laikė tarsi cirko arklį už kordos manieže, vis varydamas teatro ratu, vietoj sultono papuošęs ją žodžiais, o ji, be jokių abejonių, su džiaugsmu būtų ištrūkusi ir pasileidusi filmavimo aikštelės link.

Ak, kinas, tai nerimta. Kitas dalykas režisieriui, prodiuseriams, operatoriui, tik ne aktoriams, šiaip ar taip, tik ne Lolai. Jai neatrodė, kad tai būtų tikrasis jos amatas, ne, tik grįžimas į vaikystę, kurios ji neturėjo, niekas jai nesekė pasakų, jos vaikystėje buvo dalijamasi vaidmenimis.

Devyniais atvejais iš dešimties filmo sukurti nepavykdavo, ir planai pamažu blėsdavo. Reikiamo entuziazmo nebuvo, jie nuolat pasiduodavo. Kai pagaliau ji gavo vaidmenį ir ėmė filmuotis, šventė truko dešimt dienų, o paskui vėl stojo mirtina nuobodybė. Kad prastumtų laiką, Lola retkarčiais užmegzdavo kokį meilės ryšį. Jis, žinia, baigdavosi krize, tačiau kai tik būdavo pradedama tartis dėl kontraktų, visa bemat grįždavo į savo vietas, nes pinigai, – o tie visi nuotykiai kainavo, – pagaliau buvo svarbiau už jausmus, meilę ir išdavystę kartu. Savaitgaliais ji važiuodavo į Šveicariją darytis aborto ir grįždavo nuo karščiavimo džiūstančia burna ir kraujuojančiais viduriais filmuotis pakartotiniuose dubliuose.

Tuomet ji filmavosi pas Prancūzą. Jo jau nebemylėjo. Apgaudinėjo visur ir visada, net filmavimosi metu, su aktoriais, asistentais, elektrikais. Apgaudinėjo jį jo akyse, kai jis filmuoda-

vo ir jo galvą slėpdavo tamsuojanti kamera, apgaudinėjo, kai jo akis, įbesta į vaizdo ieškiklį, nieko aplink nematė – bent ji taip manė – kol kartą jis parinko filmo plakatui poros – jos ir eilinio jos meilužio – šešėlį ant balto audeklo, už kurio jie buvo įsitaisę pasimylėti. Ir ant tūkstančių sienų išsipleikė jų susipynusių kūnų siluetai, deformuoti ir milžiniški. Taip prikalęs ją prie gėdos stulpo, jis pasirūpino, kad ji dingtų iš visų ekranų.

Iš teisybės Lola niekada ir nebuvo aktorė. Ji tik įkūnijo įsivaizduotą Prancūzo estetiką. Tai jis ją sukūrė. Vaidinti tereiškė atsistoti prieš jį, sugauti jo svajonių atšvaitą, atspėti jo emocijas. Filme „Gražuolė“ Lolos Dol veidas skendėjo šviesoje, kitaip tariant, virto *absoliučia tuštyme*, kaip rašė savo „Memuaruose“ Prancūzas, galva, kurioje kas nors vyksta, taip nesugeria šviesos, veidas, šio to vertas, niekada neatspindi nieko kito, tik save.

Vaidinti tuštymę, reikia manyti, ji buvo gabi. Aš jai šaukiau: „Nieko nedaryk, tik nieko nedaryk, apie nieką negalvok, į nieką nežiūrėk. Tik trys ketvirčiai tavo skruostikaulio, ir viskas!“ Visas jos darbas buvo susisukti į kamuolėlį ir sutilpti rasos laše.

Ji filmavosi „Skaitytojoje“, įsivaizduodama esanti krištolinis kamštis. Kiekvienam dubliui Prancūzas imdavo naują tekstą, kad jį atvertusi ji nieko nesuprastų ir kad tai, ką ji skaitė, nepaliktų jos veide jokio ženklo. Jei bus matyti, kad supranti, žiūrovas ims sekti, ką skaitai, ir jau nežiūrės į tavo veidą, į nuleistas blakstienas. Tarp žiūrovų atsiras tokių, kuriems tai šiek tiek primins Rafaelio „Šventąją Oną“ ir tokių, kurie apie Rafaelį nėra nė girdėję, tačiau juos persmelks grynojo grožio pajauta kaip ir tuos, kurie atpažins Rafaelį vien manydami, jog mato šventąją Oną! Tu nesupranti, tai nieko, o aš noriu, kad žmonės ekrane atrastų

Rafaelį, kad jie patirtų absoliutaus grožio pojūtį, o ne kad klausytų kokio blankaus rašytojėlio prastai sudėliotų žodžių!

Kai ėmiau filmuotis pas režisierius, nežinančius, ko nori, bet trokštančius, kad aš būčiau „Skaitytoja" ir drauge „Gražuolė", o jie patys kad bent kiek panėšėtų į Prancūzą, kai buvau palikta likimo valiai, viskas baigėsi katastrofa. Man į viską buvo nusispjaut, tarė ji. Ir viskas išlėkė į orą, mano gyveniams, sykiu ir mano karjera.

Vieną vasaros dieną, tada buvo daug saulės ir šampano, ji pareiškė nieko taip nemėgstanti kaip juoktis. Po daugelio metų, slegiama niūrios nuotaikos, kartą perskaitė apie save atsiliepimą laikraštyje tarytum gūdų tų dienų aidą: „Lola Dol mėgsta pokštauti". Ji nesuprato šitų žodžių. Matė savo raukšles, matė ašaras, pakibusias ant blakstienų ir srūvančias tomis raukšlėmis. „Pasirodo, aš pokštauju, – tarė ji sau, – o kaip aš to nepakenčiu".

Orora prisiminė Martinos Kerol išpažintį aktorės karjeros pabaigoje. Ji su didžiausiu nuoširdumu atsakinėjo į nelabai mandagius klausimus, rodė jaudinamai gerą valią atgailaudama, tvirtino klydusi, nebuvusi gera aktorė, sakė, kad jai buvę blogai patarinėjama, bet dabar ji esanti pasiryžusi viską pradėti iš naujo. Nespalvotas vaizdas pabrėžė jos stambius bruožus, ryškų grimą, pasunkėjusias krūtis. Liūdesys, sklindantis iš dažytos blondinės juodų kaip anglis akių, bylojo, kokia ji pribaigta. Užteko jai sekundę nutilti ir kamerai stambiu planu parodyti jos akis, kad suprastum, jog jose nėra ateities, ir pamatytum ją vonioje, putose, su šampanu ir barbitalais. O! Toji pati žiauri neviltis ir Me-

rilinos akyse prie baseino. Tas amžinai nepaguodžiamo vaiko sielvartas tamsių akių žvilgsnyje, tas ranka it balandės sparnu paremtas veidas, pasiruošusios iškeliauti veidas. Pagauta akimirka? Ne, skrydžio pradžia. Nuotraukos pasirodė po jos mirties ir atskleidė tai, ko ji jau negalėjo nuslėpti. Lolos žvilgsnis buvo toks pat.

– Aš prie anų dviejų nieko nesakiau, bet dabar prisipažinsiu, kad nežinau, kur man dėtis, niekas manęs nelaukia, neturiu jokių planų. Neturiu vyro, vaikų, darbo, neturiu pinigų, neturiu namų, net ir tėvynės neturiu. Esu vienišiausia pasaulyje būtybė. – Ji vis barbeno į stiklą: – Vienišiausia pasaulyje.

– Lik, – tarė jai Orora, susizgribusi, kad ją tujina, – laikui bėgant viskas susitvarkys. Aš taip pat galbūt liksiu, – pridūrė ji, – jei mane priims zooparkas.

– Bet tu kažką turi?

– Nežinau, ar galima tai pavadinti turėjimu.

Iš pradžių jis jai nepatiko. Išsidrėbęs už rašomojo stalo, stengėsi parodyti, kad ji jam trukdo, ir pradėjo ilgą auklėjamąją kalbą, matyt, sakomą iš mokyklų atvestiems vaikams, prieš juos įleidžiant į paviljoną su beždžionėmis. Jis norėjo įtaisyti gumines duris, ant kurių būtų nupiešti gorilų, orangutanų ir šimpanzių siluetai. Įėjus suaugusiajam, jo siluetas įsispraustų tarp kitų hominidų siluetų, kiek mažesnis už gorilos, beveik kaip orangutano, o įėjus vaikui, jo siluetas atitiktų kaip tik šimpanzės ūgį.

„Mes nuo jų tiek mažai skiriamės, – tarė zooparko Direktorius. Ir, gręždamas jos veidą žvilgsniu, tarsi mesdamas iššūkį, pridūrė:

– Esame tos pačios rūšies.

Jis buvo liepęs nuimti nuo narvų grotas. Beždžionės turėjo vardus, giminystės liniją, biografiją ir gyveno už stiklų, bet nė vienam nevalia buvo jų liesti, nebent globėjams. Orora mąstė, kad beždžionių gyvenimo sąlygos labai pasikeitė nuo jos vaikystės laikų, kai mama jai parnešė Delisę, kurios motiną pagavo medžiotojai, o kaimiečiai paskui užmušė. Viena moteris maitino beždžionėlę savo pienu. Vėliau Ororai teko matyti prie moterų krūtų prigludusius paršelius – atkutę, nupenėti, jie paskui būdavo paskerdžiami. Tokia moteris gyveno zooparko Direktoriaus šviesmečiais, ir jį patį būtų šokiravę ne tai, kad moteris, žmogiškoji būtybė, maitina krūtimi beždžionę, o veikiau tai, kad gyvenimas verčia ją suvalgyti savo pienu išmaitintą padarėlį. Ororos motina išgelbėjo Delisę, vietoj jos nupirkusi tai moteriai kilogramą mėsos.

Šiaip ar taip, Orora jų net nebūtų išvydusi, nes ta diena buvo skirta šimpanzių tyrimui ir prie jų prieiti tegalėjo mokslininkai. Jis jai parodė ant stalo sukrautas beždžionių bylas ir paskui nenorom paskambino ir paklausė, ar per pertraukėlę nebus galima pamatyti Mabelės.

– Ji mažutė, mes ją gavome iš Atlantos zooparko.

Orora pasakė nenorinti trukdyti, ji tik pamaniusi, kad čia vėl pajus tą vaikišką džiaugsmą, kurį patyrė, kai Delisę pirmąkart paėmė į glėbį. Šis prisiminimas užgožė visus kitus. Ištrynė net motinos paveikslą. Ir šiame kabinete atgijo taip ryškiai, jog ji nenorėjo matyti nei Mabelės, nei kurios nors kitos šimpanzės, jai rūpėjo išsaugoti pamirštą ir vėl sugrįžusį pojūtį: mažo

apvalaus pilvelio, apaugusio juodais gaurais, siaurų ir labai ilgų rankų, mažyčio tarsi rožės žiedlapis snukelio šilumą: Delisė buvo žavinga.

Dabar, kai Direktorius pajuto, kad ji pasiryžusi išeiti, jį ėmė graužti sąžinė. Jei Orora pasiliktų dar keletą savaičių, jis ją, kaip rašytoją, įtrauktų į programą „Šimpanzių kalba". Ji išvažiuojanti rytoj...

– Ar turite kokių nors įsipareigojimų? – paklausė jis.

– Ne, – atsakė ji.

– Na, tai kaip?

Jis atsistojo, paėmė savo gelsvai pilkos spalvos skrybėlę su leopardo uodega vietoj kaspino. Ar galima rimtai žiūrėti į žmogėną, kuris skrybėlę aprietęs leopardo uodega sukiojasi po zooparką persirengęs Indiana Džons?

– Prašau eiti su manimi, – pakvietė jis, prilaikydamas duris.

– *Gogo-del-sol,* saulės snukutis, – tarė ji, stabtelėjusi prie narvo, kuriame kapanojosi gana paprastos beždžionės. Norint sudominti lankytojus, apie jas tenka papasakoti ką nors įdomesnio.

– Ir jūs tai žinote! – susižavėjęs tarė jis.

Taip, ji tai žinojo, žinojo dar ir *baba-de-moça**, mergelės seilė, žodžius, saldžius it saldainiai su rūgštoku, nelyginant vaisių, prieskoniu.

– O šitos? – paklausė jis, rodydamas į nedidukes, kokių trisdešimties centimetrų dydžio beždžionėles su rusvos vilnos kuokštais abipus snukelio.

– Gal auksaletenės uistitės?

**gogo-del-sol (isp.)* ir *baba-de-moça (port.)* – marmozečių šeimos voverinių beždžionių pavadinimai.

– Ne, – atsakė, – *marmuzetės*, – marmozetes pavadindamas prancūziškai.

Orora nežinojo, kad taip vadinamos beždžionės, jai rodėsi, kad tuo žodžiu senais laikais buvo vadinami berniukai – *marmots*.

– Tai žaismininkės, – patikslino Direktorius ir paaiškino, kad būtent jo zooparke buvo ištirta jų dauginimosi sistema. Marmozečiukas galįs gimti tik tada, jei prieš jį išaugo trys kartos marmozečių, tarkim, dar maža mamytė, jauna senelė ir labai gyvybinga prosenelė. Jei grandinėje pritrūks vienos patelės – viskas, beždžioniuko nesulauksi. Jauna patelė negali pasiruošti motinystei be savo motinos pagalbos, o šią savo ruožtu sergsti jos motina. Trys patelių kartos, ir ne mažiau, tik tada jau gali numatyti sudėtingą veisimosi projektą. Trys būdraujančios kartos, kad šį pasaulį išvystų penkių centimetrų dydžio būtybė, padengta rusvu pūkeliu.

Jo nuomone, moterys tai turėtų įsikalti į galvą. Jis atsiprašinėjo už blogą priėmimą, nes ji buvo rekomenduota *feminine studies* katedros, be to, jis buvo tiek ir tiek prisižiūrėjęs iš visos Amerikos plūstančių moterų, kurios neturi vaikų ir apsimetusios tyrėjomis nieko kita netrokšta, tik palaikyti ant rankų gorilos ar šimpanzės mažiuką. Jų neatbaido nei sterilūs chalatai, kuriuos joms liepiama apsivilkti, nei budėjimas ištisomis naktimis laukiant gimdymo. Jis jas išrikiuoja priešais gimdyvės narvą, ir jos privalo kas minutę žymėti savo stebėjimus. Kai patelė pagaliau išsivaduoja nuo naštos ir valo savo mažylį, tos moterys, kurioms būtų sudėtinga stebėti savo kūdikio gimimą, verkia iš jaudulio.

Sunkesniais atvejais jis net ruošiąs auklėjimo seansus, per kuriuos moteriškės, aprengtos steriliomis palaidinėmis ir botais, su kaukėmis ir kepurėmis ropoja keturpėsčios su ką tik gimu-

siais beždžioniukais ant nugaros. Moterys daro tai, ką atsisakė daryti mažylių motinos. Jis tai vadinąs laukinio gyvenimo reabilitacijos seansais. Kai beždžioniukas kiek prakunta, jis prašąs moterų pakaboti ant žiedų, palaipioti po kelmus ir taip palengva išmokyti jį šokinėti po medžius.

Žemėje daugelis dalykų apsivertė aukštyn kojom! – stebėjosi širdyje Orora. Kariai jau nebekariauja, o gina taiką, policininkai jau negrūda į kalėjimus, o užsiima nusikaltimų prevencija, o ir čia zooparko sargai tampa direktoriais. Ji prisiminė savo pirmąsias užduotis ieškant natūralios gamtos filmavimui: visi filmuodavo sugautus žvėris, o praėjo pora dešimčių metų, ir kameros jau ragina žvėris paleisti. Ir dabar girias gyventojais jau aprūpina zooparkai.

– *Baba-de-moça*, – švelniai žvelgdamas į ją, tarė Direktorius.

Jis paėmė ją už parankės.

– Aprodysiu gydyklą.

Jie įlipo į jo *Range Roverį* atvožtu viršumi ir nuvažiavo į patį zooparko pakraštį, prie atokiai stovinčių trobesių. Jis atidarė duris, ir vos tik jiems spėjus įeiti pasigirdo vientisa aimana, o kai ligoniai atpažino Direktorių, – viltingas klyksmas. Nuo grindų iki lubų aidėjo meiliausios balsų moduliacijos, nekantraujantys švelnūs ūkavimai, irzlus kriuksėjimas. Direktorius, prakišęs ranką tarp virbų, glostė galvas, pilvus. Vienas per kitą žvėrys kvietė jį prieiti ir paliesti.

Zooparkas gyveno tarsi du gyvenimus. Vieną – išorinį, dieninį, kai už aptvarų žvėrys nuo žmonių smalsumo gynėsi abejingumu, ir kitą – naktinį, vidaus gyvenimą, kai žvėrys kalbėjo. Gydyklos prieglobstyje jie išreiškė savo nekantrumą, kuris nebuvo vien tik badas, noras pabėgti ar geismas poruotis, bet kaž-

kas įsakmesnio, stipresnio, – meilės poreikis, nes be jos žūstama. Jis turi gamtos dovaną, pamanė Orora, tobulą įstabią dovaną, ir žvėrys tai žino. Ji dalyvavo dievinimo scenoje. Žvėrys klykė iš meilės, ir ji pasijuto geriau, pastėrusi nuo savo geismo šitam vyrui ir tų žvėrių meilės.

– Jau esate buvusi prie raganosių?

– Ne, – papurtė ji galvą, jausdama, kad jai gyvenime kaip tik labiausiai to trūko.

– Tada eime, – tarė jis, ir jie vėl sėdo į *Range Roverį* ir pasuko prie didžiulės grotos, kur ilsėjosi stambūs atrajojantys gyvūnai.

Zooparkas buvo didesnis, nei manė Orora, ir maršrutas kur kas ilgesnis. Važiuojant palei ežerą, kur ant kranto tarp baltųjų Amazonės gervių šildėsi krokodilai ir vėžliai, jis jai papasakojo, kad mirus motinai jos kūną atidavęs sudeginti, o pelenus išbarstęs čia. Kai kada ateinąs pasimelsti, nes ten už prerijos leidžiasi saulė, jis pirštu parodė Arkanzaso pusėn, kur driekėsi bizonų ganyklos.

Į didžiulį pastatą jie pateko pro svetimai akiai nematomas duris. Durims užsidarius, juos persmelkė įstabus šlapimo kvapas – stiprus, tirštas, sodrus, tarytum uoslė jį būtų surinkusi iš aibės skirtingų pasklidžių kvapsnių. Orora atpažino vyraujantį šieno aromatą, permušamą kopūstų ir ropių, pagrindinio gyvūnų maisto, sieringo dvoko, bet gyvūnai ant odos, viduriuose čia buvo atsinešę dar ir savo tolimų gimtųjų vietų kvapus: egzotinių medžių žievės, tirštą krūmokšnių, kaktusų syvų, spygliuočių sakų aromatą. Be to, Orora trumpais kvėptelėjimais dar traukė į save salsvą it žibuoklių spermos kvapą.

Ant atšlaimės stovinčio raganosio siluetas iš šono atrodė išties nuostabiai. „Nejudėkite“, – sušnibždėjo Direktorius ir

pliaukštelėjo liežuviu. Tada nelyginant per žemės drebėjimą nuo skardžio nuridentas didžiulis akmuo iš prietemos išniro šešėlis ir atsidūrė prie jos kojų. Šalia jo, susitaikiusi su likimu būti surytai kaip tos jaunos baltomis suknelėmis gražuolės, labirinto požemiuose aukojamos raguotam pabaisai, ji pasijuto sausų žagarų glėbiu, žalių lapų kuokštu.

Palietusi jį ranka, greičiausiai prie mentės, Orora suprato, kad negalės jo paglostyti. Jai nepavyks vienu judesiu apčiuopti jo formų ir įsiminti tekstūros ir šilumos. Jos ranka ant jo odos buvo tokia pat bejėgė kaip neregio, kuris čiupinėdamas akmenį mėgina suvokti kalną. Liesdama ji tarsi jį prarado.

Jos pirštai klaidžiojo kur pakliūva, ranka slydo nelyginant vėjo dvelksmas. Orora atpažino tą bekraštį savanos peizažą, kai trūksta lietaus ir pelkėtos daubos išdžiūsta, kai žemė skilinėja nuo sausros, kai ant medžių telieka žievė ir spygliai, o baltame smėlyje – vien juodi akmenys. Ji vėl išvydo rausvus, aukštai iškilusius termitynus, vėl vaikščiojo po giraitės tankmę, matė baltųjų jaučių snukius, laižančius druską, o jos deganti ranka vėl spaudė sugniaužtame kumštelyje motinos sijono kraštą.

Direktorius sulaikė jos ranką ir patraukė prie raganosio snukio. Ororos delnas pajuto šnerves, paskui ne tik šnerves: ranka užčiuopė ir ragą, o ją švelniai glamonėjo plačios jo lūpos, kietos ir graibščios. Ji stovėjo užgniaužusi kvapą, nei gyva, nei mirusi tarp vyro ir raganosio galvos, kuri atsargiai uostinėjo ir lietė jos ranką. Jai pakirto kojas, ir ji nuslydo į Direktoriaus glėbį. Jis ją pabučiavo. Raganosis dingo už urvo sienos su taurų ir mamutų raižiniais.

Lauke leidosi saulė ir bekraštis Kanzaso dangus nusidažė rausvai lyg savanoje, kai atlėgsta karštis ir stambieji žvėrys eina gerti.

Užtrimitavo dramblys, ir tada visu ryškumu grįžo vaikystė. Arkanzasas. Ji kartojo tą žodį, tokį keistą ir drauge artimą tartum nakties vaivorykštė. Zooparkas uždarytas, jie žingsniavo tarp tuščių aptvarų per vėjo plaikstomą aukštą žolę. „Tai ar norite pasilikti?“ – paklausė jis. Prigludusi prie jo kūno, lūpomis prie jo lūpų, ji jautėsi it sugautas žvėrelis. Mintis baigti savo dienas tamsioje grotoje, kur aistringai jo lauktų sugrįžtančio dejuodama iš nekantrumo, jai buvo saldi. Tokios nepaprastos progos ji ieškojo visą savo gyvenimą.

Įėjo Babetė. Pasidažiusi, susišukavusi, rankoje kelionės krepšys. Tai buvo visai kita moteris, ryžtinga, atkakli, prieš akis turinti ilgą darbotvarkę ir ketinanti jos laikytis.

– Ką gi, mergaitės, – tarė ji, žvilgtelėjusi į laikrodį, – penkiolika minučių po vienuolikos prisistatys Horacijus. Noriu atsisveikinti. Man buvo gera kelias dienas pabūti su jumis. – Ji perleido žvilgsniu Ororą, paskui Lolą, mėgindama išspausti džiaugsmingą šypseną. Kelionės jai pakeldavo nuotaiką. Jei kada nors pakliūtumėte į *Misingo H. universitetą*, nepamirškite Babetės Koen... Bet nors sakai „iki“, kartais gerai žinai, kad tai „sudiev“.

Rekonkista prasidėjo. Žalsvai padažyti vokai akims teikė nenusakomą austrių spalvą, keletas plaukų sruogų buvo užmesta ant pakaušio, kad pailgintų veido ovalą, o likusieji palikti kristi ant pečių. Pasikuitusi po rankinuką, Babetė išsitraukė pudrinę, pasitikrino makiažą, šepetėliu brūkštelėjo dar truputį skaistalo.

– Kokia tu aukšta, – baimingai tartum Raudonkepuraitė, senelės lovoje radusi vilką, tarė Orora.

– Taip, – atsakė Babetė, supratusi tai kaip komplimentą. – Su kulneliais mano ūgis šimtas aštuoniasdešimt du centimetrai.

Būti Babetės Koen studentu tikriausiai siaubinga. Girdėti, kaip koridoriuose aidi sunkūs jos žingsniai, kaip kaukši kulniukai, kuriais ji stačiai aria žemę, kaip staigiai darinėja duris, kad net rausvi jos plaukai ūmai pasišiaušia, o jai stovint katedroje akis į akį susidurti su žalsvomis jos akimis, pasiklydusiomis už plačių paauksuotais rėmeliais akinių. Ji niekada nesisėsdavo. Daugiausia, ką sau leisdavo, tai atsiremti per visą stalo plotį delnais. Ir kalbėdavo, kokios nelaimingos moterys, kurių gyvenimus tvarko vyrai. Todėl *feminine studies* pasidarė labai populiarios – į jas veržte veržėsi jaunos amerikietės. Sykiu su laisve, laime patiri ir skausmo, kad esi moteris. Ir jos sueidavo to skausmo prisiminti. Ir dar paminėti vergystę.

Babetė mąstė apie savo motiną, savo mažąją seserį kaip apie paskutines aukas, padėtas ant nugrimzdusio nebūtin pasaulio aukuro. Ji norėjo, kad merginos, visos merginos, o netiesiogiai ir *Misingo H. universiteto* jaunuoliai žinotų, kiek ji sumokėjo, kad galėtų iš šitos Amerikos universiteto katedros skelbti vyrų ir moterų lygybę. Kadaise, prieš išvykdama į Jungtines Valstijas, ji nuėjo į Šeimos planavimo centrą pasikonsultuoti. Jai pasitaikė gydytojas, kuris išrašinėjo membranas, ir nors Babetė buvo nepilnametė, jis be ilgų kalbų jai užsakė vieną iš Šveicarijos. Ir dar ją kvietė lankyti paskaitas, kur susirenka sutuoktinių poros ir pasakojasi, kaip sužydėjo seksualinis jų gyvenimas pradėjus naudoti kontraceptines priemones. Jai šis žodis buvo tabu, ir apie seksą ji nieko neišmanė.

Tai buvo aktyvios rezistencijos laikas, kai baigiantis pietums visi kalbėdavo apie kontracepciją. Norėdama įtikinti, jauna moteris, savo jauno vyro padrąsinta, tipendavo į vonios kambarį atnešti membranos, kuri keliaudavo iš rankų į rankas, visus ste-

bindama savo dydžiu. Sutuoktiniai kvatodami rodydavo, kaip ją reikia sugnybti ir įleisti vidun. Babetės atminimu, tai buvo gana šoklus daiktas, ypač kai būdavo išteptas spermicidu, paskui dar ir kremu, o nuplautą turėjai nepamiršti apibarstyti talku.

Svečiai drįsdavo paklausti ir intymesnių dalykų apie vyro ir moters pojūčius. Tie klausimai buvo susiję su malonumais, apie kuriuos Babetė nė nenutuokė eidama prašyti to, kas jai visada tebuvo apsauga nuo vyrų. Kai ji prisistatė atsiimti užsakytosios membranos, gydytojas ją įteikė žydro aksomo dėžutėje, kokiose laikomos apyrankės. Ta dėžutė atrodė niekaip nesuderinama su kremu ir talku, kaip reikalavo jos turinio naudojimo taisyklės. Išeinant gydytojas jai dar įdavė dvi dideles tūbeles kremo. IŠ ANKSTO.

Tomato Foundation bendrabutyje ji padėjo dėžutę ant savo prausyklės lentynėlės ir praėjo nemažai laiko, kol jos prireikė. Babetė vis dėlto bijojo – guma galėjo spėti išakyti, o kremas pasenti. Bijojo kaip jos motina, kaip jos senelė ir kaip visos ankstesnių kartų moterys, kurioms praradus nekaltybę grėsė mirtis. Tai buvo žvėriška baimė, perduodama iš kartos į kartą, baimė, kurią Babetė taip pat paveldėjo ir su membrana, kremu ir talku atsivežė į Ameriką. Susirietusi į kamuolėlį savo lovoje laukdama mėnesinių, ji tebuvo prasikaltėlė mergina, kurią atėję broliai užmėtys akmenimis.

Babetė neapsakomai troško, kad ją visi laikytų respektabilia dama. Jos rusvi atšvaitai, jos deimantas, jos kailiniai, aukštakulniai bateliai, automobilis atvožiamu viršumi, kredito kortelės ir pagaliau dvidešimties metų senumo sodas jai atrodė orumo garantas. Visi tie garbės atributai, kuriais taip dosnus universitetas, kai pats už juos nemoka, ir buvo kelias pasiekti užsibrėžtą

tikslą. Visi ją žinojo esant ambicingą, kalbėjo, kad ji be atjautos, pagyrūnė ir pasipūtėlė, bet ji šitaip tik rodė savo orumą ir kaip mokėdama jį gynė iš baimės būti pamiršta. Lakūno išėjimas ją pažemino, ir ji, visa išsipusčiusi, dabar vyksta atkariauti, ne, ne vyro meilės, o savo orumo, šalia kurio meilė tiek mažai tereiškia.

– Norėčiau atsiprašyti, – tarė ji. – Aš nemėgstu taip atvirauti, bet kam dar išsipasakosi, jei ne kitai moteriai, su kuo gi dar pasišnekėsi, jei ne su kitomis moterimis, taip sakant, atvirumas už atvirumą, pagaliau su kuo pasidalysi savo naštą, jei ne su kita. – Taigi savo nešulį ji sėkmingai išvertė vienoje Kanzaso virtuvėje.

Sunkus senstančios moters nešulys, kol užmarštis jo nepalengvina. Jis prikimštas gyvenimo vargų, nes kad ir kaip laimingai gyventum, vis vien patiri nemažai nusivylimų, išsipūtęs nuo kitų gyvenimų naštos, kurią kiekviena moteris priversta tempti su savimi: motinos, sesers, ypač jei ji mirusi, draugės...

– Ir visų kitų moterų, – iš solidarumo pridūrė Orora. Ji mąstė apie savo Avą Gardner iš Kabaljo Kočos, kuri buvo mažumą Leila, mažumą Lola, daug kuo Glorija, bet iš esmės tai ji pati, Orora.

– Aš tik štai ko išmokau: slėpti savo moteriškumą, – tarė Babetė, – rodyti jį tik nuskaistintą, patrauklų, ne purviną, ne atgrasų, o iškvėpintą, dezodoruotą, švelnų ir kuklų. Net simpoziumuose reikia užtušuoti moteriškumą, moterys nebenori apie jį kalbėti, joms trukdo jų pačių kūnai.

– ...Brandus amžius, – toliau postringavo Babetė, – tai toks amžius, kai kapituliavęs moteriškumas išplera, išsipučia, užsiaugina pilvą, klubus, krūtis, pakyla it upė ir ima lietis per kraštus. Moterys to gėdijasi, lygiai kaip paauglystėje, kai kūno visur darosi vis daugiau. Jos jau neauga, jos stambėja. Skundžiasi, kad

nebeįtelpa į jokį drabužį ir stebisi galėjusios nešioti tokias siauras sukneles, bet jų kūnai, mados klyksmo priversti suplonėti, deja, vėl atgavę savo tikrąsias apimtis.

Orora mąstė, ką reiškia žodis „brandus“: gatavas, prinokęs, prisirpęs. Brandus – graži sąvoka tobulumui, išsipildymui apibūdinti. Aš dar ne tokia kaip jos, aš dar nepasiekusi brandos, pamanė Orora. Noriu būti žalia, kieta, aitri, rūgšti, nenoriu būti nunokusi. Noriu būti nesuvokiama ir nenuspėjama, it sausa gėlė, neužsimezgęs pumpuras. Joje tūnantis vaikas nenorėjo augti ir klausyti tų istorijų apie moteris ginekėjoje.

„Užsivilk pasijonį, užsisegiok liemenę!“ Karščiausią 62-ųjų vasarą jos motina sergėjo, kad tik kas nepamatytų pradėjusių brinkti Babetės krūtų, apnuogintų jos pečių. Jokių suknelių su petnešėlėmis, nieko, kas išryškintų biustą, kaip antai, juoda liemenėlė po balta palaidine, ar jos liemenį, tokį ploną, kad galėtum apimti viena ranka, ar jos kelnaičių gumelę. „Užsidenk!“ Tai ta pati bendruomenė, kuri šeštą valandą vakaro duodavo jaunėlei seseriai raminamųjų, kad jai nekiltų noras išeiti, o prieš pat naktį priversdavo išgerti tabletę migdomųjų, kad mergaitė nesumanytų slapčia dingti iš namų.

Babetei patiko gyventi Jungtinėse Valstijose, saugomai santūrios politikos, kurią mieli Europos protai pasišaipydami atmeta. Politikos, duodančios galimybę skųstis dėl menkiausio lytinio išnaudojimo fakto. Ji nebegalėtų gyventi šalyje, kur užgauliojama lytis, žinoma, tik moteriškoji lytis ir kur moterys, vengdamos įžeidinėjimų, dangstosi šydais, vaikšto skubriais žingsneliais nesidairydamos ir nuleidusios galvas randa prieglobą belytėje senatvėje, o tada tarsi musės, traukiamos šviežios mėsos

kvapo, įtariai seka savo dukteris, skundžia anūkes, muša tarnaites. Čia, palmių pavėsy, technikos išpuoselėtuose pievelėse, gali džiaugtis ir moterys, ir seniai. Štai kodėl tarp kitų ir ji jaučiasi amerikietė.

– Jei tik turi dolerių, – pertraukė ją Glorija.

Ji vilkėjo šventadienę suknelę, kuria paprastai puošėsi eidama į baltųjų kvartalą pas Mechaniko tėvus pietauti. Bus jautienos su ananasais, o Kristalė, sulaukusi torto su pekano riešutais, nueis nuo stalo ir, parietusi kojas, prilips prie televizoriaus arba spoksos į niekur, valgydama tą per saldų pyragą ir spjaudama į tai, kad visi susirinko tik dėl jos, tik tam, kad išklausytų jos reikalavimus. Reikės užmegzti kokį pokalbį, užpildyti tuštumą. Dėmesys nukryps į Gloriją, visi ims klausinėti, ką veikianti. Ji atsakys, kad labai pavargo, kad universitetą vis sunkiau ir sunkiau tempti. Kaip kasmet pasižadės, kad tai paskutinis kartas, kad daugiau tokių simpoziumų neorganizuos.

Vyro giminei Glorija neatrodė iš tų moterų, kurios dirba. Jų akimis, ji buvo – nelygu dienos – pavargusi moteris, išsekusi moteris, nusivariusi moteris, serganti moteris. Glorija jiems apsakydavo retus savo negalavimus, pašiurpindama tuos paprastus žmonelius. Jos paklausius, galėjai pamanyti, kad ji galuojasi nuo darbų, kad kūnas gęsta stačiai akyse. Mechanikas, nesulaukęs to baisaus pasakojimo pabaigos, nueidavo pas dukterį ant kanapos. Jis norėdavo pasikalbėti su ja, bet tik spaudydavo distancinio valdymo pultelio mygtukus. Ekrane vienas po kito lėkdavo stulbinami vaizdai, regis, užbūrę Kristalę. Glo-

rija, neleisdama uošviams atsikvėpti, versdavo juos klausytis kuo smulkiausios ataskaitos apie savo fizinių sutrikimų trukmę ir įvairovę.

– Kai man buvo menopauzė, – pavykdavo įsiterpti uošvei, – aš gėriau ženšenio šaknų antpilą ir jaučiausi labai gerai.

– Bet man ne menopauzė, – karštai protestavo Glorija. Ji stengdavosi jiems žūtbūt išaiškinti, kad Jungtinėse Amerikos Valstijose viena nudirba dešimties žmonių darbą, kad atsakomybė vis auga, kad esanti išskirta iš visų specialistų ir sprendžianti klausimus, susijusius su literatūra, prancūzų kalba, kad įsteigusi Afrikos šalių literatūros filialą, kad stovinti *feminine studies* avangarde, o jos uošvė, kur tai matyta, dėl jos išsekimo verčia bėdą menopauzei.

– Vėliau pasijusite geriau, – tvirtindavo senoji dama, – pati pamatysite, gal mažumėlę sudrūtėsite, bet karščio priepuoliai nebevargins. Pamenu, kas naktį pagalvė būdavo šlaputėlė...

Uošvis linksėdavo galvą. Glorijai įsivaizduojant, kaip blyškią uošvės odą išpila gelsvi it vaškas lašai, darydavosi bloga. Negalėdavo net pagalvoti apie tokią belytę vyro bendrystę keičiant sudrėkusias nuo žmonos prakaito paklodes.

Ir Glorijai nieko kita neliks, tik atstumti kėdę, palikti lėkštėje tortą ir iš paskutiniųjų sukti kalbą kitur, girdi, ji rašanti romaną.

– Romaną? Šalia viso to, ką jūs veikiate? – šūktels uošvis.

– Ak taip, tėti, romaną, prasiblaškymui.

– Meilės istorija? – pasidomės uošvė.

– Tikrai, mama, pataikėte į dešimtuką!

– Ir jau žinote, kaip vadinsis?

– Vadinsis *Mirtis žiurkėms.* Žinote, tėti, tai tokia priemonė, moterų vartojama savo vyreliams nugalabyti.

Kodėl ji taip pasakys? Juk puikiai žino knygos pavadinimą, kuris turbūt ir tėra vienintelis jos pačios sukurtas dalykas.

Tarp tų blyškių veidų spindės tamsus Kristalės veidukas – gabalėlis tauraus ir brangaus medžio. Atsakydama į Babetės klausimą apie Kristalės kūno spalvą, Glorija pasakė tiesą: „Taip, Babete, drįstu tvirtinti – Kristalė yra negrė“.

Mano gražuole, mano juodasis perle, mano Afrikos dalele, mano gazele, nebūk man priešė, mano brangioji, tu mano kraujo duktė ir mano spalvos sesuo. Aš tau nutiesiau kelią, aš tau užkariavau šalį, tau belieka karaliauti, mano princese. Pasilenkti prie jos, įkvėpti vos juntamo vaikystės aromato. Priglusti lūpomis prie jos žanduko, stipriai prisispausti ir pajusti kietą žandikaulį. Lūpų krašteliu grybštelėti truputėlį jos nuostabiosios odos, palaikyti tarp lūpų, užsimerkti ir gėrėtis ja...

Ji atsigręš į Mechaniką ir jam papasakos turinti nemalonumų dėl Babilu, kuris leido apie ją bjauriausias paskalas.

– Tau jau seniai reikėjo juo nusikratyti! – tars Mechanikas, kaip visada ją palaikydamas.

– Kuo jums visoms tas Babilu nusikalto, – sušnypš Kristalė. Jis jai buvo SO CUTE! Ir staiga tragišku balsu ištars: – Jis vienintelis mano draugas!

Tik automobilyje jai toptels, kaip abejingai duktė atkišo skruostą pabučiuoti. O Mechanikas jos nė neišlydės. Jie pasibučiuos tarpdury, ir iš to bučinio ji supras, kad jis ją vis dar myli.

Glorija pasilenkė prie dėželės pažiūrėti, ar dar gyvas žiurkėnas. Kai pridėjo pirštą, jis lyg ir virptelėjo, bet taip nežymiai, beveik nepastebimai. Bakstelėjo nago galu, bet padaras nė nekrustelėjo. Tada išvyniojo rulonėlį popieriaus. Nekreipdama dėmesio į kitų trijų moterų veriamus žvilgsnius, įbestus į ją, čiupo žiurkėną per popierių. Tvirtai laikydama rankoje, suspaudė. Orora pamatė, kaip pabalo jos krumpliai. Tada atleido gniaužtus, vėl suspaudė, ir Orora išgirdo, kaip trekštelėjo kaulai. Pro popierių prasisunkė truputis rudų kraujingų pūlių. *Splash!*

– Kokia TRANSFORMACIJA! – tarė Babetė Glorijai. – Žemai lenkiuosi! Nuo fantastikos į realybę! – Ir kreipdamasi į Ororą pridūrė: – Fantastika atspindi realybę, o realybė atspindi fantastiką. – Paskui paklausė Lolos, kuri vis nesėkmingai mėgino atidaryti langą: – Ar ne geriau kaip kinas, a?

– Jūs man nusibodote, – pasakė Glorija. – Pagaliau kažkam reikėjo tai padaryti! Juk neleisiu Kristalei žiūrėti, kaip stimpa jos žiurkėnas. Ir neprašysiu jos nužudyti gyvūnėlį. Čia jis jau leisgyvis tysojo nuo pat ryto. Kiekviena iš jūsų galėjote ką nors padaryti, iškviesti veterinarą, išmesti į sodą, į tupyklą. Kiekviena iš jūsų privalėjo padaryti tai, ką aš padariau, – piktinosi ji. – Bet

jūs nepajudinote nė mažojo pirštelio, toliau sau ramiai gurkšnojote kavą ir tauškėte niekus prie žiurkės, kuri gaišo jūsų akyse. Kažkam tenka atlikti purvinus darbus kitų labui. Jums mirk gyvenk reikia neliečiamųjų: jūs jau turite savo mėsininkus, savo namų darbininkes, savo veterinarus, o dabar dar ir žiurkių žudikę!

– Galėjai užmigdyti gyvūnėlį su trupučiu eterio, – įsiterpė Babetė.

– O tu turi eterio, turi? Tada kodėl jo neištraukei? – Ji tebelaikė žiurkėną popieriaus gniutule, o kraujinga dėmė vis plėtėsi. Kita ranka ji rausėsi stalčiuose, ištraukė galiuką auksinės virvelės, šilko kaspinėlį, skiautę blizgiojo popieriaus. – Tik pažiūrėk, – kreipėsi ji į Lolą, – radau tavo fotografiją! – Viena ranka laikė žiurkėną, kita mosavo nuotrauka. Padėjo ją ant stalo. Paskui ištuštino batų dėžutę.

„Nenoriu, pamanė Lola, kad ji mano nuotrauką dėtų į batų dėžę kartu su žiurkėnu. Nenoriu, kad ji mane palaidotų!"

Glorija įsitaisė prie stalo. Įdėjo žiurkėno lavonėlį į dėžę, ją apvyniojo blizgančiu popieriumi, paskui apjuosė auksine virvele, skersai perrišo kaspinu, rūpestingai užmezgė didžiulį mazgą, papureno kokardą.

– Dovanų paketėlis? – paklausė Babetė.

Glorija gūžtelėjo pečiais:

– Tai karstas. Nuvešiu jį Kristalei, ir suruošime tikras laidotuves.

– Sudėk gėles, kurias mums davė butonjerėms, – patarė Babetė. – Orora mums parašys laidotuvių kalbą: Orora, Žiurkių moira, Horora.

– Šita Leirio, – tarė Glorija.

– Atspėjai, – atsiliepė Babetė. Ji pažvelgė į savo laikroduką: – Pusė dvyliktos, o Horacijaus nė kvapo!

– Reikia atidaryti, – tarė Orora, – o tai Lola tuoj nualps.

Glorija paspaudinėjo valdymo pulto mygtukus, ir namas garsiai atsiduso. Langai prasivėrė, durys pasisuko ant savo ašies, paskui girgždėdamas užslinko tinklelis nuo moskitų. Išsijungė oro kondicionierius. Stojusioje tyloje jos išgirdo Pastorių, skaitantį Evangeliją apie šviesos angelo pasirodymą: „Jis pasirodė kaip žaibas, o jo drabužiai buvo balti kaip sniegas".

Persisvėrusi per langą, Lola stebėjo užtvindžiusius gatvę tikinčiuosius. Jie panėšėjo į statistus, kurie po dublio išsiskirstys. „Kristus prisikėlė!" – šaukė minia, ir žmonės tarpusavy bučiavosi.

Babetę apėmė panika. Horacijus neatvažiuos. Ir jis bus sumanęs ją palikti. Apsirengusi nuo galvos iki kojų, su kelionės krepšiu rankoje, ji stovėjo prie durų tokia pat sutrikusi kaip prieš trisdešimt metų Marselio uoste, kai išlipo iš laivo, laikydama rankoje kuskusinę, ir it sapne atsidūrė Prancūzijoje. Reikėjo jai pačiai atsiliepti telefonu, o ne versti jo klausyti Glorijos patyčių. Širdies gilumoje jis toks jautrus, toks pažeidžiamas ir tikriausiai pasijuto skaudžiai pažemintas. Jei Horacijus nepasirodys, ji sau niekad to neatleis. Babetė suvokė, kad dabar jis vienintelis vyras, šį tą reiškiantis jos gyvenime.

Orora atidarė duris. Į ją siūbtelėjo šilto oro gūsis, ir ji suprato, kaip jai viduje buvo šalta. Stovėjo ant slenksčio, žvelgė į besiskirstančią minią ir jautė jos džiaugsmą. Pievelės pakrašty ant vienos kojos strikinėjo mergytė geltono organzino suknele. Ji dainavo: „Krikščionė prisikėlė, krikščionė prisikėlė". Ororai ta mergaitė pažadino prisiminimus, veikiau ne prisiminimus, o įspūdį, kad tai jau kažkada matyta. Troško tą įspūdį išsaugoti,

bet jis vis slydo laiko pragarmėn. Ir nusigauti iki jo ji tegalėjo įsilauždama į atmintį: „Maža geltona mergaitė, sakė jos atmintis, geltona it saulė, geltona it auksinė monstrancija, geltona, geltona, visiškai geltona“.

Iš susimąstymo ją pabudino automobilio signalas, ir ji išvydo prie šaligatvio stojantį *Range Roverį*. Prie vairo su leopardo uodega aplink skrybėlę sėdėjo Direktorius. Prie jo krūtinės glaudėsi mažutė šimpanzytė.

– Mabelė, – šūktelėjo jis, rodydamas pirštu į ją, – aš jums atvežiau Mabelę.

Orora pasileido prie jo, bet kaip sapne, palengva, lėtu ir plačiu žingsniu, kone skriedama... Vaikystėje, kai dar gyveno Afrikoje, taip bėgo vieną rytą prie Delisės. Ūmai ekranas išplatėja ir ji išvysta savo motinos veidą.

Constant, Paule

Co-156 Atvirumas už atvirumą: romanas / Paule Constant; iš prancūzų kalbos vertė Jūratė Karazijaitė. – Vilnius: Vaga, 2004. – 205 p.

ISBN 5-415-01726-7

Knyga apie moteris, daug pasiekusias gyvenime ir įgijusias vardą visuomenėje. Autorė parodo karjeros moterų spindesį, bet sykiu atidengia jų silpnybes ir skurdą.

UDK 840-3

Paule Constant
ATVIRUMAS UŽ ATVIRUMĄ
Romanas

Redaktorė *Birutė Gedgaudaitė*
Viršelio dailininkė *Deimantė Rybakovienė*
Maketavo *Jurga Morkūnienė*

Leidykla VAGA, Gedimino pr. 50, LT-01110 Vilnius
E.p. info@vaga.lt; http://www.vaga.lt
Tel. +370 5 2498121; faks. +370 5 2498122

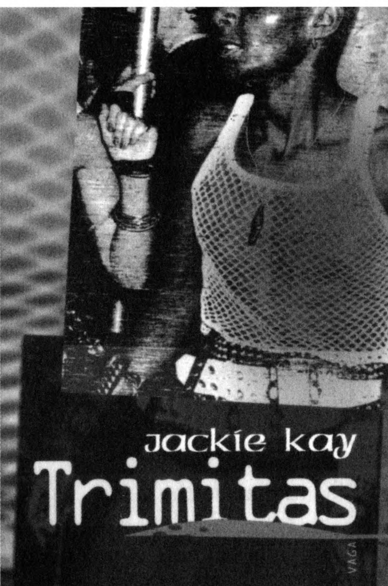
Spausdino SAPNŲ SALA, S. Moniuškos 21, LT-08121 Vilnius

Žymaus šveicarų rašytojo URSO WIDMERIO knyga, parašyta 2000 m., susilaukė didelio pripažinimo visame pasaulyje (vien Vokietijoje parduota per 100 000 egz.).

Kai jiedu susipažįsta, ji – jauna ir turtinga, jis – visiškas vargšas, kuriam gyvenime rūpi tik muzika. Gyvenimo pabaigoje viskas atvirkščiai, jis – garsus dirigentas ir vienas turtingiausių šalies žmonių, ji – beturtė, visa esybe tebeatsidavusi jam, iš vidaus naikinama nepaaiškinamos aistros ir beviltiškos meilės be atsako, apie kurią nežino nei jis, nei niekas kitas.

„Motinos mylimasis“ – nebylios fanatiškos aistros istorija, užrašyta mylinčios moters sūnaus. Tai meilės tragedijos reportažas, perteikiantis skausmingą jausmų mirtį, įterpiant ir žavių žaismingų scenų. Nedidelė knygelė apie išdavystę ir išsižadėjimą, aistrą ir kančią prikausto skaitytojų dėmesį.

„Trimitas“ – debiutinis škotų poetės, dramaturgės ir džiazo istorikės JACKIE KAY (g. 1961 m.) romanas, 1998 metais apdovanotas prestižine Guardian premija.

Parašyti šią knygą Jackie Kay įkvėpė sensacingi straipsniai, pasirodę po žinomo džiazo pianisto Billy Tiptono mirties, – paaiškėjo, kad savo profesinį ir asmeninį gyvenimą nugyvenęs kaip vyras, šis muzikas iš tikrųjų buvo moteris. Tai tapo romano išeities tašku, visa kita – autorės fantazijos vaisius.

Mirus žymiam škotų trimitininkui Džosui Mudžiui, paaiškėja paslaptis, kurią jis ir jo žmona Milė sugebėjo išsaugoti visą gyvenimą, netgi nuo savo sūnaus. Romane keli pasakotojai – Milė, buvę kolegos muzikantai, gydytoja, konstatavusi mirtį, laidojimo namų direktorius, skandalų ištroškusi bulvarinio laikraščio žurnalistė ir Kolmenas, kuriam tenka ne tik įveikti šoką, pyktį, bet išanalizuoti net ir menkiausius savo santykių su tėvu aspektus, kad sugebėtų suprasti ir pateisinti jį bei savo motiną. Paprasta, elegantiška proza, spalvingi veikėjų charakteriai atskleidžia istoriją apie meilę, kurios įveikti nepajėgūs jokie socialiniai prietarai, tautinės ar rasinės tapatybės nubrėžtos ribos, netgi lyties skirtumas.

[redacted] šiuolaikinė prancūzų rašytoja, gyvena Provanse. Pagarsėjo romanais *White Spirit* (1990) ir *Gubernatoriaus duktė* (1994). Elegantiškos, žavios, regis, turtingos moterys... bet ar laimingos? Garsi Midlvėjaus (JAV) universiteto veikėja Glorija Pater, feminisčių simpoziumo rengėja, pasikviečia į savo namus tris viešnias: pracūzų rašytoją, kadaise žymią, skandalingą norvegų aktorę ir universiteto dėstytoją, kuri dar paauglė su tėvais atvyko į Prancūziją, bet studijavo Jungtinėse Amerikos Valstijose ir liko ten dirbti. Uždara Glorijos namo erdvė nuteikia apmąstymams, pažadina prisiminimus. Moterys ima narstyti savo praeitį, nė neketindamos jos slėpti nuo draugių. Išryškėja jų viltys ir nusivylimai, jų ambicingi siekiai ir praradimai. Keletą valandų – nuo ryto, kai vos prabunda, iki išvyksta atsisveikinusios veikiausiai visam laikui, – keisto veidrodžių efekto fone vyksta šiurpoko humoro komedija, per kurią tos keturios moterys spėja susidurti, atsiverti, išsakyti savo simpatijas ir antipatijas, atskleisti savo paslaptis. Romanas gavo prestižinę Gonkūrų premiją, o vėliau pelnė *France Télévision* apdovanojimą.

